

LUNGUL DRUM AL CĂRȚII CĂTRE LECTURĂ

C. Voinescu

Una dintre îndoielile intelectuale ale veacului nostru este dacă scriem mai mult decât citim sau invers. Dimensiunea paradoxală a acestei stări intelectuale poate fi dată, la capătul de intrare al fluxului editorial, de tiparnițele moderne, mai centrale sau mai provinciale, mai exigente sau mai puțin exigente, dar îndeplătătoare pentru cerere, iar, la celălalt capăt, cel de ieșire, de librăriile, a căror ofertă nu întâlnește o cerere pe potrivă. Pentru relevanța măsurătorii ar mai trebui luate în seamă și tirajele cărților editate, valoarea lor intrinsecă, dar și bibliotecile, exceptându-le, dintr-un anumit punct de vedere, pe cele universitare. Nici nu trebuie să citească toată lumea, mă liniștea deunăzi un prieten. Cum nici nu trebuie să scrie toată lumea, i-am replicat, iar gândurile mi-au fost spontan furate de ieromonahul Macarie...

...La Cetinje, capitala istorică a Muntenegrului, am dat peste un vechi și bogat spațiu cultural, bine conservat și, mai ales, funcțional. Orașelul de aproape 20.000 de locuitori – azi, vine de prin secolul al XVI-lea cu o încărcătură istorică, religioasă și cultural-artistică aparte, ce a făcut din el, timp de vreo cinci veacuri, cel mai important centru educațional al locului. Aici, între munți, unde regii își așezaseră odinioară curtea, la adăpost de năvălirile otomane, și unde se află reședința oficială a președintelui țării,

funcționează cinci instituții publice de mare interes cultural: *Biblioteca Națională Centrală Đurđe Crnojević*, *Muzeul Național din Muntenegru* (Istorie, Etnografie, Artă etc.), *Arhivele Naționale*, *Instituția publică pentru conservarea tezaurului istoric și cultural* și *Teatrul regal Zetski Dom*. Lor li se adaugă *Biserica Vlaška*, construită în 1450, *Curtea Regală* (1480) și *Mănăstirea Cetinje*, ridicată doi ani mai târziu, cu rol de centru religios al Bisericii Ortodoxe, sub a cărei oblăduire se află un muzeu cu o bogată și reprezentativă colecție de exponate și o bibliotecă de valoare documentară și istorică indubitabilă.

Abia mi-am reținut o ușoară tresărire aflând că prima tipografie din oraș a luat ființă în 1492, pentru că gândul m-a dus la Macarie, călugărul sârb care a deprins meșteșugul la Veneția, l-a perfecționat câțiva ani buni la Cetinje, scoțând un *Octoih* la 1494, o *Psaltire cu tâlc* și un *Molitvenic*, la 1495, și l-a desăvârșit la Târgoviște, în Țara Românească. Din porunca lui Radu cel Mare (1495-1508), călugărul Macarie înființează la Mănăstirea Dealu, întâia tiparniță din țările române, de sub ale cărei teascuri ies, pe rând, la noi, primele cărți de cult, în limba slavonă, un *Liturghier*, la 1508, editat de P.P. Panaitescu în 1961, un *Octoih*, la 1510, și un *Tetraevanghel* la 1512. Tot de pe meleaguri târgoviștene pleacă la Brașov diaconul Coresi, editorul primelor cărți tipărite în limba română: *Tetraevanghelul*, la 1561, (o traducere din

Noul Testament a celor patru evanghelii), un Catehism, Liturghierul și Psaltirea, la 1570, semne indubitabile ale unității noastre lingvistice și temelii solide ale limbii literare. După o scurtă vreme, în 1582, Șerban, fiul lui Coresi, tipărește *Palia de la Orăștie*, prima traducere parțială, în limba română, a Bibliei (*Geneza și Exodul*). Mai apoi, la 1644, Matei Basarab va aduce la Mănăstirea Dealu tiparnița de la Govora, unde, înainte cu patru ani, apăruse *Pravila bisericească* sau *Mica Pravilă*, cea mai veche culegere de legi bisericești și laice din Țara Românească... Se pregătea, astfel, tipărirea Bibliei de la București (Biblia lui Șerban Cantacuzino), între anii 1678 și 1688, cu caractere chirilice, prima traducere integrală a *Cărții Sfinte*, temelie a dezvoltării limbii române scrise, despre care G. Călinescu credea că „reprezintă pentru poporul român ceea ce a reprezentat Biblia lui Luther pentru germani”...

Tipografia lui Crnojevići (1492–1496), prima din Cetinje, a grăbit dezvoltarea culturală nu numai a muntenegrenilor, ci și a întregii creștinătății ortodoxe balcanice, prin răspândirea alfabetului chirilic, odată cu cărțile și documentele tipărite, ajunse și în țările române. Celelalte tipografii, precum Njegoš (1833–1839) sau Tipografia de Stat (1858), redenumită *Obod*, în 1952, au impus orașul drept centru cultural nu doar național, mai ales că cea mai veche bibliotecă, a Mănăstirii Cetinje, datează din 1492, anul înființării tiparniței lui Crnojevići, având un fond de carte cu șaptezeci și cinci de manuscrise vechi, în alfabet chirilic, patru letopisețe și mii de alte cărți religioase. „Camera de citire din Cetinje”, deschisă la 1896, a devenit *Centru Cultural*, prelungindu-și apoi activitatea prin *Biblioteca Orașului* și *Camera de Citit Petar Petrovic Njegoš*, cu un fond de carte

de pe aproape 65.000 de cărți, atunci. Dar nu poți să nu fii impresionat de volumul mare de carte deținut de bibliotecile școlare a căror tradiție se pierde în timp: Biblioteca școlii elementare Njegoš există din 1834, cea a Colegiului Teologic și a Institutul pentru fete Regina Maria (*Carica Marija*) – din 1869, iar a Gimnaziului – din 1880...

... Macarie, așadar!

... În lucrarea sa monografică din 2008, *Ieromonahul Macarie, tipograf român* (1508–1512), arhimandritul Veniamin Micle, de la Mănăstirea Bistrița, din Costeștii Vâlcii, lansează ipoteza că Macarie (...) este de origine românească, nefiind vorba de acel Macarie din Muntenegru, despre care cercetători sârbi au demonstrat că el a murit în mănăstirea în care se afla, la anul 1496, când Muntenegru a fost ocupat de turci.

De la Macarie de atunci, ieromonahul, de pe unde o fi fiind venirea lui, am deprins tipărirea cărților, iar de la Miron Costin – cititul, căci prinde a zice: *Nu este alta mai frumoasă și mai de folos în toată viața omului zăbavă decât cetitul cărților*.

Scriem mai mult decât citim, tipărim mai mult decât cumpărăm sau tipărim în tiraje reduse, de familie, suntem sortiți să ne naștem poeți, iar asta e deja o povară?

Cine știe!?

Felix Sima

regina nefericită

nefericită e regina
tablei de șah imaculat
când i se fură de pe trepte
pion ușor dar preferat
și nu anunță de acestea
regelui ei cel taciturn
cu ochii albi cu ochii negri
și pleacă de se culcă-n turn
și vine-un cal din depărtare
pe ocolite căi obscure
cu un nebun de neam mai tare
ce-l duce gândul să o fure
el e din țări mistuitoare
din țări cu mers de papagali
a plătit greu trecerea vamei
prin bariera de corali
și fiindcă jocu-acesta tragic
n-am urmărit pân' la sfârșit
n-avem de unde să cunoaștem
cine-a bătut cine-a pierit,

frumosul prinț

frumosul prinț distins și demn
ferit de patimi și îndemn
pe tronul lustruit de lemn
nu a dat lumii nici un semn
are cămări cu portocale
le strânge sucul în pocale
pentru serbări duminicale

însă acestea nu-s reale...
la câteva trecute luni
îl vizitează trei păuni
ai lui prieteni cei mai buni
dar și aceștia sunt minciuni
la curțile domniei sale
vin și alți prinți din alba cale
toate-nălțimile egale
dar nici acestea nu-s reale
aduc dovadă că există
și fată tânără și tristă
și angajată cameristă
la acel prinț ce nu există,

femeia boabelor de rouă

femeia născută
din boabe de rouă
mai crește când ninge
mai crește când plouă
când lung te privește
cu mută sfială
ea poartă în ochii-i
discreți umezeală
când trece pe poduri
în valuri îi scapă
privirea și apoi
se-aruncă în apă
rămâi fără ea —
prietenu-mi spuse —
femeia pe râuri
se duse se duse

o vezi? ai pierdut-o
îmi spuse și râul
plouat este cerul
plouat este grâul
încuie-ți în casă
când ninge când plouă
femeia născută
din boabe de rouă,

păpușarul

închideți și fereastra
și încuiați și ușa
e păpușarul care
și-a omorât păpușa
încearcă să ne intre
în gânduri pe sub scară
să-și plângă soarta tristă
căința lui amară
oricâte-ar vrea să spună
oricâte-ar vrea să facă
ar face mult mai bine
dacă-ar putea să tacă
înaintând prea sigur
ținând în mâini păpușa
când va voi să intre —
să îl strivim cu ușa
când i-a înfipt cuțitul
cel nevăzut de noi
normal era desigur
să moară amândoi
dar fiindcă — vedem bine —
nu s-a ntâmplat așa
înseamnă că-n spectacol
cu arta sa — mințea,

drumul

drumu-aceasta-n pantă duce la cascadă
nu-ți dăm sfătuire să ți-l mai alegi
mai găsește-ți altă lungă bucurie
înspre care tânăr vesel să alergi
drumu-acesta duce-n sânge și-n durere
drumu-acesta aspru duce-n bolovani
doar în sens opus e drumul cel cu miere
doar în sens opus e drumul cel cu bani
drumu-acesta duce într-un os de câine
căutat în nopte de un lup mișel
nu-ți dăm sfătuire ca nici azi nici mâine
să-ți înfrunți puterea vieților cu el
drumu-acesta este drumul de răscruce
drumul pentru gura măștilor de rând
ce se-așează ziua pe o iarbă dulce
te respectă-n față dar la spate-ți râd
drumu-acesta duce-n ceață și ninsoare
împotriva florii care te-a născut
nu vorbesc aiurea și nu caut soare
însă drumu-acesta este fără scut
dar pornit pe drumul acesta de virtute
fie-ți umbra lungă faptele cu glas
zeii toți să cadă și să te sărute...
numai astfel du-te, du-te, eu te las,

semn de carte

nu se stinge dorul pentru om
oricât s-ar ascunde pe departe -
locuim între pereți cu cărți
locuim și-n tre coperti de carte
viața o primim de la părinți
viață dăm copiilor de-acasă
cărți le-aducem deseori în dar
cartea vieții noastre e pe masă

zilnic îi transcriem pagini noi
zilnic îi mai rupem câte-o foaie
scriem cu lumină pagini verzi sub cer
rupem cu lumină pagini lungi de ploaie
când plecăm pe pâslă către bătrânețe
ne trezim spre seară ca din dulce vis
și simțim cum cercul anilor se-nchide
însă cartea vieții încă nu s-a-nchis
mângâiem nepoții ce-au crescut vlăstare
într-o încăpere caldă sufletească
și rămânem semne pentru carte-aceea
care-au început-o singuri să-o citească,

seri de iarnă

lui Dragoș Vrânceanu

e o prăpastie-nainte-
'nvelită în cearceafuri albe
bătrânul oasele-și întinde
copilul - mâinile preadalbe
bătrâna toarce după sobă...
pisica pe un scaun toarce...
ciorapul alb – lucrat pe dos
pe fața neagră se întoarce
și în surdină rup tăcerea
lemne ce cad din cer uscate
prin noaptea dulce cum e mierea
să ne mai ardă mai departe
și crește dealul ca cenușa
pe vatra arsă-n cărămidă ...
bătrânii vor să-nchidă ușa
copilul vrea să o deschidă
copilul simte-un gust de lapte
bătrâna simte-un gust amar
oricât de lungă-ar fi o noapte
bătrânul simte și mai rar
departe este dimineața
somnul desface trei cojoace ...

bătrânii vor să-și culce viața
copilul vrea să și-o mai joace
copilu-adoarme-n gânduri ude
pisica suflă-n lumânare
sub talpa casei se aude
mișcând un semn de întrebare,

înfriguratul fierbinte

el are ochii cei mai limpezi
când adevărul nu îl minte
se naște crește dar nu moare
Înfriguratul cel Fierbinte

în sferă dacă-ar fi închis
în scut de fier - el totul simte:
dezamăgiri și răutăți
Înfriguratul cel Fierbinte

te cheamă ori de unde a-i fi
să îl ascuți să iei aminte
când faci un pas în plus în jos
Înfriguratul cel Fierbinte

și te lovește simplu pur
cu palmă dreaptă de părinte
când te abați din drum deschis
Înfriguratul cel Fierbinte

repet în strofa cea din urmă
tot ce spuneam mai înainte:
nu-l așteptați – El vă găsește
Înfriguratul cel Fierbinte

DESANTUL TOAMNEI

Simona Dumitrache

După o vară deosebit de călduroasă, toamna a căzut dintr-odată, vremea s-a răcit brusc, a plouat, în sfârșit, noi am trecut de la hainele subțiri, la îmbrăcăminte mai călduroasă. Cum este acest anotimp?

Anotimpurile prefigurează vârstele omului. Dar pentru că sunt ciclice, prefigurează și vârsta nesfârșită eshatologică, a zilei a opta. Toamna este melancolică, pentru că vântul și ploaia răvășesc sufletul. Acest fapt marchează o separare a omului de mediul natural. Toamna, omul stă în casă, la adăpost, la căldură, și privește incontrollabilele manifestări meteorologice. Este predispus contemplației, își dă seama cât de neînsemnat este. Dintr-odată, face distincția dintre înăuntru și afară. Dintr-odată simte în sine prezența înfiorată a psihicului, a subconștientului. Există o armonie, o rezonanță între anotimpuri și sufletul omului. Acesta din urmă își are sezoanele lui. Dar nu venirea morții se resimte toamna, ci imanența înghețului.

Totuși, anotimpul alb are și propriile frumuseți. Copiii îl așteaptă cu nerăbdare, atribuindu-i o dimensiune ludică, fabuloasă. Bătrânii îl așteaptă cu gândul de a consuma ceea ce au strâns în cămară. Jocul anotimpurilor ține de firea umană.

Toamna este, însă, esențial nostalgică. Unde sunt exploziile de miresme, unde adierile calde și respirațiile pământului reavăn, recent arat, unde imaginile câmpurilor tapisate cu floarea soarelui, ori cu rapiță, unde căldura binecuvântată a soarelui sau răcoarea adâncului de pădure, unde clipocitul apelor care îndeamnă la scăldat, unde sunt nezăpezile de altădată? Toamna este generoasă,

dar încheie un ciclu de viață, pregătind hibernarea semințelor care vor învia în primăvară. Deci, toamna este anotimpul veșnicei reîntoarceri.

În bebeluș încap toate anotimpurile, încă de la naștere. Când mama îl ține în brațe, pentru a-l alăpta, ea ține în brațe toată lumea, toate anotimpurile, pământul și cerul, timpul și spațiul, ceea ce a fost și ceea ce va veni, punctele cardinale, toți strămoșii și toți urmașii. Ea ține în brațe un necunoscut, un destin despre care nu știe nimic. Toamna este începutul vieții de bârlog, de cochilie, de carapace protectoare. Mormântul face parte din aceeași serie.

Adică omul este ca pomul? Învie pe aceleași rădăcini, face frunze, flori, fructe, îngăduie pe crengile lui cuiburi, păsări călătoare, câte un copil urcat în joacă?

Omul este un arbore genealogic. Ramurile lui sunt istorice, încărcate cu *veci de veci* și *rânduri de vieți*. Rădăcinile lui sunt împlântate în Rai și dau pe dinafară. În el își fac scorburi veverițe și îl străjuiesc, pe vârfuri, șoimi. Îl străbat șiruri de termite și îl vizitează roiuri de albine. Clorofila lui este ca sângele. Uneori poate fi albastru. Se hrănește din patru fluvii și din lumină. Ocupă popoare și neamuri. Are puterea vulcanilor nestinși. Se hrănește cu lumină din lumină. Arborele genealogic curge precum ciorchinii de struguri. Fiecare ramură crește dintr-un mormânt, căutând dulceața clipei trecătoare. Fiecare ramură gustă bucurii și dureri, după care se transformă în alt mormânt care odrăslește. Arborele genealogic unește pământul și cerul, moartea și învierea. Din arborele genealogic, nimeni nu are scăpare. El este

o înlănțuire infinită, condamnare la a fi, a nu fi, a fi ori a nu fi... Arborele genealogic este precum măceșii de pe lângă calea ferată: din mersul trenului par conducte de frunze verzi și de măceșe roșii.

Toamna pleacă păsările călătoare în țările calde. De ce nu pleacă și rațele și găștele de curte?

Păsările călătoare se duc după vara care deja a plecat. Ele sunt obișnuite cu lumina și căldura soarelui. Neadaptate la iarnă, ar muri, cu siguranță, de foame și de frig. Sunt obișnuite cu pelerinajul la moaștele sudului. Penele lor sunt așa de ușoare, încât Homer ar putea scrie, cu ochii închiși, epopei întregi. Oasele lor sunt mai ușoare decât spicele grâului. Plămânii lor sunt mai aerieni decât aripile fluturilor. Picioarele lor, lungi și iuți, pot sări din cumulus în cumulus. Ele duc în ciocuri panere cu bebeluși de lapte.

Pe când rațele și găștele de curte s-au învățat cu boabele din traistă și cu fulgerul cuțitului. Pentru ele, niște pedestre, drumul ar fi un adevărat calvar.

Răpciune, Brumărel, Brumar sunt numele populare ale lunilor de toamnă. Sună cam fioros. De ce le reprezintă poporul astfel? Poți să te îndrăgostești toamna?

Țăranii sunt legați organic de natură. Agonia și moartea acesteia sunt resimțite direct. Toamna, dar mai ales iarna sunt forme de suferință pentru țărani. Este motivul pentru care se anesteziază cu vinul care începe să se limpezească. De aceea, pentru țărani, toamna este un anotimp de trecere, din lumea aceasta păcătoasă și împovărată, într-o lume himerică, în care pătrund cu ochi sticloși.

Răpciune nu este departe de răpciugă sau răpciugos, denumind o boală incurabilă a cailor și a măgarilor, o tuse puternică, răspândind bale și mucus, contaminând hamurile, atelajul, aerul, oamenii din jur. Celelalte două, Brumărel și Brumar, arată o intensificare a înghețului, acoperind cu un praf albicios toate vegetalele care au rezistat dezordinelor climatice. Toamna ar fi un fel de purgatoriu, o cale dintre aci și niciunde. Poporul simte acest moment de cumpănă. Toamna este un fel de boală, iarna fiind chiar bolirea, cu așteptare, febră, halucinație, lăncezeală, înfrigurare. Dragostea topește orice glacialitate, îndepărtează orice sfârșit. Se poate iubi în orice anotimp. Iubirea nu are temporalitate. Ea dilată clipa, anotimpul ei este veșnic meridional, chiar și la Polul Nord. Iubirea este un anotimp etern al inimii.

Este interesant faptul că la țară nunțile se fac toamna. Explicațiile sunt legate de domeniul agrar și economic. Eu cred că un instinct îi face pe țărani să dea un nou credit naturii, să considere că este momentul să răstoarne clepsidra. Anotimpurile reci sunt cele mai prielnice credinței. Omul recluzionar trece peste impas, prin sărbătoarea unirii principiilor masculin și feminin. Nunta este reînviere în Împărăție. Prin nuntă, țărani recuceresc veșnicia. De aceea, poate că toamna este anotimpul sacru al iubirii. Căldura alterează, distruge structurile, pe când frigul conservă, are caracter. Iubirea este temperatura de topire din mijlocul înghețului. Copiii concepuți toamna se nasc primăvara.

În septembrie începe anul religios. Poate fi aceasta o confirmare a celor susținute mai sus?

La 1 septembrie este pomenit Simion Stâlpnicul. Poate fi acesta, prin ascetismul său și prin hotărârea de a se ridica de la pământ, mai aproape de cer, un hotar al timpului liturgic, care este nesfârșit, sub forma unei hore a sărbătorilor sfinților. Noi, românii, suntem privilegiați, pentru că, de-a lungul unui an, trecem prin toate anotimpurile. Alte popoare nu cunosc zăpada, alte zone geografice nu cunosc iarba verde, nici macii din lanurile de grâu. Orice anotimp este un început. Viața se poate naște chiar și în toiul iernii. Sarcina însăși ține trei anotimpuri, al patrulea fiind rezervat venirii pe lume. Când este momentul astral al unui om? La zămislire, la naștere? Deși este inexorabilă, moartea nu intră în această paradigmă. Ea este o epuizare a timpului astronomic, nicidecum a celui sacru. Sfinții din calendar sunt nemuritori, la fel cum sunt și sufletele oamenilor. O apă nu curge niciodată spre izvor (doar în Biblie s-a petrecut acest miracol, ca semn dumnezeiesc). O viață nu se poate întoarce în nașterea sa, dar se poate manifesta în alte nașteri. Naștere, moarte, nu este nicio diferență. Existența, în sine, este o dăruire de sacralitate. Ne scăldăm în apele curgătoare ale propriei noastre vieți. Ce poate fi mai miraculos? Vorba poetului: „Niciodată toamna nu fu mai frumoasă/ Sufletului nostru bucuros de moarte”.

A INTRA ÎN ROL

Felicia Filip

O întrebare dăinuie de când există scena, de când există spectacolul. De ce ne place un anumit interpret? De ce el mai mult decât un altul?

Desigur, de-a lungul timpului criteriile s-au schimbat. Mai întâi au fost criteriile de frumusețe. Care dintre noi nu a zâmbit văzând fotografii vechi cu frumusețile timpului! Sigur, calitățile fizice au jucat și, s-o recunoaștem, mai joacă un rol în succesul unui artist. Fizicul plăcut naște simpatie și este greu să accepți un interpret frumos într-un rol negativ; Făt-Frumos ori James Bond, Anna Karenina sau Prințesa Sissi trebuie să corespundă standardelor de frumusețe a vremii. Iată un prim atu al unui actor.

Cu timpul însă publicul a evoluat. Îmbogățindu-se oferta artistică au început să fie apreciați actori expresivi, cu o lumină specială în ochi, cu un „nu știu ce” mult mai subtil. În acest sens cinematograful francez a oferit un exemplu și a lansat o provocare. La începutul anilor '60, aproape simultan, s-au lansat două tipuri de actori. Alain Delon, frumusețea masculină clasică dusă la extaz, dar și Jean Paul Bermondo, omul de pe stradă care seamănă cu tine, vorbește ca tine, se

îmbracă modest ca tine, are păcatele tale. În ceea ce privește actrițele, fenomenul se întâmplase cu ceva timp înainte când ecranul mondial a fost acaparat de două personalități complet diferite: inaccesibila Greta Garbo și tensionata, incandescenta Marlene Dietrich.

Și lucrurile au tot evoluat întrebându-ne în continuare de ce ne place un artist. Cum spuneam, publicul a evoluat, s-a rafinat în aprecieri și în criterii. Succesul unui artist, fie el actor, cântăreț sau balerin constă în capacitatea de a se identifica, până la disoluție cu personajul interpretat. Forța de a intra în meandrele cele mai intime ale rolului se numește, în opinia mea, TALENT.

O condiție fundamentală este aceea de a-ți înțelege personajul, de a-i da șanse indiferent cât de abject este. Trebuie „să îl aperi” cu orice preț, să-i cauți resorturile prin care acționează și reacționează. Această identificare devine convingătoare. Spectatorul te urmărește, te crede, te înțelege. De aici survine și diversitatea în interpretare în funcție de genul persoanelor abordate.

Sunt actori cu o paletă interpretativă extraordinară. Oprindu-ne la scena românească, un exemplu îmi stăruie

în minte: Amza Pellea, neuitatul și monumentalul Mihai Viteazul, dar și Nea Mărin din delicioasele momente de televiziune.

Sunt și roluri, poate cele mai complexe, în care, într-o singură seară, de la un act la altul personajul se schimbă fundamental. În domeniul meu, al operei, exemplul cel mai edificator este Violetta din „Traviata” de Giuseppe Verdi. În cele patru tablouri există patru Violette

diferite ca ideal, ca stare de sănătate, ca trăire. În cele peste 30 de regii diferite din teatrele lumii în care am apărut, în funcție de concepția regizorală, am căutat esența umană a personajului în fiecare ipostază a sa.

Această „intrare în rol”, cum e denumită de multe ori, presupune cred „o abordare specială”.

Poate într-un număr viitor.

Adela Efrim

Stare de spirit

dimineața o ia la fugă după autobuz
bieteale vrăbii nu au mai văzut asta
dudul negru s-a mutat vizavi
lângă o salcie plângătoare
navetiștii stau la aceeași margine de asfalt
radioul recită ce apucă, trece peste gramatică
ce bine că am prins azi-noapte câteva ore
să nu las nedumerită
starea de spirit

Din culisele lansării unui volum de debut

Trecută de prima tinerețe
atipică,
mofturoasă cu sine,
își luă banalitatea, o făcu franjuri, și-o puse la fereastră,
– draperie de tafta zdrențuită, tiraj limitat –
ieși din tiparele manechinului exacerbat de perfecțiune
(de ai fi încercat să o îngrădești era ca și cum ai fi dat o secundă de erotism pe o
căruță de bani)
și căută bezmetic miezul în pietre.
asta-i distincție, domnule, adevărată distincție, înțelegi ?
*
iar el,
*
în loc de răspuns
o scruta de la vârful degetelor până dincolo de punctul unde orizontul stătea agățat
în nori
*
pe ea
*

cea cu inima așezată în poala rochiei de vară,
fetița cu chibrituri ce-și număra gândurile.
(ah, cât chin, câtă tortură, visele erau sfâșiate,
aidoma petalelor unei margarete
ce se vinde pentru o noapte de dragoste „Mă iubește, nu mă iubește”)
adolescenta bezmetică în stare să-i fure lunii plinătatea
să și-o pună pe coapse

*

iar el, el

*

căuta un pix
voia doar un autograf

În mijlocul camerei

trag aer în piept îmi țin respirația până fac ocolul trupului tău cu privirea
ce
își ține ochii închiși independent de
gura
ce
nu contenește să caute
cuvintele
ce
se răsfăță la ureche când ascultă o mărunță escapadă a
mâinilor
ce
pândesc pe propria răspundere
atingerea pianului încâlcit în toată această întâmplare
ce
se închide în ea tocmai în mijlocul
camerei

Verde albastru

aș vrea să mă așez simplu pe iarbă
să îmi sprijin fața în palme
ca și cum mi-aș propti visele de vârful degetelor
să mă îndrăgostesc în cele din urmă de albastrul limpede ce vine de undeva de
dincolo de mine

întunecată și mereu palidă
e ziua când se prevestesc ploi torențiale
în rafale
mă voi îndrăgosti de verdele ierbii
doar așa că îmi place cum contrastează cu
albastrul
ce mă va ajunge cât de curând din urmă
să stăm simplu să ne sprijinim pe culori

Câteodată

floarea de iederă
analizează pripit încolăcirea tăcerilor pe fantasme zdrențuite
vântul acceptă necondiționat această realitate
cățărata până la primul etaj
al fericirii
proiectate pe termopanele low-e
care reflectă perfect
nepăsarea cintezelor
asupra celor întâmplare mai sus

Dimineața

mă tot gândeam cum pot gunoierii să strângă
cu atâta grabă
în zori
deodată
firimituri
frunze
moloziuri
miresme
zăpezi
nămoluri
și când era cât pe ce să găsesc răspunsuri
te-am surprins
cum legai dimineața la ochi

NICHITA STĂNESCU – POETUL ȘI BUNUL DUMNEZEU

Cornel Niculae

*Fii vesel, căci tristețea o să dureze pururi.
Mereu aceleași stele s-or învârti-n azururi.
Din cărămizi făcute din lutul tău, n-ai teamă,
Se vor zidi palate pentru neghiobi de seamă.
Omar Khayyam*

I. Cuvânt și necuvânt

Scrie într-o carte veche: „La început era Cuvântul și Cuvântul era la Dumnezeu și Dumnezeu era Cuvântul.” Mai departe: „Acesta era într-un început la Dumnezeu. Toate prin El s-au făcut;”

Ceea ce este o nedreptate! Ce-i rămâne poetului? Doar cuvinte cu chip și asemănare, nu cuvinte vii care odrăslesc lumi.

Întru aceasta poeziei, marii poeți, au nemulțumiri grozave față de puterea cuvintelor de a-i reprezenta în lume. Omul, în genere, simte mai mult decât poate exprima prin cuvânt.

În concluzie: forța de expunere a cuvântului omenesc (care are rang secund față de cel divin) este redusă. Omul, printr-o adormire istorică sau uitare, a căzut pradă cuvintelor. Singuri poeții pot pune șaua pe spinările cuvintelor și pot face călăriri nemaipomenite pe pământ și în cer. Constată apoi ce mârțoage obosite și fără vlagă au la îndemână pentru a „crea”, pentru a-l concura pe Dumnezeu.

La început n-au fost cuvintele,

deoarece Cuvântul era la Dumnezeu. Omul și-a pierdut abilitatea de a politiza direct: scoți inima căzută-n gând, sau gândul căzut în inimă, și le arăți. Să le vadă vecinul, iubita, trecătorii prin viața ta, viii și morții. Dintr-o dată, fără ocolișuri, să se vadă, ce-i acolo, ce vrei, ce vizezi, ce trăiești, ce mori etc.

Te uiți în ochii aceleiași femei și ea înțelege. N-ați văzut că înțelege? Și-n acel moment, numai în acela, cei doi nu mai sunt materie, ci diafani, sunt poezie.

Te uiți în ochii calului și el cunoaște și se dă de trei ori peste cap și se face câmpie, văzduh, alergare și fată ... pentru tine.

Te uiți la pământ și el știe, se face iarbă, urmă, floare apă se face; praf și pulbere – pentru tine. Te uiți la Dumnezeu și gata, el știe, îți suflă-n nările cuvintelor și te face poet și paradis. Și tu crezi asta.

Te uiți la Șarpe și el la tine. Și-ți place. Te-a înțeles: te face păcat și moarte! Prin cuvânt! Cuvântul plin de mister și disperare al Corupătorului de Ființă.

Te uiți la om și nu înțelege. De ce Bine? De ce Rău? De ce ieri? De ce azi?

De ce mâine? De ce sunt frumusețea și moartea împreună?

Cuvântul încremenește, ființa sărăcește. Fixează ceea ce vrea să curgă. Ucide bogăția de viață dintr-o emoție. Un om nu poate încăpea în cuvinte și este indecent să fii obligat să mori într-o limbă.

De aceea, Nichita Stănescu căuta necuvintele. Ele, temătoarele cuvinte, sperioase de înălțimea sa subțire și de claia de prieteni care-i locuiau preajma, ar fi vrut să-l părăsească. Să iasă din el, să-și ia patul și să umble.

Dar, n-am putut. Suna bine înlăuntrul lor, carnea poetului: a cai și a lupi suna. A soldați. A femei neîmblânzite și a oase plângând pe marginea limbii. Sau poate a timp. Bolnave de el n-au plecat. Omul nu e de lăsat. Încă.

Așa că, de voie, de nevoie, Nichita Stănescu, poetul, s-a băjenit în cuvinte, făcându-le răcoare cu privirea sa blondă, iar ele l-au cuibărit în tăcere, făcându-i umbră cu aripile.

Revenind, spuneam că poetul nu este mulțumit de sărăcia instrumentelor. Pe el nu-l încap nimeni și nimic pe cât ar vrea. De aceea, în genere, lumea nici nu-l prea recunoaște în timpul vieții pe marele poet de oriunde. Nu-i încap nici toamnele, nici ..., nici iubitele, nici pământul, nici bunul Dumnezeu. Putem simți cum cade o frunză (a tragedie, nu-i așa, oameni buni?). Dar nu putem să scriem moartea unei frunze în toată grozăvia ei. Dar a muri om? Cum putem să scriem un om? Sau să-l vorbim? Și-atunci poetul scrie doar atât: A venit toamna, acoperă-mi inima cu ceva, cu umbra unui copac sau mai bine cu umbra ta (Emoție de toamnă)

Aici sunt cuvinte doar în aparență. Este natura: copaci și oameni în ceea ce sunt ei la propriu – umbre. Dacă îl înțelegem bine pe poetul Nichita

Stănescu, vom observa că treptat el nu mai întrebuința cuvinte, ci „umbrele” lor, care, paradoxal, sunt diafane. Adică experimenta cu îngerii: umbre diafane, fiind el, poate, într-o fază intermediară pe drumul către necuvinte. Asta, eu cred că se poate: „căderea în Necuvânt” „, când poetul devine VID. Vid de cuvinte: să poți să vezi dinaintea sau îndărătul cuvintelor; să vezi (șamanic?) cu necuvintele. Mai exact, mai pe înțelesul nătângilor care se închipuie poeți, dar nu sunt, să poți fi cu Totul la începutul lumii. Ba chiar înainte de Bing/Bang. Înainte de Cuvânt.

El și Dumnezeu. Fiecare pe cont propriu. Fiecare cu creația lui. Sunt sigur că OMUL poetului Nichita Stănescu ar fi fără păcat: sânge și bucurie. Pulpă de paradis. Ar fi venit , poate, la judecata de apoi a poezilor. Pentru ce acuzație? Căderea în tristețe. Plictiseala. Cine știe?

Oricum ,dacă aş fi capabil să scriu o biblie a poezilor, din capul locului aş scrie, dar nu cu slove, ci cu necuvinte: La început a fost Poetul și necuvântul era la el și Poetul era necuvântul.

Poetul Nichita Stănescu știa că poezia nu este în cuvinte, ci în diafanul lor, simple semnale de intrare într-o lume unde se tace. Locuia în ceilalți, și ei (câțiva, dar suficienți) îl locuiau pe el. Întocmai ca Eminescu. Când ceilalți și poetul sunt UNUL, înseamnă că acel poet stă în adevăr.

Firește, numai în moarte poetul parcă se ascunde, să-și confirme sfârșitul în singurătate. Poate că gândindu-se la FINAL a scris „Trist cântec de dragoste” – o poezie care încă visează la oameni din care rup câteva cuvinte-necuvinte, spre arătare: Numai viața mea va muri pentru mine-ntr-adevăr, cândva/ Numai iarba știe gustul pământului./ Numai sângelui meu îi e dor, într-adevăr, de inima mea,

când o părăsește.

II. Poetul și bunul Dumnezeu

Versurile acestea care fac să fugă materia din atomi de durere, într-o noapte visătoare de mine, mai pe la începutul lumii, le-am dat lui Dumnezeu cel Bun să le citească. Mai precis, era în ziua de odihnă după ce creația se desprinsese din el. Și a văzut poezia. Și a zis (ca la toată creația sa) că e bună. Și i-au zis: Citește, Doamne, și spune-mi, este cuvânt din Cuvântul Tău, carne din carnea ta, chip și asemănare din duhul tău? Sau este durere din durerea noastră, în carnea din sângele nostru fără chip și asemănare cu Tine? Că Tu, am văzut, n-ai durere. Că așa ești Tu, să n-ai! Că, altfel, nu s-ar povesti despre doi, ci despre unul doar.

Iar El a zis ceva din cântecul lui de părăsire: Văd că sunt bune aceste cuvinte. E o ardere de tot. Dar nu țin de Cuvântul meu. Mai bine zis, îndărătnici de oameni, este cuvântul vostru împotriva Cuvântului meu! Dar al meu miroase a Eu, și al vostru miroase a voi: de departe duhniți a păcat. V-ați făcut, văd, un alt paradis, din cuvinte, numai al vostru meritat. Din durere. Eu vă văd: bucuria voastră este durere, iar durerea voastră bucurie vă stă.

Așa va fi cât voi fi Eu. Și a fost noapte și a fost dimineață. Și ne-am despărțit. Pentru totdeauna. Rămas-am cu poetul. Iar din sufletul meu legănat până la aripi, până la necuvânt, de urmele sale pe pământ, a ieșit „Cântec de însoțire”. Carevasăzică o elegie, o invitație de a fi mereu doi și nu UNU, o invitație la dans.

Cântec de însoțire
Nu te-nsoți cu un zeu!
Mereu nu are văz –
Duh pentru tine.

N-are Ahile cu călcâi
săgetat.

Mai bine cu poetul.

Poetul de om, poți
să-l săgetezi, săgetezi,
până când, până gând – lumea
iar se naște, aproape din cuvânt,
aproape din necuvânt,
aproape din pământ.
Iar din călcâiul său
sângerează cântece despre
despărțiri, iarbă, târfe, marinari
locuri și timp
și alte, la fel de uimitoare
întâmplări ale ființei.

Toate astea pe deșălatelea,
din hî, din ha
prin cerurile nefăcute
neplânse, ne-cuvântate
încă.

Iarăși zic ție:
Nu te-nsoți cu un zeu!

Cu poetul mai curând
Și mai noi.

El, doar el
ia cuvântul și-l aruncă
în cer

și-l preface
într-o dragoste mare.

P.S. Mi-l închipui, interogativ,
printre cercuri..... și sfere, într-un dialog
cu Fecioara, acolo sus, unde cerul e tare
de poți călca

Spune-mi, dacă te-aș prinde-ntr-o
zi

și ți-aș săruta talpa piciorului,
nu-i așa că ai șchiopăta puțin, după
aceea,
de teamă să nu-mi strivești
sărutul?...

OCTOMBRIE

- 1 octombrie 1955 – s-a născut, la Izbiceni, poetul ION STRATAN (m. 19. 10. 2005, București)
- 1 octombrie 1987 – s-a născut, la Slatina, pictorul ANDREI TUDORAN
- 2 octombrie 1900 – s-a născut, la Strejești, prozatorul și gazetarul DUMITRU DIACONESCU-DĂEȘTI (m. - ?)
- 4 octombrie 1976 – s-a născut, la Dobrun, caricaturistul GOGU NEAGOE
- 5 octombrie 1944 – s-a născut, la Caracal, istoricul și numismatul ONORIU STOICA
- 6 octombrie 1937 – s-a născut, la Balș, scriitorul, publicistul și omul de radio IOAN ION DIACONU (m. 3. 05. 2011, București)
- 6 octombrie 1951 – s-a născut, la Piatra-Olt, prozatorul și publicistul FLORIN CHINTESCU
- 7 octombrie 1966 – s-a născut, la Coteana, actrița CERASELA IOSIFESCU
- 8 octombrie 1928 – a murit, la Ianca, poeta ADA UMBRĂ, pe numele adevărat EUGENIA FL. IONESCU (n. 23. 01. 1885, Drobeta-Turnu Severin)
- 10 octombrie 1943 – s-a născut, la Caracal, prozatorul RADU NIȚU
- 11 octombrie 1925 – a murit, la Slatina, institutorul și istoricul GEORGE POBORAN (n. 5. 07. 1868)
- 11 octombrie 1932 – s-a născut, la Topana, poetul, prozatorul și publicistul VASILE SMĂRÂNDESCU (m. 19. 12. 2008, București)
- 14 octombrie 1900 – s-a născut, la Slatina, pictorul LAZĂR ZAREA/ ZOLLER (m. ?)
- 14 octombrie 1903 – s-a născut, la Caracal, pictorul ION MUSCELEANU (m. 1997, București)
- 14 octombrie 1951 – s-a născut, la Caracal, IULIANA (LIA) MANTOC, pictor și scenograf
- 15 octombrie 1880 – s-a născut, la Craiova, prozatorul, poetul și gazetarul NICOLAE M. CONDIESCU (m. 15. 06. 1939, București)
- 17 octombrie 1904 – s-a născut, la Caracal, tenorul DINU BĂDESCU (m. 23. 10. 1980, București)
- 18 octombrie 1922 – s-a născut, la Slatina, poeta ILEANA BIJU-CORILĂ (m. 11. 03. 1997)
- 19 octombrie 2005 – a murit, la București, poetul ION STRATAN (n. 1. 10. 1955, Izbiceni)
- 20 octombrie 1958 – s-a născut, la Slatina, omul de radio și publicistul GABRIELA RUSU-PĂȘARIN
- 20 octombrie 1970 – s-a născut, la Caracal, artistul fotograf, caricaturistul și creatorul de benzi desenate VIOREL CHIREA
- 22 octombrie 1992 – s-a născut, la Balș, poeta ELENA GABRIELA LAZĂRA
- 23 octombrie 1998 – a murit, la București, actorul SILVIU STĂNCULESCU (n. 24. 01. 1932, Timișoara)
- 24 octombrie 1925 – s-a născut, la Slatina, THEODORA MARIA KIȚULESCU, sculptor și pictor (m. - ?)
- 25 octombrie 1902 – s-a născut, la Dăneasa, criticul și istoricul literar DUMITRU POPOVICI (m. 6. 12. 1952, Cluj-Napoca)
- 27 octombrie 1985 – a murit, la București, prozatoarea ALICE BOTEZ (n. 22. 09. 1914, Slatina)
- 28 octombrie 1897 – a murit, la Bobicești, poetul prozatorul și gazetarul GHEORGHE CHIȚU (n. 24. 08. 1828, Oboga)
- 28 octombrie 1983 – a murit, la București, scriitorul și traducătorul IONEL MARINESCU (n. 1. 06. 1909, Slatina)

29 octombrie 1950 – s-a născut, la Gura Padinii, poetul și publicistul VIOREL PADINA, pe numele adevărat VIOREL ABĂLARU

30 octombrie 1936 – s-a născut, a Ungheni (Argeș), poetul și gazetarul GEORGE ENACHE (m. 15. 06. 1998, Slatina)

NOIEMBRIE

1 noiembrie 1925 – s-a născut, la Morunglav, arheologul și numismatul CONSTANTIN PREDA

4 noiembrie 1906 – s-a născut, la Cilieni, teologul, istoricul și muzeograful ION POPESCU-CILIENI (m. 4. 11. 1956, Craiova)

4 noiembrie 1940 – s-a născut, la Șușani (Vâlcea), prozatorul GHEORGHE NICOLĂESCU

4 noiembrie 1926 – s-a născut, la Caracal, poetul, prozatorul, graficianul, scenaristul și regizorul de film ȘTEFAN MUNTEANU (m. 9. 12. 1990, Los Angeles)

7 noiembrie 1855 – s-a născut, la Slatina, compozitorul și violonistul NICOLAE BUICĂ (m. 1932, București)

9 noiembrie 1889 – s-a născut, la Gostavățu, teologul IORGU IVAN (m.- ?)

10 noiembrie 1937 – s-a născut, la Slatina, poeta IOANA BANTAȘ, pe numele adevărat ELENA BALTAG (m. 7. 12. 1987, București)

10 noiembrie 1968 – s-a născut, la Corabia, ORȚANȘA ILIE, grafician și gravor

11 noiembrie 1967 – s-a născut, la Slatina, CĂTĂLIN IONUȚ STĂNESCU, gazetar și cercetător în științe umaniste

13 noiembrie 1964 – s-a născut, la Slatina, poetul, traducătorul și gazetarul GEORGE NINA ELIAN, pe numele adevărat COSTEL DREJOI

14 noiembrie 1902 – s-a născut, la Caracal, filosoful MIHAI UȚĂ (m. 23. 04. 1964, București)

14 noiembrie 1948 – s-a născut, la Brâncoveni, prozatorul și eseistul IANCU TĂNĂSESCU

16 noiembrie 1935 – s-a născut, la Priseaca, poetul MIRON CORDUN, pe numele adevărat GHEORGHE CÂRSTEA (m. 10. 12. 1997, Pitești)

17 noiembrie 1954 – s-a născut, la Spineni, gazetarul și eseistul FLORIN (FLOREA) NICULESCU (m. 26. 03. 2009, Slatina)

21 noiembrie 1933 – s-a născut, la Dobroteasa, poetul, prozatorul, eseistul și traducătorul ANGHEL DUMBRĂVEANU (m. 12. 05. 2013, Timișoara)

21 noiembrie 1949 – s-a născut, la Caracal, jurnalistul de televiziune SERGIU MARINESCU

23 noiembrie 1926 – s-a născut, la Slatina, prozatorul și publicistul TUDOR MANTA

23 noiembrie 1933 – s-a născut, la Fărcașele, istoricul literar și editorul STANCU ILIN

23 Noiembrie 1950 – s-a născut, la , prozatorul NICU PETRIA

26 noiembrie 1901 – s-a născut, la Balș, scriitorul MIHAIL DRUMEȘ

26 noiembrie 1909 – s-a născut, la Slatina, dramaturgul, poetul și eseistul EUGEN IONESCU (m. 28. 03. 1994, Paris)

26 noiembrie 1951 – s-a născut, la Drăgănești-Olt, pictorul CONSTANTIN STOENICĂ

29 noiembrie 1940 – s-a născut, la Radomirești, prozatorul MIRCEA ANDREESCU (m. 8. 01. 1997, Slatina)

30 noiembrie 1924 – s-a născut, la Slatina, istoricul NICOLAE STOICESCU (m. 15. 09. 1999, București)

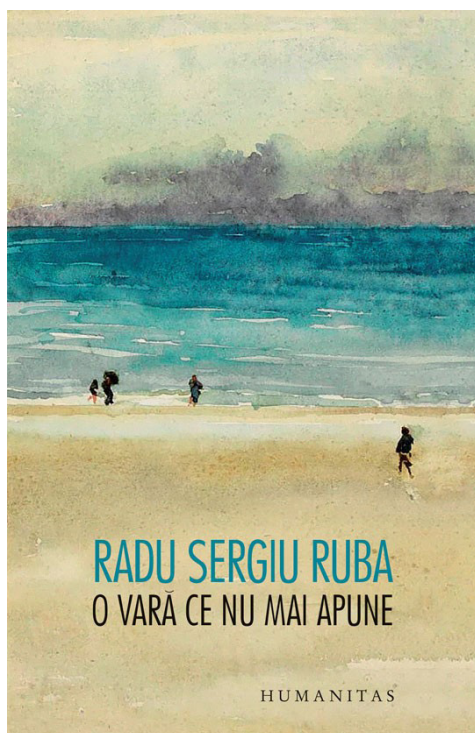
RADU SERGIU RUBA

C. Voinescu

Inainte de a fi așezat cu rigoare critică în breasla poezilor sau a prozatorilor, a traducătorilor sau a jurnaliștilor, Radu Sergiu Ruba trebuie așezat în rândul intelectualilor fini, al erudiților, al degustătorilor rafinați de slove. Pentru că el cotrobăie cu perseverență prin cotloanele vorbei și ale timpului după înțelesuri „pline de-nțelesuri”, cum zicea poetul, și după mărturii care, precum „Vara...” sa, nu trebuie să apună niciodată. Din acest filon intelectualist, cred, a prins vigoare scriitura sa, fie poezie, *Spontaneitatea înțeleasă*, 1983 și *Iluzia continuă*, 1988, ambele la Cartea Românească; *Iubirea și Orientul*, Editura Phoenix, 1994; *Marginal*, Editura Dacia, Cluj, 2001, fie nuvelă *Contrabanda memoriei*, Cartea Românească, 1997, fie roman *Demonul confesiunii*, două ediții, 2003 și 2009 sau *Vara ce nu mai apune*, Editura Humanitas, 2014, la care ne referim acum.

Radu Ruba a trecut prin cenaclul lui Crohmălniceanu, *Junimea*, (preluat apoi de Florin Manolescu), al prozatorilor optzeciști cuprinși în antologia *Desant '83*, dar și prin cenaclul *Universitas*, condus de Mircea Martin, cu deschidere spre alte formule narrative decât textualismul, să zicem, unde s-a conturat ceea ce critica literară numește generația '90. În volumul coordonat de Mircea Martin „A fost odată un cenaclu...” este relatată, simbolică

pentru vremurile de atunci, o întâmplare răscolitoare: ...Citea Radu Ruba. De obicei, el nu citea, își rostea versurile „din cap”, avea o memorie fabuloasă. În acea seară, venise cu poeme proaspete, încă nefixate probabil și adusesese, pentru siguranță, și versiunea lor scrisă în alfabetul Braille. Prin urmare, citea, adică își purta degetele peste cartioanele cu semne în relief. Când, lecturile fiind mai multe în seara respectivă decât de obicei

și el însuși citea mai multe texte, lumina se stinse fără preaviz. Rumoarea produsă în sală n-a durat însă mai mult de o clipă. Căci Radu își continua lectura ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic deosebit. (Ceea ce pentru el era adevărat și începea să fie și pentru noi!) Am simțit cu toții – într-o simultaneitate care era a corpului și a spiritului, expresia „trup si suflet” suna plin în acest caz, a fiecărui trup și suflet și al tuturor laolaltă – că participam la un moment unic, indimenticabil”.

Așadar, *Vara ce nu mai apune*, metaforă sugestivă a fixării pe retină pentru tot restul vieții de dincolo de 11 ani, a împreunării soarelui cu marea, dar și a triumfului luminii din noi, nevăzută uneori tocmai din pricina luminii din afara noastră, uneori artificială, este un roman intelectualist. Romanul poate fi considerat autobiografic, cum mulți dintre critici l-au și numit, doar în măsura în care povestea unei vieți – și ce poveste palpitantă și frumos depănată – se suprapune unui timp istoric propriu, cel marcat de două războaie mondiale, care macină, precum pietrele unei mori, câteva generații succesive de rude apropiate, prieteni, consăteni.

Vara ce nu mai apune este apoi romanul unui spațiu multiethnic și multicultural, desigur, pentru că în Sătmă, Ardud, Rătești, Pișcari trăiesc laolaltă români, unguri, șvabi, evrei, țigani cărora viitura istoriei aceluși timp de sorginte fie austro-ungară, fie horthistă, hitleristă sau comunistă le-a surpat iremediabil sufletele. Și cum să nu fie și un roman istoric de vreme ce trama sa cuprinde ca într-un imens fascicul de lumină evenimente ce au întors, când într-o parte, când într-alta, cursul firesc al vieții?

Fără lumină nu există paradis, mărturisește undeva autorul, și poate că tocmai de aceea în locul paradisului

pierdut, el așază un alt paradis, cel al copilăriei, recompus din amintiri vii, semnificative, captivante, împrăștiind în juru-le multă lumină. De ce, din această perspectivă, a deslușirii noimei unor întâmplări tragice, a punerii lor sub lumina fierbinte a cuvântului, romanul lui Radu Ruba nu ar fi un roman al luminii regăsite în interiorul său.

Însă nu doar în copilărie își regăsește Radu Ruba lumina triumfului existențial, ci și în iubire, pentru că nu întâmplător cartea se încheie cu povestea întâlnirii sale cu Nicole, viitoarea soție, alături de care viața, așa aspră cum este ea, se învâluie într-o lumină nouă, purtătoare de nădejde, transformată simbolic în aură, aura învingătorului. O spune autorul însuși: „Și uite așa, când nu te mai aștepți, cărțile ce nu se termină cu moartea personajelor sau care nu continuă cu eterna căutare a Graalului se încheie cu o nuntă ca dovadă că, și dacă vrem, nu scăpăm atât de ușor de amprenta genetică a basmului”.

Altminteri, umorul, ironia fină transpar din crusta aspră în care memoria copilului a conservat fapte și oameni pentru a evidenția ridicolul clipei, ridicolul dramatic al repetabilei clipe a istoriei. Este încă o dovadă a triumfului luminii ca formă de existență umană asupra întunericului clisos al ignoranței de care uneori ne lăsăm cotropiți. Unuia dintre personajele emblematice ale romanului, mama Floare, străbunica, purtată de valurile vremii și ale Oceanului, în Lumea Nouă, dătătoare de alte speranțe, i se arată Fecioara Maria, așa că, informat chiar de către nepot, milițianul din Pișcari se dovedește vigilent, interogând-o pe bătrână, care mărturisește că a văzut-o nu numai pe Precista, ci, în alte împrejurări, chiar și pe dracul. – *Uite, decretează milițianul, pe asta n-ai voie s-o vezi, ai înțeles? Pe dracu, tanti Florico, poți să-l vezi*

matale de câte ori vrei, îți dăm voie! Și pe matangalițele alea, motopraștiile, cum le-oi fi zicând, poți să le vezi, ai voie să te-ntâlnești cu ele, mă rog... Dar pe Precista, să nu te mai aud c-ai văzut-o, că ne supărăm!

Cu aceeași forță evocatoare și în aceeași notă ironică de detașare voită de tragic este relatată întâmplarea din Răteștii anului 1944, când soldații sovietici năvălesc în pivnițe și găuresc butoaiile cu vin din care se adapă apoi nesățioși: *Cum găuriseră multe doage, vinul s-a revărsat într-atât încât i-a înecat pe bravii soldați sovietici beți de mult. Șvabii s-au întors, au mai secerat dintre rușii care dormeau ori se clătinau pe afară, eliberându-și satele. După război, într-unul din Homoroade s-a înălțat un monument țanțos în memoria eroismului Armatei Roșii.*

Secvențele narrative nu se supun cronologiei evenimentelor, fiind răvășite anume într-un spațiu epic sinuos, conform unei logici interne de bun augur estetic. Substratul autobiografic, derivând evident din memorie, doar probează faptul istoric, îndepărtând astfel scriitura de literatura memorialistică, mai puțin ornată stilistic, și apropiind-o inconfundabil de cea beletristică. La fel cum și, *in corpore*, mulțimea diversă de personaje angrenate în țesătura epică susține punctul de vedere auctorial asupra mecanismelor subterane ale întâmplărilor consumate în perimetrul natal din Ardealul de Nord. Personajele romanului, bine conservate în memorie și tot atât de bine transfigurate artistic, vin din copilăria autorului pe un drum ce întâlnește istoria în câteva dintre răspântiile ei, aducătoare de suferință. Aceste evenimente exterioare individului, trăitor într-un mediu multicultural și multiethnic, îl atrag însă în zona sa intens turbionară, din care Radu Ruba toarce mai multe fire narrative trecute prin filtrul

conștiinței proprii al celui care nu mai este copilul de atunci, ci intelectualul erudit, scriitorul introspect de azi.

Masiva și de nevoie emigrație a ardelenilor în Lumea Nouă, la început de veac douăzeci, nu este o evocare patetică, ci o redare realistă cu mijloace literare dintre cele mai sigure: portretul, surprinderea semnificativului în amănuntul sortit altminteri banalității, dialogul exterior, dar și cel interior permanent, al autorului cu lumea pe care o recompune în termeni artistici, de unde și caracterul reflexiv-interogativ al acestei excelente cărți.

Secvenței de luptă anticomunistă dusă în munți de partizani – elocventă fiind figura lui Vasile Blidaru – i se adaugă altele în care apar activiștii politici al vremii, printre care chiar tatăl, fost primar comunist în Pișcari sau participanți la înfăptuirea Marii Uniri. Aspectele dramatice ale ocupației horthiste a Ardealului de Nord sau ale Holocaustului sunt susținute de întâmplări și personaje a căror concretețe dă forță de expresie narațiunii. Alături de bătrânul evreu Weisz, fascinant prin cărțile sale, de fiul acestuia, Zoli, de Erica și de mulți alții, din ampla galerie de personaje se distinge însă figura mamei Floare, străbunica, emigrantă în America, o luptătoare ridicându-și întotdeauna stindardul biruinței deasupra istoriei.

Radu Sergiu Ruba și-a dobândit, prin întreaga creație, dar mai ales cu Vara ce nu mai apune un loc în literatura română. Profundă și răscolitoare, la o zi după ce am citit-o, am întins instinctiv mâna s-o iau de unde o așezasem, pentru a continua lectura...

Teo Sandu

sunt trecutul uitat

îmi alunecă degetele ca un fum
peste privirile tale
sunt aripa singură a aceluiași corp
căzut în vrie de aproape o viață
ce se dispersează în fire de nisip
sub mirosul umbrei tale
în formă de clepsidră neterminată
ce te privește dimineața
odată cu mine
sunt trecutul uitat
într-un buchet de flori netăiate
și căderea picăturilor calde de ploaie
la picioarele tale albe
sunt un copac fără rădăcini
ce se sprijină
pe vocea spiralată a viselor tale
sunt dorința ta pământeană de a zbura
dincolo de răsăritul apusului
sunt adierea tuturor frunzelor
ce zboară duse de vânt prin palmele tale
sunt pianul cu picioare negre
la care doar tu poți cânta fără să-i atingi
clapele
sunt noaptea în care soarele nu are putere
să o lumineze
ci doar tu cu ochii tăi
albi de zăpadă cenușie...

te ascult...

de când am hotărât să
trăiesc
uneori altfel decât ceilalți
într-o viață virtuală
îți ascult toate privirile
din ce în ce mai des
pentru că tu ești versul
fără niciun cuvânt
al poetului ce poartă
numele tău
cu care te-ai născut
te privesc
pentru că
speranțele mele sunt un răspuns
al destinului
cărui nu i-am pus încă nicio întrebare
te iubesc
pentru că
exiști
și poate de aceea
ar trebui să mergi cu mine
pentru că drumul e lung
și căutarea continuă
delimitată doar de copacii
agățați de frunzele lor galbene...

de când am hotărât să
trăiesc uneori
altfel decât ceilalți
într-o viață reală
te ascult...

a venit toamna Doamnă

a venit toamna
Doamnă
toată lumea știe
dar nimeni nu spune nimic
o armată de îngeri nevăzuți
vor coborî
să adune frunzele
omorâte de ucigași plătiți
de anotimpuri
și abandonate
în liniște
fără un cimitir al lor
sunt la picioarele tale
și eu
și ele
doar că eu
încă mai sunt agățat
de copacul meu imaginar
ce mă lasă
să merg
și să zbor cu aripile mele de hârtie incoloră
până la capătul lumii și înapoi
lângă pașii tăi fără urme
a venit toamna Doamnă
și nu pot vedea îngerii din fața mea
ce culeg cu acuratețe
frunză cu frunză
le aud doar bătăile aripilor
și nu le înțeleg mesajele ce vor să mi le
trimită
arătându-mi umbre colorate
a venit toamna Doamnă
și nu știu de ce nu-mi place acest anotimp
poate din cauză că între cei patru pereți
ai ei
nu mai zboară niciun fluture
sau pentru că
după ce-i mor frunzele
le colorează prea mult sufletul

a venit toamna Doamnă
și începe să miroasă a rece
și-a apă limpede de ploaie celestă
nimeni nu-mi spune de ce
doar îngerii îmi trimit fără întrerupere
mesaje
din bătăile lor de aripă albă
a venit toamna aceasta
Doamnă...

al cui e pământul de sub picioarele mele

al cui e pământul de sub picioarele mele
dacă a fugit din cauza ochilor tăi
nu știu
am rămas totuși drept
legat de tine
ca o consecință
cu rădăcini puternice și amestecate
în așa fel încât să ne deosebim de ceilalți
și de toate anotimpurile
ce țin discursuri selective timpului
încercând să răspundă întrebărilor
ce călătoresc într-un montages russes
prin povestea noastră
un pod ce încă se mai construiește
pentru a traversa în siguranță
către mâinile tale
și sufletul tău ...

David Fernàndez Rivera

David FERNÁNDEZ RIVERA (născut la Vigo - Spania, în 28 ianuarie 1986) – poet, dramaturg, compozitor, coregraf și director de teatru. Cariera sa este marcată de nonconformism, o permanentă căutare avangardistă, precum și de implicarea în apărarea identității noastre naturale, înțelegând ca etiologie esențială a liricii sale. Este cunoscut pentru materializarea muncii sale prin intermediul celor mai diverse și imposibile coduri, inclusiv forțând, în cadrul unui poem, limitele limbajului și ale limbii.

A publicat volumele de poeme: „Umblând prin ceață”/ „Caminando entre brumas” (2004), „Sentiment și lumină”/ „Sentimiento y luz” (2005) – împreună cu fotografii Luis Lorenzo, „Cânturile absenței mele”/ „Canciones de mi ausencia” (2005), „Mânji”/ „Córceles” – antologie a tinerilor (2006), „Între umbră și țipăt”/ „Entre la sombra y el grito” (2008), „Garduri de sârmă”/ „Alambradas” (2010), „Sahara” (2011) și „Agata”/ „Ágata”.

Înainte de a-și schimba concepția asupra creației unind poezia, sunetul, imaginea și teatrul în opera „Sfere”/ „Esferas” (2015), a publicat textul dramatic „Hipnoză. Colonia”/ „Hipnosis. La Colonia” (2012).

În 2009 a pus bazele Companiei „David Fernández Rivera”, pe care în prezent o administrează, fiind în același timp producător și regizor. Cu ea a pregătit și pus în scenă piesa „Cu coasa printre flori”/ „La Guadña entre las flores” de Angel Padilla (2008), ca și textele scrise și regizate de el însuși, precum „Garduri de sârmă V. L.” (2010), „Ecourile nopții”/ „Ecos de la Noche” (2011) și „Fractal” (2015). Rivera se caracterizează prin alternarea căutării celei mai radicale cu dorința de a apropia poezia de public.

Un bun exemplu în acest sens îl constituie discurile sale, printre care cele mai importante sunt „Ecourile nopții” (2011) și „Fractal” (2015).

Printre cele mai importante recunoașteri ale poeziei sale se regăsesc Premiul Fundației Culturale „Miguel Hernández” și titlul de Oaspete de Onoare al orașului Santa Rosa de Osos (Antioquia, Columbia). (Prezentarea îi aparține autorului. Traducere: Costel DREJOI).

PREZENT/ PRESENTE

1.
În detunătura de armă ce ține-n picioare
marile depozite
cineva visează că-și dezinfectează
mâinile
strivindu-le sub o sferă lamelată.

Chiuveta desenează pe placa ceramică
spatele spiralat
cu negru
o linie smălțuită.
Sângele cade peste liniile
ce acoperă șuruburile
atunci când gâtleurile lor
supurează
prin
capilarele aseptice

din pielea ferfenițită
a băii.

Când deschizi robinetul,
catarama absoarbe contururile
ce dau la iveală
o scurgere
jengoasă
cu aceleași butoane
ce surprind
tristețea
în irisul roșiatic
cu pila
dințată
a poetului.

Starea de veghe îi sparge timpane
cu aceeași piatră care-aprinde
bricheta părinților
ce fac dinții copilului să clănțane
zâmbind din vagonul
ce se-ndepărtează în șanțul
unei spărturi fără ferestre.

În spatele lacătului,
o femeie sparge nucile pierdute
în gaura ce le-așteaptă sub tava
ce sprijină
producția sintetică

prin farfurioarele
ce închid fractura de sept
cu iminența alburie
a lavoarului.

2.
În aburul neliniștii mele
canalele irigă pielea spintecată
pe dinăuntru coifurilor negricioase.

Pe deasupra deșteptătorului există o
singură cale
ce m-ar putea duce
la taina vertebrată
din pereții
hipnozei,

adică
să mă reîncarnez fără ochi
în jențile instabile
din dosul buzelor interioare

ale prezentului.

UVERTURĂ/ OBERTURA

Vesela uzată
a timpului
îmi trece prin fălci
cu înțepătura
îndârjită
de aceeași ardere
ce trece prin perne
cu duza unei butelii întredeschise
în uterul ferestrei.

În el
pot vedea șoldurile nervoase ale unei
fete
îmbrăcate în tocuri
ce-mi sug bandajul de compresie
al amigdalelor
spre intestinul ce inseminează
sandalele acului de cravată.

Trecătorii mă așteaptă în cealaltă parte a
sufrageriei,
atunci când cineva îmi răspunde
zgâriind tăcerea
ascuțită
în ciment dictatura
lacrimilor mele.

Scuze,
nu pot asculta
ceea ce se crapă acum
sub covorul de asfalt
din eliminarea
nesigură
a călușului pus în gură.

„Vino!”

PENTRU CINE SUNĂ SIRENELE

Ion Potolea

Murisem. În același timp eram viu și puteam independent să mă contemplan pe mine, mortul. Adică nu mai eram unul, eram doi. Unul stătea întins pe catafalcul celălalt, tot el, se plimba prin oraș. Mai bine zis rățacea cu apăsătorul sentiment că nu știa care dintre cei doi e el cu adevărat. Această incertitudine devenea tot mai dureroasă pentru că, iată, nu mai avea vreme: orașul se ruina sub ochii lui. Un uragan ori suflul unei explozii uriașe smulgea acoperișuri, sfărâma geamuri, rupea copaci, vârtejurile prindeau gunoarele în trombele lor, le ridicau în văzduh și le aruncau înapoi peste case, grădini, stadioane. Valuri de nisip sfichiuiuau sinistru zidurile. Se lăsase un întineric nefiresc în plină zi. Fulgerele scurt-circuitelor luminau haosul dintre blocurile înalte. Nu se vedeau oameni: înaintam prin magazine golite de clienți, birouri abandonate în grabă. Din depărtările orașului răzbătea vaietul surd al mulțimilor. Câțiva funcționari înnebuniți de spaimă se învârteau într-o intersecție, dădeau unul peste altul, se agățau unul de altul, căutau o ieșire ca niște șobolani într-o cușcă. M-am refugiat singur într-un subsol de clădire să mă adăpostesc de viscolul de pietre, bucăți de tablă, țigle... Părea clădirea unei

bănci, îmi inspirase încredere... „A fost și cutremur?” – am întrebat cu certitudinea că mai sunt angajați rămași acolo. Dar nu era nimeni. Monitoare zăceau răsturnate pe jos, laolaltă cu imprimante, bibliorafturi, bancnote verzi și albastre... „Dacă nu-i nimeni aici, nici locul ăsta nu-i sigur”, mi-am zis. Simțeam în trup, ca pe un rău de mare, nesiguranța pământului. Catastrofa era iminentă: în câteva ore urma să ieșim din gravitația noastră în jurul Soarelui și să ne ciocnim de o altă planetă. Deodată mă înjunghie o neliniște mai mare decât conștiința sfârșitului. În camera aceea mai era cineva. Cum

de nu-l văzusem? Era mai sus, cumva ca la un mezanin. Ședea foarte relaxat într-un fotoliu, în bovindoul de umbră al încăperii, lângă o fereastră obturată. Stătea la o masă joasă și citea ziarul. Era îmbrăcat într-un loden negru descheiat lejer la nasturi. Ziarul îi acoperea fața. Din când în când trăgea din țigară, calm, impasibil. În mod bizar, vârtejurile de nisip, care răbufneau în clădire prin stranii spărturi, nu-l atingeau, se izbeau de un ecran protector, invizibil și, astfel, aburul cafelei din ceașcă se ridica ușor, intangibil, amestecându-se undeva mai sus de pălăria lui, doar cu fumul țigării. La un moment dat coboară ziarul să-și soarbă în voie cafeaua și văd cu spaimă că nu avea chip, nu avea ochi, nu avea urechi, nu avea nas, nu avea gură, ca o mumie îndoliată...

Și atunci am devenit brusc, printr-o regresie temporală, celălalt de pe catafalc, iar catafalcul era, împotriva legilor

spațiului, tot aici, în clădirea băncii. Ca într-un mausoleu. Somptuos, amplu, monumental, precum al lui Gheorghiu Dej. Acum eram din nou unul, nu mai eram doi și încă mai trăiam. Nu aveam mâinile încrucișate cuminți pe piept, ci întinse pe lângă trup. Stăteam culcat pe spate, lipit de catafalcul acela și singurul lucru pe care-l doream cu disperare era să mă ridic. Cum să zac o eternitate în poziția asta? Nu e drept! Și dădeam să mă ridic, și nu puteam, și strigam deznădăduit, și puterea îmi slăbea simțitor, nici vlagă să strig nu mai aveam, doar cât am întors privirea către el – citea mai departe ziarul – „ridică-mă!, ridică-mă!” – am izbutit într-un sfârșit să chem înăbușit de horcăieli...

Mă treziseam. Afară sunau sirenele salvărilor și pompierilor. Probabil mai murise cineva.

TREI, DOAMNE, ȘI TOATE TREI!

Dorina Popescu

Tmarți, iar ceasul agale se îndreaptă către miezul nopții. Tradiția de a ne vorbi doar duminica a lăsat fără succes tentativa mea de a ignora cei circa 2.000 de kilometri și de a ne auzi, la telefon, și astăzi. Știu, la sat e multă treabă... Mai ales că chiar alaltăieri îmi povesteai despre târnuitul cartofilor și acel belșug de trandafir sălbatic, ale cărui petale se cer puse cât mai grabnic la dulceață. Erai ușor supărată pe semințele de busuioc, care nu au urcat la așteptările Tale, ceea ce m-a făcut să Te admir la cât de mult ții la Icoana din Casa Mare, pe care nu o încununezi cu orice. La rândul-mi, îți povesteam și eu despre țăranul cu chelie, de la care mai cumpăr mărar, acela care m-a întrebat de unde sunt. *Din Ucraina. Româncă din Ucraina*, i-am răspuns. Iar gestu-i solidar m-a fascinat! Cu mâna așternută pe inimă a adăugat: *Poporul meu e alături de ceea ce i se întâmplă Ucrainei!* Ți-am mai povestit că, pentru o clipă, am dorit să-i vorbesc acestui om despre noi, românii de acolo... Dar mai conta istoria noastră când imensa deschidere a inimii lui venea pentru istoria comună și prezentul comun...

Poate că e mai bine că nu Te-am găsit la telefon. Insuficiența respiratorie m-ar fi trădat. Și Te-aș fi mințit din nou. A căta oară! Ți-as fi spus că multe-s cele pe care le am de făcut, de rutină, neesențiale și doar ele poartă vina. M-ai fi crezut. Sau cel puțin așa îmi dădeai de înțeles. Iar rana mea rămânea în continuare deschisă.

Îți scriu, Mamă, așa, ca pe timpuri. Cu penița fină și cerneala movulie încerc să readuc în fața Ta caligrafia pe care ți-am moștenit-o. Iar dincolo de aceasta – adevărul pe care nu mi l-aș fi permis în alte împrejurări. Faptul că mi-ai dat viață Te face specială. Ești cartea mea de vizită, dar și primul rând, scris cu majuscule, din biografia mea. Ești Baladă și Basm. Ești purul exemplu de rezistență. Ai fost și vei rămâne dorul meu suprem, ființa pentru care aș câștiga războaie și aș zidi mănăstiri. Ești Casa mea Părintească și toată zestrea din ea: istorie, limbă și neam. M-ai învățat lucruri mărețe – să iubesc viața și să cred în Dumnezeu. Tot de la Tine știu că cel

mai frumos veșmânt al unei femei este ia. Și, iat-o!, ia e la loc de cinste în șifonierul meu. Tot Tu mi-ai vorbit despre respect și cât de necesar este acesta pentru omenire. M-ai crescut în spiritul blândeții și m-ai sfătuit să dăruiesc și să iert.

La începutul anilor '80, după o lungă pribegie, revine la ea acasă Limba Română. Îmi amintesc limpede, Mamă, emoția pe care ai trăit-o la acel moment, dar și răbdarea cu care îmi explicai cum se scrie cuvântul *kaem* în grafia latină – *caiet*. Ți-a luat mult timp să-mi lămurești ce e cu *i*-ul acela, la mijloc de cuvânt... Eram un copil înțelept, dar încăpățânat. De unde să fi știut eu atunci că lacrimile Tale, pe momentul sprijinirii mele la temele de acasă, nu erau din cauza stângăciei mele de-a accepta lucruri noi, ci de bucurie a libertății nu doar de a gândi, dar și de a citi și scrie românește... Era mult mai simplu dacă mi se împărtășea istoria adevărată, dar ai fi îndrăznit, Tu, Mamă? Cât despre România, la acea vreme știam doar două lucruri: că e Țară vecină cu Ucraina și că o duce extrem de greu, asta pentru că, odată cu lăsarea seriei, în localitățile care puteau fi limpede văzute din satul meu nu era țipenie de lumină. În schimb, în casa noastră, până hăt după miezul nopții, se citea cu nesaț din Eminescu.

Între timp vin regimuri, pleacă regimuri. La începutul anilor '90, se renunța la Pușkin în favoarea lui Șevcenko, conform noului program de învățământ adoptat de către Ucraina Independentă. Și atunci, Mamă, ai găsit scuze: „*Trebuie să cunoaștem limba ucraineană din respect pentru țara în care locuim*”. Cinci ore pe săptămână, trei de limbă ucraineană și două de literatură ucraineană, nu amenințau în niciun fel temeinicele școli cu predare în limba română. Ba, mai mult, limbile au devenit compatibile, ambele impunând un respect solid. Dar știrea de astăzi, Mamă, a condamnat „Lebăda

cu aripa tăiată” a lui Vasile Tărățeanu la Ultimul Dans – *Românii din Ucraina au rămas fără trei școli într-o o singură zi - Bălcăuți, Nesvoia, Stălinești, sate care intră în componența comunei Mămăliga*.

Bălcăuți? Școala care are un tezaur uriaș de absolvenți ajunși oameni remarcabili în Republica Moldova. Nesvoia? Celebra școală care deține din 2008 cea mai valoroasă colecție de carte românească? Stălinești? Baștina Maestrului de limba și literatura română Gheorghe Jernovei și a Lăutarului Sergiu Bupalco? Mămăliga? Satul unchiului meu Nicolae Gârșcan – deținut politic timp de zece ani pentru convingerile sale pro-românești, care într-o celulă cu peste zeci de ființe incomode Regimului Sovietic a avut curajul să vorbească despre Patriotism și Românităte. Drept dovadă poezia semnată de el *Aici români suntem cu toții!* Mamă, acesta a fost fratele Tău! Cât despre Dranița, satul meu de suflet, și acolo si-a găsit adăpostul o donație generoasă de carte românească, ce urma să încurajeze limba natală a acestui meleag. Iar despre moștenirea lăsată bibliotecii școlare din Costiceni, de către domnul George Galan, se poate scrie o carte! Domnia sa, în urma vizitei la acea Instituție de Învățământ, a împărtășit că a lăsat, alături de cărți, și o parte din inimă. Vreau să cred cu tărie că această bibliotecă de multă vreme îi poartă numele.

Tot tu, Mamă, M-ai învățat să aspir doar la ce mi se cuvine. Din acest motiv nu am avut niciodată pretenții teritoriale, dar minim respect pentru ceea ce suntem noi, românii din Ucraina – cer! Mi-ar plăcea, Mamă, ca aleșii poporului ucrainean să-și onoreze promisiunile date nouă, Minorității Românești! E prea strâmt ȧrcul în care ne-au închis! Privesc spre cer și nu văd decât aripile martirilor noștri! Sunt mai multe decât toate stelele grămadă! Lor, Mamă, ne

închinăm și lor le depunem coroanele de flori pe care, a doua zi, le zărim în alt loc, la Monumentul Soldaților căzuți în cel de-al Doilea Război Mondial. Și ne doare. Precum ne doare și acea triere de carte românească, devenită cronică mai ales la Cernăuți. Cum să decidă altcineva cam ce lectură Ți se potrivește Ție, Mamă, supremă româncă din Ucraina?

L-am citit suficient pe Eminescu în chirilică! Iată de ce am ajuns să mă sufoc în propria-mi viață, alături de neamul meu care, și el, *e ajutat* să intre la insuficiență respiratorie. Limba română este ținută prin școlile care ne-au mai rămas cu plan de predare făcut în ucraineană. Mi-e frică, Mamă, ca nu cumva să ne trezim din nou cu *kaem* în loc de *caiet*! Dar frică mai tare mi-e că și atunci o să încerci să găsești o scuză. Asta pentru că ești omul păcii, supus legii și corectitudinii. Așa am fost și suntem noi, românii din Ucraina.

Mamă! Eu, ca și Tine, am trei copii! Precum nouă ne-ai dat nume pur românești, la fel am făcut și eu. Din

educația pe care ne-ai oferit-o, mă inspir cu drag și o aplic cu succes puilor mei. Cântecul Tău de suflet *Cântă cucul bată-l vina...* e și al meu, e și al copiilor mei. Diferit rămâne un singur lucru – dialogul pe tema identității noastre. Copiii mei știu Istoria Românilor din Ucraina, pe când Tu, Mamă, în relația cu mine, ai evitat cu acuratețe acest subiect. Ambele știm de ce.

Și e bine că astăzi nu Te-am găsit la telefon. Știu însă că după Liturghia de duminică o să-mi răspunzi. Numai că duminică, Mamă, o să vorbim despre altele: dacă a mai slobozit încă o rămurea busuiocul nostru supărat și cum au ieșit la măsurătoare mioarele noastre, tot mai tăcute în ultimul timp. Și despre sănătate o să vorbim.

Cu tot dorul din lume, și acela – românesc,
fiica Ta, Dorina.

Radu Sergiu Ruba

ÎMPĂRȚIREA DREPTĂȚII

În sala tribunalului
fanfara închisorii
îi trânteste o căzăcească
allegro barbaro
de dansează îndrăcit apărarea
în brațe cu acuzarea
sexele lor sunt opuse
iar ca organe
se reflectă perfect unul pe altul
de dimineată până spre amiază.

Abia acum judecătorul are și el timp
să se gândească la Montesquieu
L'Esprit des Lois, mesdames et messieurs!
Da, da, Spiritul!
Nu precedând
ci succedându-i experienței
dovadă șeful orchestrei care din pușcărie
urmează prin corespondență dreptul
la șapte universități deodată
cele mai îndepărtate
mai faimoase.

Arată el cam vărgat
asemenea întregii sale trupe
și e mai chel ca o prună
ceea ce nu înseamnă că în boxa acuzaților
nu se pricepe s-atingă iluminarea
adresându-se în minunate cuvinte:

*Onorată instanță,
vă rog să țineți seama de faptul
că sunt un element tânăr
deci apt de a fi reeducat
și că am acasă o mamă în vârstă și bolnavă
care
dacă ar fi știut ce aveam de gând să comit
m-ar fi oprit la timp
și nu m-aș mai găsi acum
în fața dumneavoastră.
Trăiască...!*

Da. Capacitatea lui craniană
deasupra celorlalte capacități
va absolvi și singură-ntr-o bună zi
o îndepărtare din aia din șapte
devenind cel dintâi procuror interior

ca să fie și acolo
cine să-i înfunde și mai strașnic
pe osândiții la o sută șapte ani.

Nu e nici o rușine că deocamdată
cântă doar în sala tribunalului
bine flancat de gărzi.
Important e că apărarea
dansează înainte cu acuzarea
sexele lor dispar
oglundindu-se adânc unul într-altul
și storcând din noi mirarea
ce nu-și va opri în veci picurarea.

EVADAREA

Dau drumul în lume câtorva cărți
ca și cum aş dezlega niște nebuni
pe care o viață i-am tot păzit.

Le dau drumul
și nu trece o zi
că și aud cum sunt sfâșiate ferestrele
cartierului
iar țestele cârciumilor cum trosnesc între
coapsele lor
în timp ce înspre răsărit
cineva vorbește singur atât de tare
că se prăbușesc bete ciorile
ce trec pe deasupra.

Sunt cărțile mele
nu am ce să le mai fac
le-am șlefuit într-atât
le-am ascuțit
tuns
scrobit
amputat
am dat cu ele de pământ
atâta le-am tot înjurat de mamă

că au turbat în tăcere
iar acum zdrobesc seara în dinți.

Spuma de la gurile lor
a stins mai multe incendii.
M-am rugat de popi să blesteme
și de jandarmi să tragă.
Am urcat până la urmă pe munte
gata să rostogolesc stânci asupra lor
să piară strivite cărțile mele
ca măcar seara asta să ne supraviețuiască.

Să piară, zic,
uitând de ultimul nebun
cel mai mărunț din toți
de mi-l țineam sub limbă
și de gheara lui care suie.

O NOAPTE FĂRĂ CĂRȚI

Ar fi nevoie de ceva nemaivăzut:
Iubitele sunt încă impure:
au fost pioniere
au adunat castane
au prins cărăbuși în interesul regimului
sprâncenele lor chiar și astăzi
se arcuiesc în jos
ca la nevoie să le șteargă urmele.

Iar în timp ce noi ne micșorăm
lunecând adică beți sub masă
linia iubitelor e o scriere sacră
de neatins
dând de-nțeles negreșit
în legătură cu noi
ceva măreț
la distanțe logice cum stau unele față de
altele
ca parii din gardul Academiei.

Iar la mijloc
cărțile noastre
inexistente
dar foarte probabile
promisiuni de mai bine
într-o grămadă răsunătoare
cât ecoul de sub noi
cu beciul lui de o sută de ani

ESCALĂ

Te ocupi mereu de altceva decât de scris
reziști ispitirilor condeiului
te scuzi întruna că ești prins cu treburi
și-ntr-adevăr
chipul tău e o pată de culoare prin toate
conferințele
mirosul tău inconfundabil
umple spațiile dintre amintiri
absența ta e întotdeauna neobservată
iar din suma acestor goluri
trăiești pe undeva o viață clandestină.

Poate departe
poate atât de aproape
că scrisul se dă singur la o parte
lăsându-te vizibil doar pe tine
meșterind la lumea asta
de parcă Dumnezeu ar fi făcut-o
ca oricine să apuce cu cleștele de ea.

Ești în stare să te ții de orice
numai să nu ai de privit în urmă
ca să scrii ce crezi că se mai vede.

Iar de văzut
Se pare că se vede
când albastră
când verde
după ceasurile zilei

tinerețea ta amestecându-se
cu planul unei cărți de grație
una cu lumină proprie
care să ne salveze pe toți
la recitarea ei pe dinafară.

Dar întorci capul.
Și prin simpla întoarcere a capului
întemeiezi orfelinate
tai de bună voie găinile femeilor miloase
castrezi toți porcii parohiei
faci adică acel altceva
pe care l-ar fi putut face oricine
dar ești văzut
cunoscut
consultat cu privire
la ce vrei și ce nu vrei
iar când dispari
se vorbește despre tine
nici de bine și nici de rău
ci ca de o năzdrăvănie
care te miri cum de există.

Numai de scris nu te ocupi
de scrisul tău pe cer și pe hârtie
iar cărțile tinereții tale
își suflă singure în lumânări
și singure se-ntind după insectele serii
ca orice plante rămase carnivore.

ARHITECTURA EFEMERĂ

ÎNTRE UTOPIE ȘI NECESITATE

Dan Firoiu

Argument

Se spune că reperele unei vieți împlinite sunt: să plantezi un copac, să construiești o casă și să faci un copil; nimic mai fals, în condițiile în care populația pământului a crescut exponențial până în prezent, depășind pragul de 7 miliarde, iar fiecare dintre ei își dorește pentru sine Totul; dacă la fiecare generație măcar a zecea parte dintre aceștia reușește să clădească ceva (orice) este imperativ necesar să regândim urbanizarea, cel puțin pe termen mediu. Există o suprafață terestră locuibilă, construibilă (Stl) limitată de diverși factori cum ar fi accesibilitatea, condițiile meteo, resursele ș.a.m.d. și există o suprafață terestră vitală, agricolă (Stv) care o deservește pe cea dintâi; relația dintre cele două nu poate fi decât: $Stl \leq Stv$, unde egalitatea ar însemna probabil ca ultimul om care construiește să fie și primul care flămânzește. Așadar, ceea ce uităm în prezent, deși viitorul nu va omite, sunt resursele; suntem o specie energofagă, care consumă mai mult decât produce.

Dincolo de aspectele strict numerice, există și o latură estetică a arhitecturii, care prin multiplicare acerbă se pierde. *Vechii maeștri nu respectau tradiția orbește, cu orice preț. Noi necesități, noi probleme, noi*

tehnici distrugeau regulile și înnoiau formele. (...) Fiecare casă nouă plăcea tuturor, astăzi majoritatea caselor nu plac decât la două persoane: proprietarul și arhitectul. Casa trebuie să placă tuturor; ceea ce o distinge de opera de artă, care nu trebuie să placă nimănui. Opera de artă este afacerea privată a artistului. Casa nu este o afacere privată. Opera de artă este creată fără ca cineva să aibă nevoie de ea. Casa răspunde unei nevoi. Artistul nu este responsabil față de cineva anume. Arhitectul este responsabil față de toată lumea. Observațiile lui Loos, la peste un secol distanță, sunt cu atât mai prezente astăzi, când trăim vremurile în care se construiește mult și fără rost. Atunci când se construiește ceva trainic, cu gândul să rămână generațiilor următoare, poate ar fi mai indicată o analiză a necesității obiectului construit și dincolo de viața constructorului; nu orice obiect merită înzestrat cu nemurire, cum nu orice construcție merită să fie ridicată. Utilitatea arhitecturii trebuie înțeleasă, deci, dincolo de rezonanța prezentului, pentru că ea o transcede.

Un ultim aspect ce trebuie luat în calcul în evoluția viitoare este conceptul de „bandă rulantă”, înțeles nu ca obiect, ci ca fenomen: construcții pe bandă rulantă, proiectanți pe bandă rulantă, comenzi pe bandă rulantă etc. Drumul

de la creativitate la productivitate, de la obiectul de artă, meșteșug la tehnologie, calcul și știință este drumul arhitectului de la demiurg la matrișar, producător și în cele din urmă la simplu funcționar.

Arhitectura trebuie percepută ca o știință și o artă de a proiecta adaptat la situații punctuale și de a construi conform unor principii complexe ce țin de utilitate, estetică și rezistență. Reușita obiectului în întregime este compusă prin armonizarea principiilor elementare și relaționarea acestuia cu mediul înconjurător (fie el artificial sau natural). Renunțarea la oricare dintre ele duce la pierderea calității unei construcții, iar în cele din urmă reduce sau anihilează Arhitectura în sine. Pentru majoritatea cazurilor, în prezent, avem de-a face cu o „arhitectură de consum”, parțială, de compromis, care răspunde mai degrabă unor nevoi de ordin economic, iar nu aceasta ne dorim să rămână în bagajul sapienței umane ca „stil” al vremurilor pe care le trăim.

Ce ar fi dacă ...

În viitorul apropiat vom accepta ideea că suntem trecători, împreună cu tot ceea ce (nu) lășăm în urma noastră. O soluție alternativă pentru arhitectura de consum ar fi arhitectura efemeră, itinerantă, care „să trăiască” cât este utilă, care să poată fi adaptată, mutată în funcție de interesele proprietarului său și care, în cele din urmă, să poată fi refolosită. Deși actualmente doar la nivel de manifest sau exercițiu, arhitectura itinerantă nu este cu nimic mai prejos celei clasice, dimpotrivă materializează filozofii îndelung discutate cum ar fi dezvoltarea durabilă – care este *un concept critic*. El desfiindează realitatea de azi și o confruntă cu viziunea utopică a unei lumi

mai bune. Avem nevoie de asemenea viziuni pentru a înțelege defectele lumii în care trăim, pentru a pune întrebări relevante și pentru a ne ajuta pe noi să găsim deciziile optime (...) nu este un concept referitor la un fel de paradis durabil, ci mai degrabă la capacitatea ființei umane de a se adapta mediilor sale neumane prin intermediul organizării sociale... Dezvoltarea durabilă înseamnă că suntem responsabili pentru supraviețuirea omenirii.

Arhitectura itinerantă nu este opozabilă în vreun fel celei clasice, nu exclude trinomul principal care stă la baza acesteia *firmitas – utilitas – venustas* și nici nu se dorește a fi singulară; este în schimb o posibilă adaptare la situația fără precedent și constituie o soluție ofertantă în schimbul construcțiilor fără veleități arhitecturale.

Concret

Manifesto House – James&Mau arhitectura

MH este de departe una dintre cele mai celebre locuințe realizate din containere, cu potențial de integrare bioclimatică, fiind construită 85% din materiale reciclate și reutilizate, abordând tehnici de fabricație non-poluante, precum și integrarea energiei din surse regenerabile. Locuința este

formată din trei containere de transport maritim reciclate, care formează două nivele, creând o suprafață totală de 160 mp. La nivelul parterului, camera de zi este închisă cu uși glisante din sticlă și ecrane din paleți cu balamale; atunci când sunt deschise, spațiul se extinde pe terasă în aer liber, rezultând un mediu interior-exterior de mari dimensiuni. Structura utilizează elemente adaptabile pentru a media în mod pasiv condițiile de mediu; este vorba despre un sistem de obloane din paleți ce permite ventilarea și umbrirea anvelopantei metalice, atunci când este închis, sau care poate fi deschis, rezultând un brise-soleil orizontal. Nu a fost conceput ca un obiect mobil neapărat (locația actuală fiind în Curacaví, Chile), deși poate fi dezasamblat și relocat, însă reprezintă o formulă de inserție temporară în sit, pentru că ea poate fi reciclată, fără să blocheze terenul mai mult decât este nevoie.

Puma City – LOT-EK studio

Este un alt exemplu de arhitectură din containere, de această dată unicat; este un pavilion mobil, care face înconjurul lumii și care a fost lansat la New York. Ca locații folosite sunt porturile (din motive de accesibilitate și transport); au fost folosite 24 de containere pentru transport

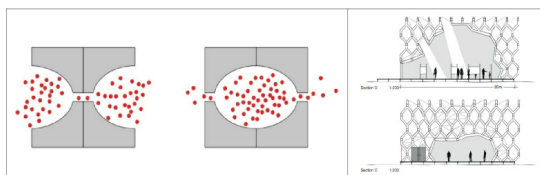
maritim, modernizate și accesoryzate pentru a susține evenimente comerciale. Puma City este concepută pe trei nivele, folosind containere poziționate decalat, pentru a crea alternanțe spațiale exterior/interior și terase generoase. Structura este compusă din două spații comerciale la nivelul inferior, ambele proiectate cu înălțime dublă obținută din câte două containere suprapuse; al doilea nivel este folosit pentru birouri, case de marcat, depozitare și zonă de presă, în timp ce la ultimul nivel se desfășoară un bar, lounge și spațiu pentru evenimente, cu o terasă mare deschisă. Este prima clădire mobilă cu o asemenea suprafață utilă de peste 1000 mp.

The Yorkshire Diamond – Various Architects

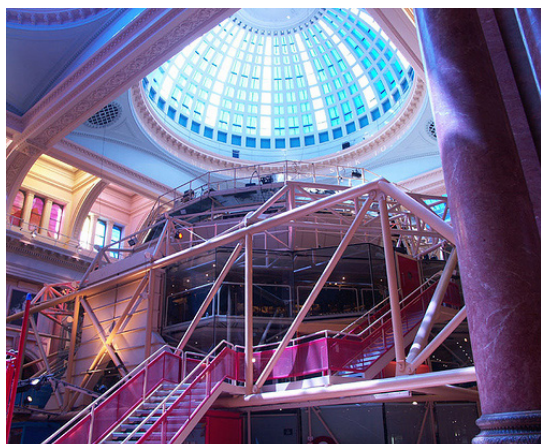
Reprezintă o structură particulară realizată din tuburi gonflabile ce desenează la sol o amprentă dreptunghiulară de 20x26 metri. În funcție de modalitatea de asamblare poate funcționa în două ipostaze (introvertită, extrovertită) care acoperă o paletă foarte vastă de evenimente organizate (spectacole într-un mediu acoperit sau descoperit).

The Yorkshire Diamond reprezintă o modalitate facilă și un model de arhitectură de factură gonflabilă care

acoperă în întregime necesitățile legate de organizarea unui eveniment în medii neconvenționale. Tehnologia permite montarea pavilionului în timp foarte scurt de câteva ore și transportul facil (două camioane); de asemenea, structura imaginată nu permite deteriorarea, vandalizarea materialelor folosite și în același timp răspunde tuturor cerințelor legate de siguranță în exploatare și securitate la incendiu. Iluminatul se poate face atât în mod natural (tranzitarea razelor solare prin anumite „ochiuri” ale structurii ce produc o lumină translucidă) cât și în mod artificial. Ventilarea spațiului interior rezultat se face tot pe cale naturală.

The Royal Exchange Theatre, Levitt Bernstein Associates

The Royal Exchange Theatre este una dintre cele mai neobișnuite săli de teatru

și reprezintă un model de arhitectură înglobată în arhitectură; adaptarea sălii la spațiul existent este cu atât mai spectaculoasă cu cât obiectul inserat pare să fie de natură extraterestră. Teatrul este amplasat într-un imobil rămas nefinisat din 1931, bombardat în 1940 și refăcut în 1953 pentru Bursa de Bumbac, dar neutilizat în totalitatea lui. Este un exemplu de implementare într-o clădire istorică a unei structuri hi-tech din metal și sticlă ce funcționează ca sală de teatru de tip arenă cu 760 de locuri. Dincolo de antagonismul creat între nou și vechi, structura este cu atât mai spectaculoasă cu cât este ermetic închisă și pare să nu aibă nicio legătură cu mediul învecinat. Deși sala respectivă nu este de natură ambulantă (ea funcționează din 1977 în același loc – domul central, *The Royal Exchange*, Manchester) ea ar putea fi inserată în orice mediu, sau de ce nu, dezasamblată.

Prada Transformer/Rem Koolhaas

Este un exemplu de arhitectură care, așa cum arată și numele este transformabilă și care poate fi reconfigurată în diverse ipostaze:

evenimente/spectacole, sală film, sală pentru spectacole de modă etc. Asemenea unui cub Rubik, prin schimbarea poziției se schimbă întreaga conformație și astfel se trece de la un tip de sală la altul (fiecare cu necesitățile specifice); fiecare față este un program diferit de spectacol. Formele geometrice folosite pentru fiecare față sunt elementare (hexagon, cruce, cerc și dreptunghi) și conferă pentru fiecare ipostază un spațiu unic; în același timp este un obiect de artă urbană care odată amplasat, are menirea și de semnalizare. Transformer este o structură dinamică și mobilă ce poate fi schimbată în timp real dintr-o sală de cinema în sală expo; de fiecare dată când una dintre cele patru forme devine pardoseală, celelalte trei constituie anvelopanta ce definește pavilionul. Nu este de factură itinerantă, fiind amplasat din 2009 în curtea palatului de secol XVI Gyeonghui, Seul, însă reprezintă o prezență vremelnică în comparație cu monumentul cu care se învecinează.

Surse bibliografice :

- Joseph Masheck, *Adolf Loos The Art of Architecture*, publicată în 2013, I.B. Tauris&Co Ltd;
- Bernd Hamm, Gertrud Zimmer, Sabine Kratz, *Sustainable Development and the Future of Cities*, seminar internațional de Dezvoltare Durabilă – Bauhaus, Dessau, 07-14 septembrie 1991, conținut publicat în cadrul Universității din Trier, Germania în august 1992;
- Firoiu Dan, îndrumător Prof. Dr. Arh. Mircea Ochinciuc, dizertație 2010 - *Spațiul Spectacolelor*;
- <http://jamesandmau.com>;
- <http://www.designboom.com/architecture/james-mau-arquitectura-manifesto-house-infiniski-05-28-2014>;
- <http://www.lot-ek.com/PUMA-CITY>;
- http://variousarchitects.no/project/yorkshire_renaissance_pavilion ;
- <http://oma.eu/projects/prada-transformer>

„FATO, TE BAGI SĂ TE FAC NIȘTE CADAUVRE ÎN MALL?”

Ciprian Chirvasiu

Se spune că diferența fundamentală dintre un tablou și o icoană este următoarea: primul poate fi admirat, cea de-a doua este cinstită. Cimitirele unde ni se odihnesc strămoșii au rămas, în vremurile acestea acestea ieșite din fire, singurele noastre acte de identitate valabile.

Un fapt cotidian: aflat în misiunea de a însoți o coloană oficială, un tânăr polițist derapează cu motocicleta, se prăbușește într-un crater, lăsat neacoperit de una din multele nesimțiri dâmbovițene, și moare strivit între bolid și buza zdrențuită a asfaltului. Bogdan Gigină este decorat de Președinție și înmormântat cu onoruri militare. După ceremonie, sute de motocicliști și bicicliști au mășăluit în tăcere pe străzile Capitalei și, în semn de cinstire, au aprins lumânări pe marginea gropii ucigașe. Compasiune, respect, solidaritate.

Alt fapt cotidian: în același timp, câteva minți deraiate, sosite de aiurea, ne propun o altă perspectivă asupra morții. În parcare subterană de la Iulius Mall, din Cluj-Napoca, cu binecuvântarea Primăriei conduse de Boc, niște interesantissimi de la „Universal Exhibition Group” (UEG) au adus „hit”-ul care i-a făcut celebri: expoziția „Our Body – Universul interior”. Pe fond, o criptă de lux (suntem

asigurați că nimic nu pute, înăuntru miroase a manual de anatomie abia scos de sub tipar!) în care câțiva „artiști revoluționari” s-au jucat cu peste 200 de cadavre umane, după ce le-au „impregnat polimeric”, adică, mai exact, le-au „tratată cu cauciuc siliconic lichid”. Apoi, le-au hăcuit savant, le-au decupat, le-au scos la lumina spoturilor organele interne, le-au jupuit după „rațiuni” doar de ei știute și le-au pus să sprinteze, să pozeze lasciv, să danseze, să se sărute, să arunce cu discul, să călărească, să declame, să gândească, să cânte la clarinet, să facă balet, lupte greco-romane, să atace la semicerc cu mingea de basket, să forțeze un placaj de rugby sau să joace poker la o masă de cazino, să-și expună cancerul renal sau pulmonar ori să ne arate cum și de ce au făcut ei un atac vascular cerebral. Kinky, funny, trendy,

nu-i așa? În plus, avem de-a face cu o acțiune educativă și „un act de cultură”, care pun accent pe „prevenția bolilor” și combat „obiceiurile nesănătoase”, cum ar fi fumatul, băutura sau infarctul miocardic! De mare succes s-ar părea, atâta vreme cât peste 50 de milioane de inși din 30 de țări s-au îmbulzit la casele de bilete. Care bilete, la noi, costă între 26 și 54 de lei pentru o persoană. Însă băieții de la UEG au sufletele cât China: pruncii mai mici de 7 ani se bucură de acces gratuit!

Las la o parte faptul că organizații precum Asociația PRO VITA sau Societatea Independentă Română a Drepturilor Omului vin cu „suspiciunea rezonabilă” conform căreia cele mai multe din trupurile expuse sunt ale unor chinezi torturați și uciși în lagărele de muncă sau în beciurile poliției unui stat totalitar, pentru delict de opinie politică, pentru atitudini civice sau, pur și simplu, fiindcă au devenit adepți ai mișcării pacifiste Falun Gong. De asemenea, pot să ignor faptul că Anatomical Sciences & Technologies Foundation confirmă oarecum prin refularea acestei ipoteze, asigurând că „(...) toate corpurile utilizate în expoziție, provenite din China, „au fost verificate și s-ar fi certificat de autoritățile chineze, atât moartea din cauze naturale, cât și acordul persoanelor sau familiei în vederea utilizării corpului pentru <cercetare>”. Chiar și faptul că legea din România nu permite oricui să manipuleze cadavre umane și, cu atât mai puțin!, să le expună într-un spațiu public, contra cost! Sau faptul că, dacă voiau o „expoziție didactică”, „artiștii” necrofili puteau, cu un computer și o imprimantă performantă, să „strunjească” „piesele” numai în cauciuc siliconat ori în silicon cauciucat, ori în polimeri, whatever! Mă fac că nu

bag de seamă (cu mândrie națională!) nici că „patentul” a fost „brevetat” acum vreo 60 de ani de profesorul Alexandru Grigore Popescu, din Puchenii Moșneni, județul Prahova, care, luat de avântul mesianico-participativ la problemele obștii al lui Spiru Haret, a dispus prin testament ca pe propriul său schelet, suspendat cu tije, arcuri și șurubele într-un dulap, elevii din localitate să deprindă nemijlocit primele noțiuni despre sistemul osos.

Îmi pun doar câteva întrebări.

Ce-o putea fi în capul unui părinte, care-i spune copilului: „Gigele, îmbracă-te repede, că te duce tăticu’ să vezi câțiva morți haiosi, de-adevăratelea, că pentru tine nu plătesc bilet”?

Cum să-ți inviți doamna iubită la promenadă, zicându-i: „Fato, te bagi să te fac azi niște cadavre la Mall, să ne distrăm, ne facem selfiuri cu fraierii ăia, e ceva frumos și deosebit, p-ormă mergem la niște copănele prăjite și la o cola, apoi ne-o tragem ca la expoziție”? Iar ea să-ți răspundă ca-n baladă: „E beton! Inima-mi se frânge/Țâțșoara-mi plânge”!

Sau: cum o pereche de pensionari, după ce iese de la biserică, hotărăște să „spargă” banii de compensate pe-un an, ca să contemple „Universul interior” și să se gândească la cât de atletici și de frumoși ar fi putut rămâne dacă ar fi murit la timp?

Sau: oare „operele” de la „Our Body” sunt de vânzare? I-ai putea face o surpriză plăcută unui prieten, de Halloween.

De ce oare organizatorii nu văd că, dincolo de intenția lor pur etică, de pe urma căreia câștigă, acolo, doar o batistă cu firfirici, există o potențială uriașă afacere, care ar putea zgudui din temelii principiile tehnice de funcționare a pompelor funebre și ar putea distruge definitiv industria albumelor de familie?

Adică, în loc să-ți îngropi morții, ai putea foarte bine să-i împăiezi cu silicon și să-i ții prin casă, în pat, pe fotolii sau pe canapea, păstrând astfel mai vie ca oricând conștiința apartenenței la neam. Iar, când primești oaspeți, fără „nicio întristare, nici suspin”, să le faci cunoștință de-a dreptul cu membrii mai vechi ai familiei: „Ăsta e tata, ăla e străbunicul!”, „Aia de lângă calorifer e mămica lui”, „Pe părinții ei i-am dus în garaj, hai să vezi ce tari sunt! Nu mai știu pe unde le-am pus verișorii”. N-ar fi mult mai educativ să încerce, în

premieră, „artiștii” de la UEG și ai lor o astfel de hipstereală?

Doamne, fă să vină o dată Apocalipsa aia, când – le spune Sfântul Apostol Pavel corintenilor – „trâmbițele vor suna”, cu toții „ne vom schimba” „iar morții vor învia nestricăcioși”!

Să vezi atunci sprinturi sub egida UEG sau meciuri de kick-boxing și lupte greco-romane între disidenții chinezi și organizatorii „Universului interior”!

DECEMBRIE

- 1 decembrie 1927 – s-a născut, la Caracal, compozitorul RADU ȘERBAN (m. 6. 02. 1984, București)
- 2 decembrie 1950 – a murit, la Geneva (Elveția), pianistul, compozitorul și pedagogul român DINU LIPATTI (n. 1 aprilie 1917, București)
- 3 decembrie 1904 – s-a născut, la Caracal, istoricul VASILE MACIU (m. 14. 02. 1981, București)
- 4 decembrie 1976 – s-a născut, la București, prozatorul NICUȘOR RUSU
- 6 decembrie 1951 – s-a născut, la Cluj-Napoca, pictorița și graficiana CRISTINA BOTEZ
- 6 decembrie 1952 – a murit, la Cluj-Napoca, criticul și istoricul literar DUMITRU POPOVICI (n. 25. 10. 1902, Dăneasa)
- 7 decembrie 1987 – a murit, la București, poeta IOANA BANTAȘ, pe numele adevărat ELENA BALTAG (n. 10. 11. 1937, Slatina)
- 10 decembrie 1997 – a murit, la Pitești, poetul MIRON CORDUN, pe numele adevărat GHEORGHE CÂRSTEA (n. 16. 11. 1935, Priseaca)
- 12 decembrie 1945 – s-a născut, la Amărăștii de Sus, istoricul și muzeograful OTILIA GHERGHE
- 15 decembrie 1936 – s-a născut, la Stoicănăști, pictorul, restauratorul și arheologul TRAIAN ZORZOLIU
- 16 Decembrie 1951 – s-a născut, la , pictorul VIRGILIU DAN DUMITRESCU
- 20 decembrie 1869 – s-a născut, la Orlea, folcloristul și gazetarul NICOLAE PĂSCULESCU (m. 1942, București)
- 22 decembrie 1944 – s-a născut, la Slatina, poetul, prozatorul și dramaturgul DAN MUTAȘCU
- 23 decembrie 1911 – s-a născut, la Slatina, scriitorul și medicul ȘERBAN MILCOVEANU (m. 30. 08. 2009)
- 23 decembrie 1973 – s-a născut, la Medgidia, pictorul CĂTĂLIN PODOLEANU
- 25 decembrie 1937 – s-a născut, la Slatina, gazetarul și poetul AUREL GAGIU (m. 1. 05. 2006)
- 27 decembrie 1951 – s-a născut, la Vlaici (Colonești), pictorul MIHAI-MARIN CÂRSTEA

VIAȚA – EXERCITIUL UNEI EXISTENȚE PASAGERE

Liua Scarlat

*Existența este o ctitorie la care participă,
în egală măsură, Arhitect și Salahor.*

Dacă fiecare dintre noi am marșa prin cotidian ca pe o pistă ce se deschide, ineluctabil, spre ultima turnantă, poate, nu ne-am mai simți oprimați de atâtea-ntrebări, de atâtea neliniști, de atâtea-ngustime.

Dar ce reprezintă șirul evenimentelor ce se succed în existența noastră?

Unii le cataloghează drept „lecții”;

Alții la clasează ca pe experiențe;

În timp ce o altă categorie crede că itinerarul acestei lumi incumbă Inevitabilul.

De amintitele simțăminte, făptura umană a fost animată din imemoriale timpuri, începând cu sacerdoții antichității și sfârșind cu specialiștii în parapsihologie ai vremilor noastre. Am aflat, astfel, că oricât de personală ar fi viziunea omului despre viață, poartă în spectrul trăirilor (ca esență) repetabilul.

Vom spune dar că existența este un drum convențional între două extreme (naștere-moarte)?

Dar dacă este un popas pe o inefabilă scală, iar noi credem că am ajuns undeva doar pentru că ne întrebăm: unde ne aflăm?

Este neliniștitor că, în loc de răspunsuri, întrebările nasc întrebări?

Putem considera elucidată o dilemă cu alternativă-răspuns?

Introducând în ecuația vieții termenul INEFABIL, imprimăm existenței antetul DESTIN?

Este destinul predestinare?

În ale sale „Cuvinte vii”, Părintele Arsenie Boca afirmă: „În creștinism omul este ridicat până la cinstea de colaborator al lui Dumnezeu, iar această colaborare este destin... Lucrând în sensul înzestrărilor, lucrează în sensul destinului... destinul nu este predestinare, nu-l privează pe om de libertate, dar nici de responsabilitate”. (UN DESTIN ÎNȚELES)

Va fi însemnând aceasta că avem potențialul-datorie de a lucra în viețile noastre, asumându-ne roadele.

Este cvasicunoscută disocierea omului lăuntric de omul din afară; subscriu acestui concept atât adepții Sfințelor Scripturi cât și susținătorii ultimelor cuceriri ale științei (biorezonanța). Prin urmare, parcursul omului impune validarea unui paralelism: drumul din afară (homo mobile), mereu între două obiective materiale, și CALEA INIMII.

Paralelismul celor două parcursuri

este, în fapt, unul convențional, o formă de exprimare certificată de limbaj, întrucât însuși lăuntricul ne poartă spre parabolic.

Există, totuși, un „ce” în care omul-mantie și omul lăuntric își dau mâna (hotarul alegerii); în acest punct, omul lăuntric îl îmbrățișează pe omul-mantie într-o opțiune, totuși, comună. Există multe voci ale îmbunătățiților părinți care susțin că opțiunea întru asceză atrage după sine o veșnică luptă: omul-mantie, prin simțuri, frânează pe omul lăuntric; poate de aici rezultă aspectul parabolic al nevăzutei cărări. Pe cale apar: pietrele de poticnire ale nesățioaselor pofte, gorganele relelor deprinderi, troienele grijilor, mълul amintirilor...

Arogându-și apartenența la univers, omul tinde să puncteze pe harta orizontului său anume repere, „puncte cardinale” afective ideatice...

Pentru fiecare există un ASTĂZI, când va auzi gongul conștiinței, prag al măsurii sale. Omul vede mersul său de sisif, înțelege că alergarea i-a fost în zigzag. El credea că idealul reprezintă materializarea unei idei, fiind (de ce nu?) o destinație. Nefiind un pasager clandestin, probabilitatea rătăcirii este exclusă, siguranța unei călătorii este mult întărită atunci când în bagaje posedă un ghid.

Dacă viața este o școală, se impune intervenția unui magistru. Dascălul învățăceilor creștini este Iisus, fiecare pas al prezenței Sale terestre deschide un portal înspre cer. El spune oricui vrea să-L asculte: „Dacă veți rămâne întru Cuvântul Meu, cu adevărat sunteți ucenicii Mei. Și veți căuta adevărul, iar adevărul vă va face liberi.” (Ioan: 8/31)

Am putea înțelege din aceste cuvinte că „adevărul” nu este revelat fără căutare, iar a căuta înseamnă: îndoială,

zbucium, nădejde... Iată (am putea spune, bucurându-ne) mărturia incontestabilă cu privire la ideal.

Nu există revelație în obscuritate, cu atât mai puțin în bezna indolenței. Indolență înseamnă îngustime, dar mai ales renegarea potențelor (talantilor).

Dacă la școala vieții am luat hotărârea de a-L avea pe Iisus ca Învățător, am ales calea cea trudnică, întrucât alături de El se vor vădi toate: lepra gândurilor rele, gârbovia propriilor limite, slăbănogirea spiritului, fiind această vădire o incomensurabilă șansă întru desăvârșire.

„Eu sunt Lumina lumii, cel ce-Mi urmează Mie nu va umbla în întuneric, ci va avea lumina Vieții.” (Ioan: 8/12)

Lumina vieții va fi fiind dorința de a trăi în sinceritate (curăție), cât, mai ales, promisiunea de a rămâne viu. Se pare că într-ale vieții nu putem fi autodidacți (vorbim adesea despre cei șapte ani de-acasă), iar dacă suntem, există prezumția de a încasa multe note rele, iar neavând un profesor, suntem predispuși la repetenție.

Memoria existențială este și ea lucrativă: ea este în egală măsură afect, ritm și putere, prin ea se delimitează orizonturile lăuntrice. Trăind la limita dintre virtual și real – cel de-al doilea exprimat, uneori, prin convenții – avem nevoie de un neclintit simțământ al apartenenței:

- acela ce vine de nicăieri merge spre niciunde;

- acela ce vine din mamă și tată nu poate purcede mai-nainte de ieri și nu poate ajunge dincolo de mâine;

- acela ce se întreabă ÎNCOTRO? are simțământul alternativei, iar cumpănind va afla, negreșit, că vine de ACOLO îndreptându-se SPRE...

Pe cale, oamenii interferează: se

ating, se izbesc, se unesc. Singurul în stare de a se contopi este Fiul Omului; El se dăruie nouă, până la asimilare. Și, într-o mai bună încredințare, ne-a lăsat EUHARISTIA, REITERÂND SOLEMNITATEA Cinei celei de Taină, prin care „Mielul lui Dumnezeu, cel ce ridică păcatele lumii” (Ioan: 1/29), prefigurează un cosmic altar al unei jertfe perpetue: „... Iisus a luat pâine și binecuvântând, a frânt și le-a dat și le-a zis: „Luați, mâncați, acesta este Trupul Meu. Și, luând paharul, mulțumind le-a dat și au băut din el toți și le-a zis: acesta este Sângele Meu, al Legii celei noi carele pentru mulți se varsă.” (Marcu: 14/22-24)

• Întâlniții comunică între ei la un nivel limitat: nici limbajul mimico-gestual, nici limba ca mijloc de exprimare nu asigură o bună comunicare inter-lăuntrică. În materie de comunicare de la suflet la suflet, ne aflăm în stadiul turnului Babel. Spunem, din când în când, „am fost gând la gând”, dar de aici și până la deplina comunicare este lungă calea.

Pe trotuarul lumii, ne strecurăm printre zidurile coșcovite ale neputințelor, care nu sunt altceva decât rodul afinităților noastre gregare. Ne lăsăm mânați de „lupi în piei de miei” și paștem cu nesaț „iarba grasă” a ultimelor cuceriri tehnologice. Punem de-a valma reziduurile unei omeniri îmbuibate și suspinele celor înfometați.

Ne purtăm cu aroganță „tresele” civilizației, fălindu-ne cu standardele superioare la care au ajuns națiunile noastre, dăm lecții de pacifism, pacifismul fiind, în fapt, o mască perfidă a exploataării resurselor.

De pe înalte trepte ale civilizației, omul se vede tot mai mărunț, înconjurat de coloșii din metal și sticlă. Ce este un

copil dintr-o țară săracă? O fărâșă de lut sub talpa unui bocanc, o lacrimă amară într-o piscină cu spumă...

• Cine să mai audă geamătul lumii când timpanele sunt acoperite de căști? A cui mână să se mai așeze pe umăr, când toate mâinile sunt ocupate cu like-urile? Dacă omul lăuntric s-a rătăcit printre link-uri? Dacă ne-am trezit cu toții într-o clasă superioară, fraudând examenul? Dacă va veni într-o zi revizorul și vom fi retrogradați, iar noi (elevi dezorientați), rezolvând binoame și integrale, am uitat elementarele noțiuni: adunări, scăderi...

Cine ne dă garanția că într-o zi „o minte bolnavă” nu va apăsa un buton – BUTONUL HAOSULUI? Și, de-abia atunci, vom descoperi cât ne-am îndepărtat de FILON. Vom căuta o identitate, neștiind care nume suntem, în calitatea noastră de posesori ai unui certificat de naștere global.

De aceea este nevoie de un statut identitar: cu strămoșii (fiind, astfel, promotori și păstrători ai valorilor tradiționale), cu semenii (exponenți ai divinității).

Anulând diferențele interumane pe criterii etnice, religioase, sexuale, dându-le acestora girul deplinei libertăți, nu comitem un atentat la morală?

Cineva ar spune: oamenii care sunt ancorați în morală nu vor încălca morală. Ar trebui să ne preocupe mai mult viteza de expansiune a „excepțiilor”.

• A considera nașterea A-ul existenței (chiar dacă denotă o anume îngustime) este, totuși, mai mult decât a vieții în indolență, este șansa noastră întru nașterea din nou: „Adevărat, adevărat îți spun că, dacă un om nu se naște din nou, nu poate vedea Împărăția lui Dumnezeu.” (Ioan: 3/3)

Lăsând să încolțească în noi grăuntele vieții, admitem continuitatea. Nașterea este fructul rezultat din sămânță, sămânța poartă în ea însușirile pomului și orice pom roditor aduce un prilej pentru recoltă, dar și pentru un nou semănat, acestea fiind rezultatul sânguinței sădătorului preocupat pentru o bună recoltă.

Cu toată grija plantatorului, copacul își adună sevele singur, ele vin pe drumuri ascunse, precum în inima omului duhul cel bun (sau cel necurat).

Pomul bun își trage puterea, uneori, din gunoaie și mături, omul înțelept își zidește punte din nechibzuințe și rele.

- Dacă afirmăm că în dicționarul nostru launtric ultimul cuvânt este moartea, nu punem, prin aceasta, limită

parcursului nostru și putem admite accesul la un alt dicționar mai complex și într-o altă grafie. Și, chiar dacă stă scris cu slove „necunoscute“, răsfoidu-l, vom declanșa în noi dorința învățării și, astfel, la un moment am putea deveni discipoli ai înaltelor amfiteatre: „Eu sunt Alfa și Omega, Începutul și Sfârșitul, zice Domnul Dumnezeu, Cel ce este, Cel ce era și Cel ce vine, Cel Atotputernic.“ (Apocalipsa: 1,8)

Iată un alfabet ale cărui caligrame sunt: credința, nădejdea și iubirea. (I Corinteni: 13/13)

Vom inscripționa pavimentul inimilor cu slovele Lui, învățându-ne să TRĂIM. Și, chiar dacă vom fi etichetați drept retrograzi, să ne purtăm cu demnitate „UTOPIA“ de a CREDE.

CU SUFLETUL ÎN SERTARE

Ioana Burghel

Cândva

se va face noapte la marginea trotuarului

mă voi așeza
cu fața în palme
pe singura bancă rămasă

în golul din mine
se vor așterne (cuminți)
toate cuvintele pe care nu le-am rostit

ca un dulgher priceput
voi construi sertare
catalogându-le

cuvintele iubirii nerostite
aproape nu mai încap
în spațiul acesta limitat
în care
a plouat de fiecare dată

am dorit să prind culoare
în iubirea cuiva
dar m-am pierdut în urme desperecheate
de pescăruși
sunt cel mai bun adăpost
pentru teamă și vise zdrobite de vânturi

femeie cu umerii goi
femeie cu sufletul împărțit în sertare
întinde palma
poate cineva o să așeze
cândva
un strop de încremenire

Umbra

Mi se lovesc cuvintele-n amurg
de doruri grele, încă necuprinse.
Virgine chipuri rătăcite, curg
prin toamnele cu aripile stinse.

De mă zidești în tine ca pe-o Ană,
promit să nu descânt acum să pleci
și, poate umbra ta venind, urbană,
nu s-o mai pierde toamna pe poteci.

Mi se rotesc cuvintele a toamnă
cu lacrimi de-amurguri violet.
Secundele ne hărțuiesc a dramă
într-o iubire arsă incomplet.

Vreau umbra ta să vină la fereastră,
în toiul nopții, poate un crâmpei.
Când somnul peste pleoape mai adastă
purtând pe gene vise de femei.

Aș vrea cu tine împliniri mărunte.
Săruturi calde-n somnul tău, târziu.
De nu poți tu să urci, iubind, un munte,
măcar mă lasă, eu, timid să viu.

Sub chiciură

Peste iubirea noastră
a desenat chiciura
– din amuzament –
un rânjel larg
ți-am spus
să nu faci glume despre ursitori

dar tu n-o suportai pe cea de-a treia
pentru blestemul aruncat
în privirea mea
pentru că te-a condamnat
de la viață
în viață
și ne-a săpat tranșeele depărtării
fără a ne fi

îți spuneam
să nu arunci cu paie umede peste jar
ca să nu ne sufoce șerpui de fum
dar tu râdeai la intersecții cu treceri de
pietoni
și
când eu mă ghemuiam
la umbra sărutului în fugă
tu îmi recitai
din toate poemele durerilor mari

Fără vise

verde

pe sub gene
moartea se prelinge perfid către culmi
peste care Dumnezeu
a trecut o armată de vulturi

soarele nu-i decât o alunecare în pământ
a umbrei

în golul dintre coaste
doar amintirea mea va prinde rădăcini
în tristețea ta
afișată ca la defilare

Femeia de la capătul străzii

Ar scrie o poveste
despre sentimente căzute în dizgrație
dar e doar femeia de la capătul străzii
cu sufletul îmbrăcat în straie de lehamite
viscolește mereu cu păsări mari, negre

până când simte că
î se troienesc pletele – rebele –
pe pragul unor biserici
ascunse de Dumnezeu

se îndepărtează de locul acesta
alergând

dincolo de sine
simte pustiul care ninge
cu o dureroasă depărtare
de ieri și de azi

la capătul unei străzi oarecare
femeia continuă să viseze
sfârșitul melodramei
din palma încremenită
speranța alungă un viscol amar
și îmbracă un înger

La fel de frumoasă

să știi
sunt la fel de frumoasă
ca și frontierele
în care mă privești dimineața

nu mă mai doare nimic
de când mi-am cumpărat
o bucată de iarbă

doar ploile le mai simt
fiindcă îmi spală
(prea des)
câmașa
și mă tem să nu o destrame
(am moștenit-o dintr-o dragoste
imposibilă)
i-am refăcut cu grijă toate reliefurile
pe alocuri am lipit și bucăți de suflet

sunt și mai frumoasă când mă dezbrac
mă gândesc la distanța
cu care te-aș înveli între o înflorire
și o ardere sub rug

Setea

Beau apă
din urme de cai sălbatici
-ultimii cai netransformați în conserve-
iar setea mea e nesfârșită
ca acest timp turnat
în verbe

am sufletul gol
și trupul de zid
picioarele scurmă nisipul
de sângele meu tot mai avid
ca umbra ce vine
să întunece chipul

rostogolesc peste fluvii
furtuni
când pieptul îmi moare
și lumea îmi moare
prind fulgerul
aprig
și-l transform în tăciuni
încându-l apoi
în ochiul de mare

lutul acesta-i doar marfă de schimb
cu zile de-acum expirate
m-așez pe tarabă
și vreau să mă vând
potolindu-mi astfel
o sete de moarte

Un pământ de neiubiri

Iubirile
nu-ncap pe niciun pământ!

ele torc doar necuvinte
în ochii de gheață ai nopții
în ochii de ceață ai morții

Iubirile
nu-ncap pe niciun pământ!

ridică din noi
ziduri în vânt
din haos tot fură
(ca hoții)

Tu
cine ești?
Eu
cine sunt?
cum se declină acest cuvânt
noi am uitat
cu toții

Iubirile
nu-ncap pe niciun pământ!

le sfâșie trupul
netoții

Cheful morții

Are moartea gust de tine,
Are moartea chef de mine,
Între două năluci
a-ntins labele,
cioplește cruci.

Are moartea gust de mine,
Are moartea chef de tine,
Și-n drum fără cruci
aprinde lumina
pentru două năluci.

Are moartea chef de noi,
Ne zidește umbrele
într-o durere de doi,
cu labele...

IPOSTAZE ALE TRAGICULUI ÎN ROMANUL LUI JEAN-PAUL SARTRE. GREȚA (1938)

Victor Tița

L'a baza întregii opere sartriene, remarca Ovidiu Drimba, stau idei precum „tragismul existenței într-o lume fără Dumnezeu, refuzul conformismului social, omul realizându-se prin actele sale, o morală a libertății, a solidarității cu cei oprimați.”

Opera sa este centrată în jurul preocupării de a scruta destinele omenirii din perspectiva unei conștiințe individuale, cea a intelectualului, a filosofului existențialist: „Scriind existam, scăpam de oamenii mari: dar nu existam decât pentru a scrie, iar dacă spuneam eu, asta însemna eu, cel care scriu.” Scriitorul a dat prioritate experienței trăite de individ, în viziunea sa omul fiind un proiect în acțiune. A dorit să contribuie la eliberarea omului, problemă pe care o privea ca pe una socială și astfel a trecut de la considerarea individului ca un centru al existenței la tratarea problemelor acestuia și în funcție de condiționarea lui socială.

Sartre, vorbind de „libertatea de alegere” a individului, consideră că, dincolo de influențele exterioare, de condiționarea sa socială, individul are o libertate teoretică și, prin urmare, poate face o alegere în orice împrejurare. Chiar și sub formă de libertate negativă. Omul este liber prin însăși existența sa terestră, fără un alt imperativ moral din afară, decât cel pe care singur îl adoptă și este, în același timp, responsabil de sensul pe care-l va da libertății. Omul, din perspectiva filozofiei lui Sartre, este responsabil pentru alegerea

pe care o face. Libertatea de a alege sau nu este considerată un blestem, dar și unica sursă a măreției omenesti. Sartre a încercat să le demonstreze oamenilor că sunt „condamnați la libertate”, într-o perioadă grea din istoria omenirii. Instalarea nazismului în Germania, în 1933, a însemnat începerea unui deceniu tragic, care a cunoscut o serie de etape ale unei conflagrații mondiale: războiul din Spania, desfășurat între 1936-1939, Anschluss-ul Austriei (1936), marea agresiune din răsărit, căderea Franței. Popoarele Europei, având de-a face cu un agresor extrem de brutal, care legitima tortura, asasinatul, genocidul, se aflau în fața unor situații-limită.

Romanul *Greța*, publicat în 1938, marchează prin prezentarea sa fără acțiune și fără conflict psihologic, sfârșitul unei etape și începutul alteia noi, anticipând „noul roman”. *Greța* (1938) este o carte de răspântie, constituind sfârșitul estetismului, al „actului gratuit”, în care autorul se comportă ca un „secretar de conștiință”. Romanul prezintă devenirea gândirii lui Antoine Roquentin până la stadiul de comportament creator, în care eroul investește cu sensuri anumite fenomene și chiar propria viață. Un cântec cântat de o negresă îl face pe Roquentin să se gândească la o justificare a existenței prin artă sau să scrie o carte dură, care să-i facă pe oameni să se rușineze de existența lor. În conștiința protagonistului lumea ca haos se confruntă cu încercarea omului

de a raționaliza existența, de a ordona lucrurile și fenomenele. El încearcă să depășească starea de somnolență în care se găsea, de trăire neautentică și începe să scrie ceea ce vede și constată zilnic, într-un jurnal, să claseze toate faptele, chiar și pe cele mai mărunte. Roquentin a încercat să scrie o carte despre viața domnului de Rollebon, un personaj istoric, însă abandonează această carte, dedicându-se scrierii jurnalului, activitate considerată cu adevărat salvatoare, „adevărata carte”, iar revelația „greții” are loc în și prin scriitură. Tema „salvării prin artă” este tratată în acest roman, ca angajare pe calea cunoașterii artistice, care înseamnă facere, o acțiune salvatoare, pentru Sartre singura în măsură să justifice existența ființei umane și să o sustragă contingenței, hazardului, în aceea vreme: „Adevărul e că nu pot lăsa tocul din mână: cred că vine Greața și am impresia că o întârzii scriind. Așa că scriu tot ce-mi trece prin cap”, gândește A. Roquentin.

O altă cale de salvare ar fi fost muzica, dar el îi consideră „imbecili” pe cei „care-și găsesc consolarea în artele frumoase, (...)”, își închipuie că sunetele captate se scurg în ei, dulci și hrănitore și că suferințele lor devin muzică, la fel ca acelea ale tânărului Werther; își închipuie că frumusețea îi compătimește. Imbecilii!” Citind romanul, oamenii s-au gândit la cel care l-a scris, la viața acestuia și astfel ar fi salvat. În jurul vârstei de cincizeci de ani, însă, Sartre constată cu dezolare că scrisul, chemarea destinului său a fost o iluzie, din care începe să se trezească. „Succesul intelectual, social, reușita nu pot face însă uitată ideea unui inevitabil eșec, care este însăși trecerea existenței noastre. Salvarea omului prin creație artistică i se pare astăzi, după o îndelungată activitate, iluzorie. Altfel scriitorul ar fi, în comparație cu ceilalți oameni, un «privilegiat», idee pe care Sartre nu ar accepta-o niciodată. Existența, conform doctrinei sale filozofice, este

gratuită, salvarea din gratuitatea ei primară, imposibilă.”

Sartre prezintă unele căi ale libertății, care apar însă, mai degrabă, impasuri ale libertății, pentru că, așa cum scriitorul însuși afirma, libertatea nici nu poate fi concepută într-o societate cu clase, singura acțiune autentică ce este întreprinsă într-o asemenea societate fiind „inalienarea”. De aceea opera beletristică a lui Sartre este considerată de critică o virulentă operație de inalienare. Și personajul său, Roquentin, ezită între două soluții: cartea, care ar fi o operă de combatere a alienării, după cum spunea chiar Sartre, sau arta. Libertatea autentică trebuie să aibă ca atribut adeziunea și construcția, la Sartre însă libertatea este goală de conținut, este contingență absolută, alegerea și decizia fiind caracterizate de indeterminare totală. Antoine Roquentin, personajul principal al romanului *Greața* (1938), nu se considera liber pentru că nu putea să facă ceea ce voia. Omul liber este, după existențialiști, cel care nu crede în consecința actelor sale, iar prin faptul că admite că actele sale au consecințe, individul atribuie mai multă realitate lumii decât atribuie lui însuși și ajunge, inevitabil, la îngroparea propriei sale libertăți. În timp, în urma experienței tragice din ce-l de-al Doilea Război Mondial, a ocupației, a rezistenței și a războiului rece, Sartre a încercat convertirea *libertății pentru nimic* într-o *libertate pentru ceva*, el realizând faptul că este obligat să dorească libertatea atât pentru el cât și pentru ceilalți. Personajele lui din această perioadă au o serie de tentative de a depăși situația inautentică a lui Roquentin, care era dominat de greață și dezgust în fața existenței: „Eu sunt singur pe strada albă mărginită de grădini. Singur și liber. Dar această libertate seamănă întrucâtva cu moartea.”

Sartre a susținut în roman programul său filosofic referitor la relația dintre conștiință și existență fără ca literatura sa să fi fost gândită ca o completare a muncii

filozofice, ci ca o creație paralelă. Cheia pentru înțelegerea operei lui Sartre se află însă în concepția sa filozofică, deoarece romanele conțin multe dintre simbolurile sale filozofice, iar personajele sunt situate în angoasa existențială pe care Sartre a descris-o ca o consecință a libertății. Se simte amprenta concepției filozofice în alegerea temelor, în sesizarea conflictelor din realitate, precum și în construcția personajelor. Autorul înfățișează starea socială contradictorie a intelectualului în complexul unei orânduiri sfâșiate de interese politice, economice și ideologice opuse. Sartre își prezintă de fapt propriul rol, cel al filozofului, al intelectualului umanist, al individului în societate. El considera că în orice societate scriitorul rămâne un străin. Preocuparea sa principală o constituia stabilirea locului și a rolului pe care intelectualul ar trebui să-l dețină în societate. Sesizăm o doză de idealism, care merge mână în mână cu tendința realistă într-un fel, prin distincția pe care o face între burghezi și victimele lor. Atitudinea sa antiburgheză a constituit o determinantă esențială a filosofiei sale protestatare. Cauza celor dezmoșteniți de soartă, victime ale societății, devine propria sa cauză. El va critica societatea vremii, cu problemele sale morale provocate de dominația și stilul de viață al celor bogați. În acest tip de societate și intelectualul este un dezrădăcinat, un bastard, așa cum se simțea Sartre însuși, persecutat de tatăl său vitreg, reprezentant tipic al burgheziei. Scriitorul trebuie să lupte pentru a transforma viața socială în direcția unui ideal. Pentru aceasta, Sartre era de părere că era nevoie de ridicarea nivelului intelectual al celor mulți, pentru a putea gândi și lua decizii în ceea ce îl privește.

Romanul reface cu exactitate existența liniștită, searbădă, lipsită de orizont a provinciei franceze de dinainte de război, cu muzeul său, cu zeii săi defuncți care

încă emană o forță malefică, cu birtul economic, cu cafeneaua dezolantă în care sunt ascultate mereu aceleași discuri. Orașul Bouville este prezentat într-o lumină crudă, cu traiul său burghez mărginit și egoist, cu atmosfera sa sufocantă. Este un orașel izolat, în care cu greu pătrund ideile noi, un loc lipsit de conștiința unui progres social și etic. Pseudovirtuțile și intelectualitatea burgheză mizeră ating aici apogeul. Roquentin are impresia că locuitorii orașului Bouville duc o existență anostă, sunt niște ființe de prisos. Ei există, dar existența lor nu este o necesitate și nu are o justificare. El însuși se simte de prisos. Chiar și faptul că scrie o carte despre marchizul de Rollebon nu reprezintă nimic. Nu are sens nici dragostea sa cu patroana unei cafenele. Relația sa cu ceilalți este lipsită de consistență și de motivație, el fiind un solitar, un exilat în existență, invadat de plictiseală, aflat într-o stare de greață. Roquentin consideră că greața nu este în el, ci peste tot, chiar și în pereți. Este o rezultantă a lipsei de concordanță dintre interior și exterior. Prin contactul cu lucrurile protagonistul își percepe eul, știe că există, însă, treptat, eul său ofilește, se alterează. Roquentin aseamănă existența conștiinței cu existența unui arbore, a unui fir de iarbă, dar apare ca o conștiință uitată, abandonată.

Se observă în romanul *Greața* (1938) „reacția unei conștiințe dezgustată de exuberanța lucrurilor, a „în-sinelui”, și totodată expresia unei conștiințe a culpabilității de a exista în felul lucrurilor, a „în-sinelui” culpabilitate – al cărei prototip Sartre l-a identificat în stilul și moravurile vieții burgheze”. Această reacție a conștiinței este alienarea, una din cele mai explorate teme ale existențialismului, care apare în împrejurări în care omul este amenințat cu depersonalizarea, este degradat până la nivelul „lucrului”. Raportul om – lucru

este generator de absurd, generator al tragicului specific existențialismului lui Sartre. Lucrurile au o existență de sine stătătoare, agresivă, ostilă. Scriitorul le consideră lipsite de justificare, dar permanent prezente. Faptul că se simte atacat de acestea generează tragedia, o tragedie estompată, a platitudinii.

Dacă pentru Camus absurdul este doar un dat relativ, pentru Sartre este Absolutul, una dintre ipostazele acestuia. Pentru Kierkegaard și Sartre absurditatea este un dat structural (atât pentru om cât și pentru lumea înconjurătoare), inexplicabil, iar nu un concept relațional, ca la Camus. Pentru ei, absurdul rezultă nu dintr-un proces relațional, comparativ, ci din datul său existențial și izbucnește sub forma unei revelații. Antoine Roquentin ridiculizează chiar sentimentul absurdului, care apare „în legătură cu ceva...”, „în lumea mică și pestră a oamenilor”. El are revelația absurdului în fața rădăcinii unui castan; este o revelație a absolutului, care se suprapune în conștiința sa cu absurdul: „Dar eu, adineauri, făcusem experiența absolutului, spunea Roquentin, absolutul era absurdul. Nu exista nimic în raport cu care rădăcina aceea să nu fi fost absurdă”

În fața datului existențial din care apare absurdul existenței, rațiunea este dezarmată. Pentru Sartre existentul ia naștere fără rațiune, „se prelungește din slăbiciune și moare din întâmplare”, deoarece lumea explicațiilor și a rațiunilor nu este lumea existenței. Jean-Marie Domenach reproșează lui Sartre și lui Camus că, deși au descoperit absurdul, contingența existenței umane și ostilitatea lumii, s-au grăbit să găsească soluții, să împace omul cu universul anti-uman și chiar să militeze pentru o anumită morală și pentru angajare ideologică. Lipsa de sens a existenței omenești este corectată prin încrederea pe care scriitorii o manifestă în capacitatea omului de a da un sens vieții. El este de părere că „această

preocupare se poate foarte bine concepe într-o epocă abia ieșită din nihilismul totalitar și a cărei primă exigență era aceea de a recrea o ordine și de a aprinde din nou credința în om (...) Tortura, deportarea, genocidul erau prea aproape ca să nu iei apărarea omului care era cât pe ce să dispară: acesta este probabil motivul pentru care umanismul, acest umanism tragic al absurdului, a scurtcircuitat tragedia căreia, totuși, existențialismul, după secole de raționalism, i-a reanimat elementele primordiale.”

Bibliografie

1. Alberes, R.-M., *Istoria romanului modern*, București, Editura pentru Literatură Universală, 1968
2. Alberes, R.-M., apud Boisdeffre, Pierre de, *O istorie vie a literaturii franceze de azi*, ediția a șaptea, București, Editura Univers, 1972
3. Domenach, Jean-Marie, *Întoarcerea tragicului*, București, Editura Meridiane, 1995
4. Drimba, Ov., *Dicționar de literatură universală. Scriitori, cărți, personaje*, București, Editura SAECULUM I.O., 1996
5. Horodincă, Georgeta, *Structuri libere*, București, Editura Mihai Eminescu, 1970
6. Munteanu, Romul, *Prefață la Sartre, Jean-Paul, Greța*, București, Editura Minerva, 1981
7. Petrescu, Liviu, *Romanul condiției umane. Studiu critic*, București, Editura Minerva, 1979
8. Sartre, J.-P., *Cuvintele. Greța*, București, Editura RAO International Publishing Company, 2005
9. Sartre, Jean-Paul, *Greța*, București, Editura Minerva, 1981
10. Stere, Ernest, *Doctrine și curente în filozofia franceză contemporană*, Iași, Editura Junimea, 1975
11. Victor Tița, *Romanul existențialist postbelic. Marin Preda. Nicolae Breban. Augustin Buzura, Craiova*, Editura Universitaria, 2011.

George Nina Elian

ELEGIE

Părinților mei, Gheorghe și Niculina

Acolo.

În acel loc.

Departe ori aproape. În cer sau pe pământ.

Oriunde.

Nu caut nimic. Nu mai sper la nimic.

Doar să pot spune: „Da, tărâmul acela există. Încă. Deci îmi va fi în continuare îngăduit să respir...”

... Ca și cum, ajuns, din întâmplare, acolo în viul nopții, aș găsi, întipărite pe prag, urmele tălpilor lui Dumnezeu...

Acolo.

Acasă...

ANTONIMIA CUVINTELOR CU PREFIX ÎN LIMBILE ROMÂNĂ ȘI ALBANEZĂ

Oana Glasu

I. Conceptul antonimiei cuvintelor cu prefix în limbile română și albaneză

Antonimia ca fenomen particular lingvistic prezintă în sine un șir de probleme de mare interes lexicologic și lexicografic. Lingvistica contemporană emite și mai mult ideea că lexicul unei limbi prezintă un sistem complet, ale cărui elemente sunt bine enumerate și se condiționează în mod reciproc, fiind angajate într-o rețea densă de legături, în planul multidimensional al limbii ca sistem al sistemelor.

Prima problemă care apare în studiul antonimelor în limba albaneză, dar și în română, ca de altfel în oricare limbă, este stabilirea antonimiei ca fenomen lingvistic. În gramatici și dicționare, atât în română cât și în albaneză, dar și alte limbi străine, antonimele sunt definite drept cuvinte cu înțeles/sens opus¹ sau cuvinte în opoziție/contrare ca înțeles.

1 În toate textele lexicologiei limbii albaneze, antonimele sunt explicate drept cuvinte cu înțeles opus. Și în studiile lingvistilor străini, în dicționare Fjalorin e gjuhes shqipe - 1954, Fjalorin e gjuhes se sotme shqipe -1980, 1984, 2002, Dictionnaire de linguistique - 1973, Dicționar al limbii române moderne - 1958, Dicționar al limbii române contemporane -1984, Dicționar explicativ al limbii române -1998, se observă același lucru.

Iată câteva exemple de perechi obișnuite de antonime: alb (*i mirë* – *i keq*, *i madh* – *i vogël*, *hap* – *mbyll*, *lirë* – *shtrejtë*) sau românește (*bun* – *rău*, *mare* – *mic*, *deschid* – *închid*, *ieftin* – *scump*) etc.

Ce este acest «înțeles/sens opus » și această « opoziție »? Acești doi termeni sunt elemente absolut necesare în definirea antonimelor, cu atât mai mult, cu cât sunt înțelese în mod diferit de către unii lingviști sau deseori sunt explicate în strânsă legătură, numai ca opoziție sau negație². Este clar însă că două cuvinte ca să se numească antonime, nu este suficient ca acestea să aibă doar înțeles diferit, opus. În limba albaneză, când spunem despre cuvintele *hap* – *mbyll* (*deschid*/*închid*) că sunt antonime, aceasta înseamnă că înțelesurile, sensurile lor lexicale nu sunt numai diferite, dar și opuse. *Hap* derën – *mbyll* derën (*deschid* ușa / *închid* ușa). Deci legăturile opoziției unui cuvânt cu altul, apar întotdeauna între sensuri lexicale opuse.

Antonimia este un fenomen lingvistic general, iar caracterul antonimic al cuvintelor un fenomen comun pentru toate limbile, inclusiv română și albaneză. Acest caracter ca fenomen comun al antonimiei se explică prin prezența, 2 Miço Samara, Ceshtje të antonimisë në gjuhën shqipe, Tiranë, 1985.

aproximativă, a acelorași condiții preliminare de naștere și apariție a sa. Ch. Bally³ considera ca opoziția antonimică și caracterul său general are legătură cu tendința naturală a gândirii omenești și cu capacitatea conștiinței de a concepe lucrurile și fenomenele prin intermediul perechilor de antonime. Un elev al lui Saussure, J. Vendryes⁴ în lucrarea *Le langage*, vorbește despre opoziție, fără a folosi termenul *antonim*, explicând aceasta prin posibilitatea substituirii cuvintelor între ele. Antonimia și antonimele se folosesc în procesul lingvistic, în aspectul vorbit și scris, pentru a completa nevoile și cerințele pe care societatea i le ridică limbii ca instrument de relații și schimb de opinii. Ca fenomen al sistemului limbii, fiind conectat la legile gândirii umane, antonimia are legătură chiar cu logica și filosofia. De exemplu, atât în română cât și în albaneză: (*organizare* – *neorganizare*) alb. (*organizim* – *mosorganizim*) sunt antonime printre altele și pentru că indică concepte incompatibile din punctul de vedere al conținutului; prima parte redă un concept afirmativ, cea de a doua neagă bogăția acelor semne ce alcătuiesc conținutul conceptului afirmativ⁵.

O serie de probleme filosofice cu implicații adânci în masa teoretică a antonimelor, au atras atenția și logicienilor români. Astfel, este remarcabilă interpretarea pe care Titu Maiorescu⁶ a dat-o negației, făcând diferența între negația curată : (de ex. *ne* – *alb*), ce exclude simplu o noțiune pozitivă, fără a o substitui cu alta și negația mixtă

care are o funcție dublă, exclude o noțiune și pune alta în loc (ex: *alb* – *negru*). Această constatare, conform căreia multe noțiuni negative nu au un conținut afirmativ, este foarte importantă pentru analiza antonimelor cu prefix negativ la care ne vom referi mai târziu.

Conform logicii există două tipuri de concepte: conceptele incompatibile contradictorii⁷: alb. (i drejtë – i padrejtë; i larë – i palarë) rom. (drept – nedrept ; spalat – nespalat) și conceptele opuse alb. (i ftohtë – i ngrohtë ; i gjallë – i vdekur) rom. (rece – cald ; viu – mort). Pentru a exprima primul tip de concepte, limbile albaneză și română folosesc îndeosebi cuvinte derivate cu aceeași temă și rădăcină, formate cu prefixe opuse: alb. (*kundër* sau *anti*); rom. (*contra* sau *anti*); fr. (*anti* sau *contre*) sau prefixe negative: alb. (*pa/mos*); rom. (*ne/in/nici*); fr. (*in/des/non*).

Referindu-se la structura formală a antonimelor, unii lingviști precum L.A. Bulahovski, W. Schmidt, S. Stati etc. cred că pot fi considerate antonime numai acele cuvinte care exprimă opoziție semantică cu ajutorul radicalilor diferiți, excluzând astfel perechile de cuvinte cu rădăcină comună în cadrul cărora raporturile de opoziție se exprimă cu ajutorul prefixelor, în special – negative.

În limba română, când **ne** se folosește ca particulă nu formează perechi antonimice. Dar, în cazul cuvintelor *necinstit*, *nefericit*, *nehotărât* nu este vorba doar de lipirea negației sau de relație negativă, ci de opoziție cu caracter antonimic.

Pentru a marca conceptele opuse, albaneza folosește deseori cuvinte cu 7 Prin concepte contradictorii avem în vedere concepte care se exclude unul pe altul.

3 Ch. Bally, *Traite de stylistique française*, 1951.

4 J. Vendryes, *Le langage*, 1921.

5 B. Hoxha, *Logjika*, 1976.

6 Titu Maiorescu – *Einiges Philosophisches in gemeinfasslicher form* Berlin, 1861.

rădăcină diferită ca de ex: (marr – jap, i ri – i vjeter). Acesta este tipul clasic însă există și tip convers, de ex. în română: tânăr – bătrân ; „tatăl meu nu este tânăr; tatăl meu este bătrân”.

În analiza structurală a cuvintelor cu prefix, vorbim întotdeauna de o opoziție a sensurilor lexicale și nu a conceptelor pentru că altfel am depăși cadrul limbii. Avem, de exemplu, în albaneză prepozițiile mbi – peste/pe și nën – sub, care nu exprimă concepte, dar au înțeles lexical, iar între ele pot crea legătură opusă antonimică: (gjithë jetën koka mbi një gur/ gjithë vdekjen koka nën një gur)= *toată viața capul pe piatră/în moarte capul sub piatră*.

În limba română, sensul diferit al noțiunilor contradictorii se explică parțial prin faptul că problema acestora se pune în legătură directă cu noțiunile negative, iar acest fapt permite decodificarea caracterului pe care noțiunile negative și pozitive îl au între ele, pentru ca ulterior să faciliteze diferențierea clară între raporturile de opoziție și contradicție, aspect de o deosebită importanță pentru aprofundarea antonimiei lexicale.

Trebuie să avem de asemenea în vedere că materia noțiunilor, pe care logicienii o numesc negativă, nu este aceeași în toate cazurile – în unele este negată noțiunea pozitivă în totalitate (ne – alb – nealb), iar în alte cazuri, numai calitățile sale (ne – cinste – necinste). În primul exemplu, negarea atinge numai volumul noțiunii pozitive (ne/alb = tot ceea ce nu este alb), în cel de al doilea conținutul acesteia, calitățile generale ale obiectelor pe care le reflectă. Pe baza acestor argumente, nu se includ în categoria antonimelor, cuvintele: neplată,

neprieten, neființă, neavere, nemembru, nefript, neordine⁸.

Pe de altă parte, în limba română, valoarea prefixului negativ nu trebuie identificată cu valoarea particulei de negație **ne** (=nu) așa cum au considerat unii cercetători⁹, deoarece în plan logic, prefixul negativ *ne-*, *in-* exprimă deseori idei opuse, în timp ce negarea *ne* (=nu) exprimă întotdeauna idei contradictorii¹⁰.

a) nefiind fericit = nu este fericit

b) fiind nefericit = este nefericit

Comparând cele două secvențe vom constata că în primul exemplu *ne* – îi neagă subiectului calitatea de a fi *fericit*, lăsându-l într-o situație nedefinită, în schimb în cel de al doilea exemplu, prefixul *ne-*, pe lângă faptul că neagă capacitatea subiectului de a fi *fericit*, îi acordă și o definire opozițională, calitatea de a fi *nefericit*.

Cuvântul românesc *neadevăr* nu neagă doar baza sau tema din care este format, ci stabilește un conținut determinant prin care *neadevăr* afirmă o noțiune cu calități negative ce se opune noțiunii adevăr. În acest caz, negația *ne* – se contopește cu sensul cuvântului cu care se unește și creează un nou înțeles ce se opune sensului cuvântului – bază, ca sinonim cu *minciuna*. Apropierea dintre noțiunile contradictorii și opozabile este exprimată în limba română prin posibilitățile de a înlocui antonimele formate cu prefixul *ne -*, cu sinonimele lor, fără prefix: (*neclar* – *confuz*, *necăsătorit* – *celibatar*, *neadevăr* – *minciună*), dar și prin posibilitatea antonimelor de a

8 Dictionarul Explicativ al Limbii Române, 1984.

9 C. Otobien – Unele observații cu privire la valoarea semantică a prefixului „ne”.

10 E.I. Rodiceva și I.V. Dumitreskaja – Valoarea prefixului „ne”, 1967, Moscova.

intra în alcătuirea cuvintelor derivate: (mulțumire – nemulțumire, mulțumit – nemulțumit, a mulțumi – a nemulțumi, mulțumitor – nemulțumitor).

În limba albaneză, cuvântul cu prefix negativ *i* pamartuar (necăsătorit), nu numai că neagă sensul cuvântului fără prefix *i* martuar (căsătorit), dar și afirmă, adică conține și afirmația sensului opus al cuvântului fără prefix. Deci prefixul exprimă în mod complet negația în interiorul sensului cuvântului, când se constituie ca element formator, cuvântul cu prefix alcătuind o unitate deplină structural și semantic. Cu toate că opoziția antonimică între cuvintele *i martuar* – *i pamartuar* există, gradul de opunere este mai slab decât între sensurile cuvintelor *i martuar* – *beqar* (necăsătorit), unde antonimia este mai autentică, iar opoziția mai completă deoarece ambele cuvinte afirmă înțelesuri complet diferite.

BIBLIOGRAFIE

- Bally Ch., Traite de stylistique de française, Paris, 1951
Bucă M. – Vințeler O, Dicționar de antonime, București, 1974.
Drincu S., Probleme teoretice ale derivării cu prefixe în limba română, Timișoara, 1973.
Kostollari A., Mbi disa veçori të fjalës së përbërë në gjuhën shqipe, 1972.
Sirbu R., Asupra criteriilor de definire a antonimelor, Timișoara, 1974.
Samara M., Mbi karakterin antonimik të kuptimeve të fjalëve ne shqip, 1967.
Samara M., Vëzhgime mbi antonimet me parashtesa në gjuhën shqipe, 1965.
Wald Lucia, Antonimele în sistemul lexical, Buc, 1970.
Xhuvani A. – Cabej E, Parashtesat e gjuhës shqipe, 1975.

Nota:

Literele alfabetului albanez se pronunță astfel în română: ë=a; ç=ț; ç=ci; gi=ghi; gj=gi; j=i; k=c; nj=ni; sh=ș; x=dz; y=iu; xh=gia; zh=j.

IAR TU SĂ NU LE SPUI LOR

Dumitru Băluță

Actul II

Tabloul 4

Scena reprezintă un câmp cu măceși și mărăcini. La mijloc, un bolovan de piatră, configurația căruia amintește un cap de lup, ca și stindardul dacilor. Pe fundal este schițat un arbore despăcat în două de fulger. Partea dreaptă, mai dens ramificată, își prelungește brațele în perspectivă, iar stânga atârână cu crengile mutilate. Din spațiul despăcăturii arborelui, către rampă, se întinde aerian o pânză transparentă ce vălurează ușor ca apa unui râu. În spatele pietrei, pe partea dreaptă a „râului aerian”, sprijinit de un toiag, stă Domnitorul. Din când în când, de undeva se aud sunete de tălângi. Din stânga apare Ion Scutaru cu o tolă din care scoate și aruncă ceva în sol. Ambii sunt de vârstă și în vestimentația lor din apariția precedentă în scenă.

Domnitorul: Ce faci, Ioane?

Ion: Semăn, Măria Ta.

Domnitorul: Ei bine, semeni, dar ce anume semeni?

Ion: (concentrat asupra preocupării sale) Semințe... Semințe de hrană din obârșii. (Arată spre bolovanul de piatră.) Vezi piatra asta? Bunicul povestea că cineva dintre ai noștri a găsit chiar sub ea un gavanos cu semințe foarte bine păstrate. Tot el zicea că semințele se trag de la neamul nostru cel mai vechi, dacii.

Domnitorul: (mirat) Chiar așa, de la daci?! Care e dovada?

Ion: Ce dovadă mai trebuie, dacă piatra nu este un simplu bolovan, ci un cap de lup – semnul lor de existență. Lumea din partea locului și până astăzi numește bolovanul Piatra Lupului. Dar măceșii din jur cu boabe roșii ca sângele? Cresc din inima dacilor care odihnesc sub rădăcinile lor.

Domnitorul: (îngândurat) Semințe sub piatra ce seamănă cu un cap de lup, stindardul dacilor... Și ce au făcut cu semințele alea?

Ion: Le semănau, din tată în fiu. Iată că și mie mi-a revenit să le semăn.

Domnitorul: (sceptic) Acum, toamna, în pârloaga aceasta?!

Ion: Toamna, pârlaaga nu au nicio socoteală. Sămânța, dacă simte că este purtată în memorie, încolțește oricând și oriunde.

Domnitorul: (*îl privește neîncrezător, dar cade de acord*) Da, Ioane, ești un om cu grijă mare de vatra ta. De mulți ani te tot văd pe locurile ăstea aruncând ceva în sol și nu înțelegeam...

Ion: (*se oprește la nivelul malului stâng al „râului aerian”*) ăsta este ogorul meu, pe care l-am moștenit de la tata, iar tata de la bunicul, iar bunicul de la străbunicul, iar străbunicul de la stră-stră...

Domnitorul: Mai sunt mulți, Ioane?

Ion: Unde?

Domnitorul: Înaintea ta.

Ion: Păi, cine știe, că nu s-au păstrat toate hrisoavele. Și până la hrisoave câți... Dar de ce mă întrebi cu atâta interes, Măria Ta?

Domnitorul: Ca să-mi dau seama câți urmează și vor mai urma după tine.

Ion: (*amărât*) Să nu mă mai întrebi despre asta, Măria Ta.

Domnitorul: (*curios*) De ce, Ioane?

Ion: Pentru că mă doare. (*După o pauză tensionată.*) Altădată pe colina asta țineam vie. Dacă eu mi-am împlinit sorocul, s-a trecut și ea... Am numai un urmaș, feciorul Tudor, care a ales o altă cale decât glia, s-a tras la carte. Nu este asta cel mai rău, chiar eu l-am încurajat de mic copil. Când am văzut cum ne strânge în chingi stăpânirea vitregă, am zis să avem și noi un reazem al nostru. Buba e alta. Băiatul, cum s-a văzut bine școlit, s-a dat cu slujba la străin. Nu mai ține la ai săi... Dar el nu este unicul. Boierii de azi tot orânduiesc canoanele străinilor. Vremuri încurcate, ce mai... De asta am zis că a venit timpul să semăn și eu semințele moștenite...

Domnitorul: Ioane, trebuie să înțelegi că, prelungind la infinit trecutul, nu poți face viitorul.

Ion: (*revoltat*) Ce vorbești, Măria Ta, de unde le-ai mai luat și pe astea?!

Domnitorul: Chiar din cărți.

Ion: Care cărți, scrise cu mâna stângă?

Domnitorul: Scriitura Cărții Cărților începe de la stânga la dreapta. O fi și ea scrisă cu mâna stângă, dar o cinstim.

Ion: O fi, nu zic ba... Dar să vii peste un popor nevinovat și să ștergi credința și datinile lui ca să le impui pe ale tale... Slujbele bisericești, învățătura în școală să se facă în limba veneticului... Înseamnă asta că ne ținem la infinit de trecut? Și la urma urmelor cum să clădești viitorul, dacă te lași de cele trăite mii de ani? Cum să știi de unde și încotro să pornești mai departe, ca să nu-ți pierzi sinele tău?... Măria Ta, cărțile din care ai citit bazaconiile astea nu sunt cărți creștine.

Domnitorul: (*încercând să se justifice*) Părinții mei m-au școlit la Istanbul unde științele au alte înțelesuri. S-ar putea să nu am deplină dreptate.

Ion: Aha, iată cum ai ajuns Domnitor! Fanariot trimis de turci. Altfel nu mai lăsai să rupă câinii din trupul Moldovei cea mai bună parte, care a devenit Basarabia rusească. N-ai ținut cu bună credință la Tronul Moldovei. Ți era silă de el, am văzut eu...

Domnitorul: Nu-i adevărat. Voi, prostimea, nu știți nimic. Așa a fost conjunctura istoriei. Rușii încă de la împăratul Petru cel Mare jinduiau țările românești, ca să aibă cale liberă către neamurile lor, slavii din Balcani... Acel război ruso-turc devenise insuportabil pentru ambele părți beligerante. Turcul ca forță militară era istovit, iar pe rus îl pândeau ochii lui Napoleon Bonaparte... Au cedat unul altuia și au împărțit ce le-a reușit mai lesne. Moldova nu aparținea Porții Otomane. Aceasta deținea doar suzeranitatea asupra ei, dar a pus-o la mezat.

Ion: Mă gândesc eu cu mintea mea... Dacă ai făcut școli la Istanbul, cred că aveai legături cu oameni de frunte prin înalte cancelarii europene. De ce n-ai bătut clopotele, ca să fii auzit? Măcar de țările latine, parcă ne-am ține de neamuri. Să ne ajute cumva.

Domnitorul: *(continuând să se justifice)* Nu se putea conta pe nimeni. Unele țări erau prea slabe, altele prea tari, dar ostile nouă. Rusia purta negocieri, pe de o parte, cu Poarta Otomană asupra condițiilor Tratatului de Pace, iar cu Franța, pe de altă parte, cum să împartă Europa. În toate aceste socoteli Moldova nu era decât o monedă de schimb. Iată, zici că nu țineam la Tronul Moldovei, dar știi tu, Ioane, că nu eram Domnitor cu toată puterea? Țineam doar locul Domnitorului – caimacam numit în funcție provizoriu, până Poarta avea să întroneze un nou Domnitor fanariot cu drepturi depline. În același timp eram sub stăpânirea militară rusească, care ocupa toată Țara. Dar și trădătorii noștri interni nu-și crușau osteneala... Bunăoară, un oarecare negustor Manuc Bei a jucat pe ambele părți întru anexarea voievodatului dintre Prut și Nistru către Rusia. Ulterior a trecut Prutul și a fost răsplătit cu un conac faimos la Hâncești. Altul, chiar ministrul Moldovei în afaceri externe Andronachi, nu de flori de cuc a fugit de la tronul meu peste Prut, imediat de cum acolo s-au instalat rușii.

Ion: Măria Ta, nu te uita că sunt din prostime, dar cu anii mei cărunți pot să-ți stau în față cu destulă știință. Andronachi al tău și până în ziua de azi este oploșit pe lângă guvernatorul Basarabiei. Îi mergea bine și lui Manuc Bei, doar că la scurt timp și-a dat neînțeleș duhul, chiar la conacul din Hâncești.

Domnitorul: Ei, gura lumii vorbea că ar fi avut niște socoteli cu generalul rus de la București, care îi băuse pe datorie vinăria hanului. Amărâțul insista cu pâra... Sau poate cineva a vrut să se îngroape careva taine legate de raptul Basarabiei...

Ion: *(intransigent)* Măria Ta, acum se iscă multe dezvăluiri, însă odată ce ocupai Tronul, soarta pământurilor întregii țări era în grija ta. Eu unul nu pot să te îndreptățesc. Dumnezeu le va judeca pe toate. *(Revine la semănat.)* Acum am treabă.

Domnitorul: *(disperat)* Ioane!...

Ion: *(calm)* Ai zis ceva, Măria Ta?

Domnitorul: *(ferindu-și fața în care Ion își înfipse privirea)* Nu, nimic...

Ion: *(iscoditor)* Mă uit și nu-mi pot aminti ce voiam să te întreb... *(Zâmbește vinovat.)* Deh, păcatele mele! Nu te-am întrebat ce cauți prin părțile noastre, după atâția ani.

Domnitorul: *(după o ezitare)* Ioane, oasele mele demult odihnesc în pământul altei țări, dar eu, iată, se mai întâmplă, în vis, să vin pe meleagurile unde am copilărit, că mă trag tot de pe aici. Sângele apă nu se face...

Ion: *(curios)* Și de ce te sprijini în toiagul ăsta?

Domnitorul: (*râde nostim*) A, toiagul... Ceva vreme în urmă l-am găsit pe malul râului și m-am gândit că l-o fi pierdut vreun cioban că se tot aud tălângi de oi pe aici. Dar să vezi minune, numai dau să mă apropii că dispăre și sunetul tălângilor și nu se vede zăranie de... (*Din culise se aud sunete de tălângi, ascultă atent.*) Tu auzi ceva, Ioane? Iarăși tălângile. Ia, poate de data aceasta dau de cioban.

Ion: Mergi de vezi, Măria Ta. Oile, deh, s-ar putea să rățăcească, iar ciobanul...

Domnitorul și Ion pleacă fiecare cu preocupările sale și dispar în spatele scenei. Sunetele tălângilor conținesc. Din stânga, printre măcăcini, istoviți de cale lungă, apar Nichifor Scutaru și Mihai Șoimaru, care poposesc lângă bolovanul de piatră.

Nichifor: Hai, dom'le învățător, să poposim la Piatra Lupului că nu mai pot de picioare. E glumă asta, să mergi pe jos tocma de la Chișinău. Drumuri de toamnă, desfundate...

Șoimaru: Nu e departe Tigheciul, dar dacă zici dumneata, să ne odihnim puțin.

Nhichifor: (*amărât*) Uite cum ne-au furat caii! Ȑștia nu-s militari, ci niște ticăloși.

Șoimaru: Asta se cheamă rechiziție, nea' Nichifor. Adună forțe pentru armată cum s-a mai întâmplat în războiul Crimeii.

Nichifor: (*revoltat*) Să adune de unde sunt, dar nu de la sărmanii basarabeni. Și-apoi, ce fel de rechiziție, dacă în lipsa stăpânilor dezleagă caii de la gard și-i duc... Tocma ieșirăm din *Upravă*, altfel nici hârtii nu ne scriau. Dumnezeule, doi cai ca mama focului pentru niște hârtii! Crezi că îi mai vedem înapoi, dom'le învățător?

Șoimaru: (*îngândurat*) Dacă nu-i vor restitui sau măcar să plătească ceva, o să chemăm administrația armatei în judecată, că au mai fost cazuri...

Nichifor: Tocma asta voiam să zic: au fost cazuri că n-a mai văzut omul nimic înapoi! (*După o pauză tensionată.*) Trebuia să zădărniciam cumva...

Șoimaru: Ce puteam face, n-ai văzut că a sărit și polițaiul ăla?

Nichifor: Polițai... E din Cârpești. L-am cunoscut pe tat-so, Toma Cătană.

Șoimaru: Ȑsta nu mai este Cătană, ci s-a rusificat în Katanov.

Nichifor: (*mirat*) Chiar așa?! Ce să-i faci, surcica nu sare departe de trunchi, că și tat-so... Trebuia, nu trebuia, dar numai rusește îl auzeai. **Șoimaru:** Treaba lui și a altora ca dânsul, dacă așa le place. Problema e că limba băștinașilor practic este scoasă din întrebuințare. Nu poți merge nicăieri, în afară de ograda și ogorul tău, dacă nu cunoști rusa. Oamenii de bună credință au dreptate...

Nichifor: Dom'le învățător, ia să-mi spui și mie ce-o fi în Siberia aia, că mulți pământeni de-ai noștri se strămută de bună voie încolo?

Șoimaru: Pleacă cei ce și-au pierdut ogoarele. Statul rus le dă acolo pământ gratuit, cât doresc, dar ce folos dacă trei sferturi din an este iarnă cumplită. Ce fel de agricultură fac acolo moldovenii, nu știu.

Nichifor: Adică, cum vine asta? Tot statul rus aduce pe pământurile noastre alte neamuri. Pentru ăștia se găsesc ogoare, tot pe degeaba. Ba mai sunt scutiți de dări. Deh, viață legată cu ață... (*Face un gest a pagubă, apoi privește atent în jur.*) Demult n-am dat pe la ogorul ăsta. Ia te uită ce pârloagă.

Șoimaru: Al cui o fi?

Nhichifor: (*cu regret*) Chiar al domnului Skutarov. L-a moștenit de la tat-so, însă nu-l folosește. Auzeam că îl vinde unei rude din partea soției sale, din Rusia. L-aș cumpăra

eu că taica a lăsat cu limbă de moarte ca să nu înstrăinăm ogoarele neamului, mai ales piatra asta...

Șoimaru: Și cu piatra ce e?

Nichifor: Cum, n-ai auzit?

Șoimaru: Ba da, că se trage de la daci, dar nu știu ce să cred.

Nichifor: (*provocat*) Dumneata ești om învățat și crez numai ce este scris, iar noi, țărani, ce vorbește lumea și se înfăptuiește. Da' de unde s-a luat comoara găsită sub ea?

Șoimaru: (*curios*) Ce fel de comoară?

Nichifor: Ei, nu era aur, ci boabe de grâu tocma din vechime, care făceau minuni. Cine se hrănea cu rodul lor, se învrednicea cu ținerea de minte a rădăcinilor din care se trăgea. Frate-meu Ion tot apucase de la taica niște semințe de alea, dar ce a făcut cu ele, nu știu.

Șoimaru: Ce poveste frunâmoasă... Hai să mergem, nea' Nichifor, că o să ne apuce noaptea în câmp. Oamenii ne-o fi așteptând. (*Se arată alarmat.*) Chiar nu știu ce să le spunem.

Nichifor: Da' eu știu. O să le spunem adevărul. Primească vestea așa cum este, consăteanul lor și nepotul meu Sku-ta-rov Feo-dor Iva-no-vici ne-a respins jalba. Știu: multă lume se va amări, unii vor vorbi pe la spate, alții chiar se vor bucura, dar ăștia suntem noi... Să mergem, dom'le învățător.

Nichifor și Șoimaru pleacă. Scena se întuneacă lent.

DESPRE ION MINULESCU, EUGEN IONESCU ȘI ALEXANDRA GABRIELA MATEI

Dorin Popescu

Una din cele mai nedrepte stereotipii pe care le dezvoltăm de ceva vreme e că *nu avem valori*. Lamentațiile pe această temă curg la infinit, cu lungi tânguiri ipocrite și imprecășii.

Că nu ar fi *valori* nici aici, la Slatina, într-un loc *neutru* culturii române din punct de vedere al reprezentativității culturale (nu suntem bogați în valori culturale ca Iașiul dar nici parcimonioși ca Ialomița), pot fi aduse lesne zeci de argumente, motive, circumstanțe etc.

Din întinericul sumbru al acestei concluzii ieșim, paradoxal, cercetând mai bine premisele ei.

În literatură (spațiul de răspântie cel mai elocvent în care se întâlnesc gustul pentru cultură și resursa de civilitate) am avea, totuși, valori. Chiar dacă (admițând criteriile și standardele cele mai dure, de ordin național) doar una la 50 de ani (un Ion Minulescu și un Eugen Ionescu, bunăoară – îl exclud, ipocrit, pe Marin Mincu doar pentru a nu sublinia norocul de a-l fi întâlnit/cunoscut...).

Însă discuția despre valori nu poate fi redusă la detalii statistice, valoarea conotând primordial **magia creșterii** și nu natura ciclică sau repetitivă ori frecvența statistică. Pariul unui câmp cultural trimite la natura sa fertilă sau stearpă

(dacă el rodește sau nu). Iar Slatina, prin Ion Minulescu, Eugen Ionescu, Marin Mincu etc, a trecut de mult proba fertilității.

O a doua dilemă ce însoțește discuția despre valorile culturale locale este dacă acest spațiu cultivă sau tolerează **mecanisme de regenerare a valorii**.

Câteva știri periferice colectate din alt ungher cultural al românității, din Constanța, ne aduc aminte că o elevă din Slatina, Alexandra Gabriela Matei (Școala Gimnazială „Eugen Ionescu”), a obținut premiul I la nivelul 2 (de vârstă) al celei de-a treia Olimpiade Internaționale de Lectură, desfășurată, recent, la malul mării.

Alexandra Gabriela este deja obișnuită cu premiile și cu *laudatio*. Dincolo de performanțele ei (deocamdată școlare), înțeleg că Școala Gimnazială „Eugen Ionescu” chiar este un creuzet de valori în creștere (numeroși alți copii, precum Simina Barbu, aduc frevent premii naționale de profil la Slatina). Îndrăznesc să spun cu tot riscul, fără a o cunoaște pe Alexandra Gabriela, că este o *valoare în creștere*. Deocamdată, o *valoare școlară*. Însă una care, atent cultivată, poate deveni *valoare culturală*, emblematică pentru urbe, care să intre în seria de număr unic a valorilor de mai

sus.

Pariul pe creșterea culturală a unor copii cu potențial enorm, precum Alexandra Gabriela, va da în mod direct și răspunsul la discuția privind mecanismele de regenerare a valorii pe care urbea (noastră) le crește sau nu. Un bun antrenor cultural al unui copil cu potențial uriaș de creștere culturală, un noroc al întâmplării, precum și un mediu propice, laborator de creștere (școala, părinții, dascăli de excepție și, de ce nu, manageri altruiști din administrația locală), ar ridica exponențial șansele ca elevi precum Alexandra Gabriela să devină, din copii cu potențial școlar, valori culturale emblematice pentru Slatina și Olt.

Vor fi fiind, la Slatina, în momentul în care scriu, câteva zeci de copii bine înzestrați cultural și moral, cu șanse reale

să facă trecerea spre mediile aerate ale culturii române, mari și autentice. E bine ca aceștia (sau, mai cinstit, părinții lor și cei care au norocul de a le fi antrenori) să știe că **aceste șanse există și la Slatina**. Că din lecturile cărților prăfuite din biblioteca locală și discuțiile curajoase din cluburile de lectură ale unor școli de provincie pot crește păstrători de mâine ai culturii naționale.

Cum spuneam de multe ori, **provincia (poate) aduce sânge tânăr și proaspăt în venele unei culturi**.

Până la urmă, lista scurtă a valorilor nu mai spune nimic semnificativ despre numele sau biografiile lor. Spune o poveste magică despre părinții lor și despre noi, care le-am însoțit creșterea, alegând în fiecare zi să-i punem acesteia piedici sau să o sporim.

CU PRIVIRE LA TEXTELE LITERARE VECHI ALCĂTUITE ÎN OLTENIA ÎN SECOLUL AL XVII-LEA

Irina Tița

Textele literare, tipărite sau manuscrise, au avut un rol important de-a lungul timpului, oferind o perspectivă asupra evoluției scrisului literar românesc. Datorită condițiilor istorice, primele decenii ale secolului al XVII-lea au avut o slabă cotație în viața culturală, numărul copiilor manuscrise fiind reduse, iar tipăriurile n-au mai apărut deloc.

Așa cum s-a întâmplat în toate provinciile istorice românești, în Oltenia au funcționat mai multe centre culturale în interiorul mănăstirilor, tiparul fiind înființat în 1635, la Govora, în timpul domniei lui Matei Basarab. Însă, până la jumătatea deceniului patru al veacului al XVII-lea, în Oltenia au funcționat, în interiorul centrelor de cultură, și școli, de exemplu la mănăstirea Bistrița a fost înființată școala slavonă, cu atestare documentară în 1494, de ieromonahul Macarie, pentru ca în decursul secolului al XVI-lea să devină școala slavo-română, iar în primele decenii ale veacului al XVII-lea, devine școala românească, al cărei promotor a fost ieromonahul Mihail Moxa. Mănăstirea Govora, atestată documentar la 27 septembrie 1485, a dezvoltat un centru cultural de-a lungul vremii, aici fiind înființat tiparul prin intermediul lui Meletie Macedoneanul. Un alt centru cultural funcționa la Cozia, pe la sfârșitul

veacului al XIV-lea, potrivit documentelor păstrate, unde călugărul Filos a alcătuit, în 1392, *Pripealele*, o culegere de psalmi, iar la mănăstirea Hurez, ctitorie a lui Constantin Brâncoveanu, activitatea culturală se desfășoară mai târziu, prin intermediul egumenului Paisie, călugăr venit de la mănăstirea Bistrița.

Vicisitudinile istorice au făcut ca multe dintre manuscrisele copiate, traduse, compilate în centrele culturale oltenești să fie necunoscute astăzi. Astfel, dintre manuscrisele cunoscute, alcătuite în secolul al XVII-lea, în mănăstirea Bistrița, amintim: o *Psaltire*, alcătuită în 1617 de monahul Mardarie, elev al școlii bistrițene, *Viața Sfântului Grigorie Decapolitul*, scrisă de Matei al Mirelor, exemplar aflat în Biblioteca din Viena, ajuns acolo în timpul stăpânirii austriece, iar un alt exemplar al lucrării, scris în 1633, este descoperit și studiat de M. Gaster. În perioada 1628-1627, egumenul Anania traduce *Viața Sfântului Nifon*.

În încercarea de a aborda un alt domeniu de activitate, independent de cel religios, exclusiv în secolul precedent, Mihail Moxa, alcătuieste în jurul anului 1620, un *Cronograf*, ce are la bază o serie de izvoare bizantino-slave. Prima dintre scrierile sale, *Cronograful*, a rămas în manuscris, spre deosebire de cea de-a doua, *Pravila*, tipărită la Govora, în 1640,

lucrarea ce s-a bucurat de o largă răspândire prin tipar atât în Țara Românească, cât și în Transilvania, prin intermediul mitropoliților Teofil și Ghenadie. *Pravila* este o carte de drept religios și conține o serie de dispoziții de drept vechi bizantin, ce reflectă preocuparea constantă de a ridica prin măsuri austere autoritatea morală a preotului față de societatea laică, având nevoie de norme precise pentru impunerea penitențelor.

Cel de-al II-lea manuscris semnat de Mihail Moxa(lie) a fost descoperit la sfârșitul secolului al XIX-lea, de către I. G. Sbiera. Este vorba despre un *Liturghier*, „cam din 1620 – 1630”, cu un conținut ce se întinde de-a lungul a 137 de file, provenit de la mănăstirea Bistrița, astăzi în Muzeul Britanic din Londra, care cuprinde o învățătură a Sfântului Vasile cel Mare către preoți, Tâlcul Sfintei Liturghii a Sfântului Grigorie Teologul și câteva slujbe.

De asemenea, tot în centrul cultural bistrițean a fost scrisă o *Pravilă* de mitropolitul Teofan, în 1636, *Sintagma lui Matei Vlastaris*, scrisă de Udriște Năsturel în același an, o *Evanghelie învățătoare*, copiată de Teofil, în 1644, iar episcopul Ilarion, cândva călugăr al acestei mănăstiri, donează bibliotecii mănăstirii trei manuscrise: *Scara*, scrisă în 1693, *Mântuirea păcătoșilor*, din 1699 și *Teologia polemică*, copiată în 1699; egumenul Ștefan copiază un *Miscelaneu religios*, în 1700, Stroe copilul alcătuiește în același an *Învățăturile ascetice* ale Sfântului Efrem *Sirul*; de la 1700 datează un *Fiziolog*, copiat în interiorul mănăstirii. Numit episcop al Râmnicului, Ilarion îl aduce aici pe dascălul Alexandru, care traduce: *Penticostarul*, în 1694, *Triodul* și *Psaltirea cu tâlc* din 1697, scrise „în orașul Râbnicului ot Olt”, manuscris păstrat în BAR, ms. rom., 2604, f. 2, ultima scriere

având textul slavo-român; copiază un *Miscelaneu religios*, în 1697, păstrat la BAR ms. rom., 2644, 481f.

La Episcopia Râmnicului, Vlad Grămăticul copiază, în 1693, în două exemplare, *Scara Sfântului Ioan Scărarul*, un exemplar pentru Ilarion: „Această sfântă carte, ce se cheamă *Leastviță*, întru care iaste viața călugărească, iaste a lui Ilarion, carele iaste întru eromonahi, și fiind egumen ot Bistrița. Leat 7201. Și o au dăruit Bistriței”, conform ms. rom. 2511, f. 22-32, păstrat la BAR și un exemplar pentru sine, conform ms. rom. 2512, f. 398v-399, păstrat la BAR. În 1699, Vlad Grămăticul copiază *Mântuirea Păcătoșilor* de Agapie Landos, păstrat astăzi la BAR, ms. rom. 2517, f. 448v.

La mănăstirea Cozia, Mardarie Cozianul alcătuiește, în 1649, un *Lexicon slavo-românesc*, ce are la bază *Lexiconul slavo-rusesc* tipărit în 1627, la Kiev, pe baza căruia au fost alcătuite șapte glosare slavo-române. Manuscrisul lui Mardarie este prima lucrare lexicografică, păstrată până astăzi, ea constituind un prețios instrument de lucru al vremii sale, cunoscând și noi, în același timp, un vocabular specific secolului al XVII-lea. Tot aici, în 1657, egumenul Teodosie transcrie mai multe traduceri în *Condica sfântă*, în 1675 este copiată lucrarea *Viețile sfinților*, în 1688 ieromonahul Ștefan copiază manuscrisele: *Evanghelia cu învățătură* și *Cazanii în duminicile de peste an*, păstrate astăzi la BAR, ms. rom. 2672, 470f. sau este tradusă lucrarea lui Udriște Năsturel, *Viețile sfinților Varlaam și Ioasaf*.

În centrul cultural de la mănăstirea Hurez, acțiunea de copiere, traducere sau compilare a manuscriselor este înregistrată după 1690, aici desfășurându-și activitatea Paisie, călugăr venit de la mănăstirea Bistrița. De la mănăstirea Brâncoveni vine la mănăstirea Hurez

monahul Nicolae și copiază, în 1691, *Viața Preacuviosului Părintelui nostru Nifon*, manuscris ce se regăsește la BAR, ms. rom. 2462, 174f. Această lucrare „s-au scris den porunca cinstiului și Preacuviosului Părintelui nostru Chiriu chir Paisie arhimandritul, care au fost egumen sfintei Mănăstiri Bistriții, iar acum den mila lui Dumnezeu și porunca prealuminatului și slăvitului Măriei Sale domnului nostru Io Constantin Basarab voevoda, să află năstavnîc la svânta Mănăstirea Măriei Sale cea noo ce să chiamă Hurezi”. De asemenea, în 1693, călugărul Nicolae copiază *Mântuirea Păcătoșilor*; arhimandritul Ioan copiază *Ceaslov, cântări bisericești în cinstea Sfinților Varlaam și Ioasaf*, în 1692, alcătuieste un *Pomelnîc* în 1699; succesorul său, ieromonahul Iosif, copiază, în 1696, *Mântuirea Păcătoșilor*; de la 1700 provine *Viața lui Varlaam și Ioasaf*, cea mai veche copie cunoscută la noi, realizată de ierodiaconul Dositei.

Cel mai important centru cultural a fost cel de la Mănăstirea Govora, deoarece, pe lângă activitățile specifice desfășurate în orice mănăstire, aici a fost adusă de la Kiev o tipografie, așa încât norma literară oltenescă să fie impusă și prin tipar. Se știe că aici au fost tipărite: o *Psaltire slavonă*, în 1637, o *Psaltire*, în 1638, *Pravila*, tradusă de Mihail Moxa în 1640, un *Ceaslov*, tipărit în același an, o *Evanghelie învățătoare* sau *Cazanie*, tradusă de ieromonahul Silivestru și tipărită în 1642. În 1639 apar la Govora: *Paraclisul Precistei*, *Trepeticul* și *Gromovnicul*, lucrări ce au fost studiate și editate de N. Drăganu. Acestea au fost doar câteva dintre lucrările vremii, unele rămase în manuscris, altele tipărite, cu un rol important în evoluția culturii scrise românești.

Dacă în secolul al XVII-lea numărul lucrărilor manuscrise sau tipărite este relativ mic, în intervalul ce se încheie la 1800 numărul scrierilor de orice natură,

în marea lor majoritate religioase, va crește simțitor, lucrări ce interesează pentru stadiul limbii române literare din secolele trecute, acestea constituind dovezi importante de limbă ale perioadei în care au fost scrise.

Bibliografie:

Chivu, Gh., Costinescu, Mariana, Frâncu, Constantin, Gheție, Ion (coord.), Roman-Moraru, Alexandra, Teodorescu, Mirela, *Istoria limbii române literare. Epoca veche (1532 – 1780)*, București, Editura Academiei, 1997;

Chivu, Gh., *Textul religios – model în cultura românească veche*, în *Studii și cercetări filologice*, Seria Limba și Literatura Română, Pitești, nr. 3, 2004, p. 11-18;

Gheție, I., *Baza dialectală a românei literare*, București, Editura Academiei, 1975;

Gheție, I., *Introducere în dialectologie istorică românească*, București, Editura Academiei, 1994;

Gheție, I., *Introducere în studiul limbii române literare*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1982;

Munteanu, Șt., Țăra, D. Vasile, *Istoria limbii române literare*, Privire generală, Ediție revizuită și adăugită, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1983;

Rosetti, Al., Cazacu, B., Onu, L., *Istoria limbii române literare. De la origini până la începutul sec. al XIX-lea*, vol. I, ediția a II-a revăzută și adăugită, București, Editura Minerva, 1971.

IANUARIE

- 1 ianuarie * 1794 - s-a născut, la Slatina, poetul BARBU PARIS MUMULEANU (m. 21. 05. 1836, București)
- 1 ianuarie 1938 – s-a născut, la Dobrețu, istoricul GHEORGHE D. ISCRU
- 1 ianuarie * 2000 – a murit, la Roma, poeta YVONNE ROSSIGNON (n. 1912, Studina)
- 2 ianuarie 1962 – s-a născut, la Poboru, prozatorul și gazetarul NICOLAE TIȚA
- 6 ianuarie 1940 – s-a născut în comuna Ciubârciu, județul Tighina, romancierul, poetul și eseistul ION LAZU
- 7 ianuarie 1976 – s-a născut, la Craiova, poetul IONUȚ OCTAVIAN BOTAR
- 8 ianuarie 1997 – a murit, la Slatina, prozatorul MIRCEA ANDREESCU (n. 29. 11. 1940, Radomirești)
- 14 ianuarie 1941 – s-a născut, la Vădăstrița, poetul ALEXANDRU TĂNASE
- 14 ianuarie 1948 – a murit, la București, memorialistul PAVEL ION (n. 1885, Caracal)
- 18 ianuarie 1943 – s-a născut, la Slătioara, poetul și publicistul DAN ROTARU
- 23 ianuarie 1940 – s-a născut, la Corabia, actorul și regizorul EMIL BOROGHINĂ
- 24 ianuarie 1932 – s-a născut, la Timișoara, actorul SILVIU STÂNCULESCU (m. 23. 10. 1998, București)
- 24 ianuarie 1949 – s-a născut, la Slatina, istoricul ALEXANDRU-CECILIU POPESCU
- 25 ianuarie 1961 – s-a născut, la Bobicești, pictorul GEORGE PĂUNESCU
- 26 ianuarie 2015 – a murit, la Drăgănești-Olt, pictorul, sculptorul, restauratorul, arheologul și muzeograful TRAIAN ZORZOLIU (n. 15 decembrie 1936, Stoicănești)
- 27 ianuarie 2000 – a murit, la Slatina, poetul, prozatorul și eseistul PAN. M. VIZIRESCU (n. 16. 08. 1903, Bârza, Olt)
- 28 ianuarie 1943 – s-a născut, la Vișina, prozatorul PETRE PREOTEASA
- 29 ianuarie 1928 – s-a născut, la Slatina, istoricul MIHAIL BUTOI (m. - ?)

ANTIM IVIREANUL – 300 DE ANI DE LA MOARTE

Aurel Tinca

Acum doi ani, în 2014, am comemorat – sub patronajul P. S. Sebastian, episcopul Slatinei și Romanaților – 300 de ani de la moartea martirică a lui Constantin Brâncoveanu, a fiilor săi Constantin, Ștefan, Radu și Matei, precum și a sfetnicului Ianache Văcărescu – toți canonizați de Biserica Ortodoxă Română în anul 1992.

Anul acesta comemorăm 300 de ani de la moartea de mucenic a Sfântului Antim Ivireanul, mitropolit, strălucit cărturar, neobosit lucrător în via Domnului pentru credința ortodoxă, cultura română, făurirea limbii române literare. Numele său e trecut în calendarul bisericesc la data de 27 septembrie.

Epoca lui Brâncoveanu a atins cel mai înalt nivel de înflorire culturală din istoria noastră medievală. Acest lucru a fost posibil prin marea iubire de cultură a Cantacuzinilor și a rudei lor, Constantin Brâncoveanu, care i-au adus în țară pe oamenii cei mai luminați din străinătate, mai ales greci, care și-au pus mintea, talentul și puterea de muncă în slujba țării în care au venit, ducând, prin aceasta, la propășirea culturii în Țara Românească.

Astăzi, din contră, conducătorii noștri vremelnici – parveniți, arghirofili și lipsiți complet de patriotism – dau cu piciorul în cei mai buni și capabili fii ai poporului nostru, silindu-i să-și ia lumea în cap și să-și pună munca, știința și talentul în slujba altor țări și altor popoare. „O, tempora! O, mores!” – ar fi

exclamat, indignat, Cicero dacă ar fi fost contemporanul nostru.

Cartea este cea care înalță un popor. Pentru a o produce și răspândi, ai nevoie de tipografie. Domnitorul Constantin Brâncoveanu, omul culturii, caută oameni care să revigoreze meșteșugul tipăritului în țara lui. I s-a spus că există, la Patriarhia din Constantinopol, un tânăr ivirean priceput la aceasta, dar și cu multe alte daruri cu care l-a înzestrat Cel de Sus. Și l-a adus în țară pe acest om binecuvântat,

despre care Î. P. S. Mitropolitul Olteniei, Firmilian, spunea acum 50 de ani: „Era, mai ales, acest Antim o vistierie de daruri, ca un pom răsădit lângă izvoarele apelor.”

Răsădit în Țara Românească, ivireanul Andrei – așa cum i se spunea înainte de călugărire – a devenit caligraf, miniaturist, xilograf, sculptor în lemn, brodeur, orator al bisericii și predicator, păstor de suflete, bun gospodar cu cele ale bisericii, poliglot, cărturar, egumen la Snagov, episcop la Râmnicu-Vâlcea, mitropolit al Țării Românești, mare patriot, martir și sfânt.

Își începe activitatea în București, la tipografia mitropoliei, tipografie înființată în 1678 de mitropolitul Varlaam și în care fusese imprimată în 1688 monumentală *Biblie* în limba română, sub mitropolitul Teodosie Veștemeanul. A ucenicit aici sub îndrumarea priceputului și inimosului Mitrofan, episcop de Huși. Când Mitrofan a fost numit de mitropolitul Theodosie episcop de Buzău și a plecat în eparhia sa, cel care a rămas la conducerea tipografiei a fost tânărul georgian.

În 1691 apare, în limba greacă, prima sa tipăritură: *Învățăturile lui Vasile Macedoneanul către fiul său Leon*. Urmează, tot în limba greacă, *Slujbele cuvioasei Maicii noastre Parascheva cea Nouă și a cuviosului, părintele nostru Grigorie Decapolitul*, unde apare, pentru prima dată, semnătura Antim Ivireanul.

În 1694, mitropolitul Theodosie îl trimite la Snagov, ca egumen („Iară ce am lucrat în șapte ani ce am stat acolo (nu atât din venitul casei, ci din sudorile feței mele)” – îi va relata lui Constantin Brâncoveanu în „Scrisoarea la leat 7220 (1712 – n. n.), în luna ghenarie, în 13 zile”, când domnitorul, ațâțat de Mitrofan de Nyssis, duhovnicul lui Brâncoveanu, îi cere să facă paretisis).

Trudnică și roditoare a fost șederea sa la Snagov, unde a lucrat ca tipograf, săpându-și singur literele în lemn sau

turnându-le în plumb. Acolo, Antim formează o adevărată școală tipografică, cei mai buni ucenici ai săi fiind Mihai Ștefan (Iștvanovici), Gheorghe Radovici și Dionisie Floru. În 1701 revine la București și conduce tipografia de aici, făcând să apară cincisprezece tipărituri, cele mai multe în limba greacă nouă.

În anul 1705, Antim este uns episcop de Râmnicu-Vâlcea, unde „am șazut și acolo trii ani fără doao luni”. La Râmnic înființează cea dintâi tipografie de aici. Ca gospodar de biserici și mănăstiri, el are mari merite în această eparhie: repară, restaurează, aduce îmbunătățiri. Mănăstirile Surpatele, Govora (unde este pictat portretul care ne-a rămas), Cozia s-au bucurat de munca sa. Astfel, lui i se datorează lucrările de restaurare la mănăstirea Cozia, pridvorul în stil brâncovenesc, fântâna din fața mănăstirii și zugrăvirea (în afară de pronaos).

Traduce, la Râmnic, în limba română principalele cărți de slujbă religioasă, ascultând cuvintele Apostolului Neamurilor, Sf. Pavel, din Epistola către Corinteni, XIV, 19 („Dar în Biserică vreau să grăiesc cinci cuvinte cu mintea mea, ca să învăț și pe alții, decât zece mii de cuvinte în limbi”), dar și pentru că iubește limba română și vrea s-o impună, fiind convins că ea este capabilă să fie folosită în întreaga slujbă religioasă. Î. P. S. Firmilian: „Opera lui Antim îmbrățișează aproape întreaga slujbă religioasă: altar și strană, precum și sfintele îndatoriri ale preoților, în limba românească. S-a făcut uriașul pas de la mitropolitul Teodosie, care scria că: <Liturgia toată a o propune pe limba noastră și a o muta> n-a cutezat.” Antim a cutezat.

Pe drumul deschis de Antim au mers cu îndrăzneală urmașii săi, mai ales episcopii Râmnicului Damaschin (mare cărturar), Chezarie (traducătorul în românește al primelor șase Mineie) și Filaret (tălmăcitorul următoarelor șase).

„În concluzie, Mineiele de la Râmnic marchează etapa finală a luptei dintre limba română și limba slavonă ca limbă de cult, eliminând limba slavonă din sectorul cântărilor, ultimul în care aceasta se mai menținea încă” (Gabriel Țepelea și Gheorghe Bulgăr, *Momente din evoluția limbii române literare*, Editura Didactică și Pedagogică, 1973). De trei sute de ani, în Biserica Ortodoxă Română, simbolul credinței (Crezul) a rămas, în românește, așa cum l-a formulat Antim Ivireanul, în traducerea sa.

În 1708, Teodosie moare, lăsând cu limbă de moarte să fie urmat, în scaunul de mitropolit, de episcopul de Râmnic, Antim, pentru marile sale merite. Și în această calitate continuă munca de tipărire de carte. „Antim își împarte reședința între București și Târgoviște, vechea capitală, unde încep să funcționeze din nou teaurile, ca pe vremea celei dintâi tiparnițe românești, ctitorită de Matei Basarab” (Virgil Molin, *Revista B. O. R.*, nr. 3-4/1961).

În cei 26 de ani, Antim Ivireanul a tipărit singur sau a supravegheat tipărirea a 64 de cărți, dintre care 36 au fost lucrate numai de el, în tipografiile din București, Snagov, Râmnicu-Vâlcea și Târgoviște, în limbile română, greacă, slavonă, arabă.

Antim i-a ajutat cu tipărituri și pe creștinii ortodocși din Transilvania, Siria și Georgia.

Mare apărător al ortodoxiei și al românilor transilvăneni, domnitorul Constantin Brâncoveanu era îngrijorat de ce li s-ar fi putut întâmpla acestora (catolicizarea și deznaționalizarea), după victoria austrieșilor la Zenta (1697) și ocuparea Transilvaniei.

Inflexibili, invocând principiul „uti possidetis”, imperialii nu s-au lăsat până nu li s-a recunoscut „dreptul” asupra Ungariei și Transilvaniei, care, „de fapt”, deveniseră ale lor prin cucerire. Și, prin aceasta, românilor transilvăneni li se

impunea, acum, jugul de fier, austriac, în locul jugului de lemn, turcesc. Dar și mai rău era asaltul prozelitismului iezuit, care îi constrângea pe românii din Ardeal, ortodocși, să accepte unirea cu Roma, folosindu-se de prelați români apostati, precum Atanasie Anghel („Satanase”, cum îi spuneau cei care îl miluiseră la curtea lui Brâncoveanu, mai ales stolnicul C. Cantacuzino).

Alarmat de acest mare pericol pentru credința și naționalitatea românilor transilvăneni, Constantin Brâncoveanu îi cere lui Antim Ivireanul, pe atunci egumen la Snagov, să-l trimită al Alba Iulia pe cel mai bun ucenic al său ca să tipărească, acolo, cărți de cult prin care să-i ajute pe români să reziste și să-și păstreze credința strămoșească amenințată de catolicism și chiar (e-adevărat, mai puțin) de calvinism. Antim îl trimite pe Mihail Ștefan, în 1698, care a tipărit la Alba Iulia o *Bucoavnă* și, apoi, un *Chiriadodromion* sau *Evangelia mai cu învățătură*.

În 1701, Patriarhul Antiohiei, Atanasie al IV-lea Dabbas, vine la București, unde oficiază slujba de cununie a domniței Safta, cea de-a patra fiică a lui Constantin Brâncoveanu, cu vel-vornicul Iordache Cretzulescu. Atanasie i se plânge domnitorului român că, în țara sa, preoții nu au cărți de slujbe. La porunca lui Brâncoveanu, Antim tipărește, la Snagov, *Liturgierul greco-arab*, în anul 1701, și *Ceaslovul greco-arab*, în 1702, tot la București, având stema lui Brâncoveanu, și le trimite în Siria, la Alep. Afirmația lui Antim că nu cunoaște limba arabă – atunci când își cere iertare pentru eventualele greșeli de limbă la tipărirea acestor cărți – ne nedumerește, întrucât chiar el lucrase literele arabe ale tipografiei pe care o trimite cu totul la Alep.

Ina Florica Popa

ÎNCEPUTURI

Speranța,
mirosind a dragoste,
și-a culcat sânii
pe locul sărutului tău.
Dincolo de hotar,
sufletul meu
a hotărât
să cânte.

GÂNDURI ARGINTII

În adâncuri,
un ceas lunatic
îmi tulbură
flori albe
crescute în rostul unui cuvânt.
Afară,
între mine și infinit
se formează
prăpăstii ce dor duminica.
Inflorescență
de gânduri argintii.

SĂRUTURI ZGRIBULITE

Depărtarea,
un dor de fluturi roz
cu ochi de umbră călătoare.
În liniștea mea
un gând stracojiu

dezmoștenește
strigăte infantile.
Pe buze
se nasc săruturi zgribulite
ce caută Steua Nordului.

INFINITUL SĂRUTĂ CULORILE

O liniște
tomnatică
se cuibărește
în brațele mele
umbrite de suflet.
Pe tăpșan,
infinitul

sărută culorile.
Înmiresmată,
mă-nvelesc
cu azur.

ÎNFLORIT ÎN SINGURĂTATE

Aleg din mine vise
ce-mi însângerează sufletul.
Tristețea mea disperată,
neliniști care mă zbat,
priviri ce se înfig în atingeri,
toate, devin cuvinte
ce se fugăresc
deasupra colii de porțelan.
Pentru mine,
sufletul înflorește
în singurătate.

CAUT OCHII DORULUI

Văd cuvintele
cum o iau razna.
Alerg după ele
prin catacombele suferinței
călcând
spini de întuneric.
Desfrunzită,
îmi port rănila
în buzunarul sufletului.

Caut ochii dorului
în neliniștea
de lângă mine.

MĂ ÎNTORC ÎN MINE

Să-mi acopăr gândul
cu un pumn de stele
ca să nu mă doară
visul.
Floarea tristeții
mi-a ieșit din tâmplă
cu un geamăt cenușiu.
Mă-ntorc în mine
să iau visul de la capăt.
Poate, mâine,
prin tample
îmi vor crește aripi.

MAI PRESUS DE TĂCERE

Te adunam din nopțile albe
când treceai
prin tristețea mea
iar eu
aveam gândurile despletite
și toamna se așeza
cu gesturi tandre
pe umerii mei
troieniți de cuvinte.
Eram
mai presus de tăcere.

DEZGOLITĂ DE AMINTIRI

Pașii
ce se opresc
lângă
umbra mea tânără
mă îndepărtează
cu gesturi străine
de tâmpla răsăritului.

Ochiul însingurat,
mâna care plânge,
eu,
dezgolită de amintiri,
caut
un alt început
înlocuind tăcerea
cu sunetul cuvintelor.

din anotimpul cuvintelor.
Mă privește straniu
ca și când
anotimpul meu
a pariat toată averea
strânsă-n cuvinte
apoi
și-a luat lumea-n cap.

TĂCERI ÎNDRĂGOSTITE

Ne închidem
într-un cuvânt de chihlimbar
întors
din adâncul durerii neîncepute.
Pasărea singurătății
a împrumutat aripi speranței
iar
umbra neînsoțită a minelui
s-a cuibărit
în tăceri îndrăgostite.
Sufletul strigă în mine,
neauzit.

Afară,
miros de soare.

NOPTI CU POTECI ALBE

Îmi odihnesc sufletul
pe genele clipelor fecunde.
În lumea mea
sunt bucurii ucise
de nopți amare
unde poteci albe
vin în goană după mine.

În zori,
aveam tăcerea
ca o mirare.

ANOTIMPUL CUVINTELOR

Plimb destinul
prin păduri de dor
și-l întreb
dacă
rădăcina mea
atinge miezul lumii,
dacă frunzele mele
au sunetul gândurilor albe,
dacă florile mele
au parfumul viselor

SĂRBĂTOAREA ȘI OBICEIUL (I)

Daniela Maria Băbu

*Nu mai sunt rânduilele alea, treierai cu caii/ Vedeai cum se sucește lanțul pe steajăr,
la urmă-ntorceai caii,/ Rămânea jos grâul ca aurul. Aveai stupi, oi,/ Beai câte-un putinei
de lapte bătut și te ștergeai la gură cu mâtca,/ Mâncai un geac de brânză, coceai floricele,
Nici mălaiul nu mai e/ Așa de dulce, când îl spoia mama cu cocă/ Și făcea pe deasupra
flori cu lingura,/ După aia îl băga-n țest./ Zăbicul are alt gust...*

Marin Sorescu, Rânduilele

M-am întrebat în multe rânduri ce simțuri și ce energii trebuie să avem pentru a percepe existența noastră ca pe o continuă îmbrățișare cu pământul. Aerul, apa, focul și pământul au reprezentat dintotdeauna elemente vitale, simbolice izvorâte din dorința noastră, umană, de a ne explica existența. Poetul, filosoful Lucian Blaga spunea: *Noi și pământul. De câte ori călcăm pe pământ, pământul ne sărută tălpile. E fericit că nu-l părăsim.* Și cu toate acestea, ce-i lipsește omului azi, să fie, la rândul său, fericit pe acest pământ care-i sărută tălpile în fiecare zi? Omul tinde să se îndepărteze de trecut motivând că e necesar să se adapteze vremii și să fie bine ancorat în prezentul care-i asigură bunăstarea. În mod absurd, tot el, încearcă prin mijloace la îndemână, să evadeze și din viața cotidiană. Motivând că este presat de greutățile zilnice, retras în *magia* virtuală, omul modern își scrie propriul basm, în care, cu puțină îndemânare, într-o pauză de masă, poate deveni erou „ucigând” un monstru dintr-un simplu klik. Pe măsură ce cucerim tehnologia (sau suntem cuceriti de ea?) tindem să pierdem multe dintre abilitățile cu care am fost înzestrați: forță fizică, spiritualitate, conexiunea cu natura, cu

cele văzute și cu cele nevăzute. Ne putem, oare, explica *vraja* prin care bunicii și străbunicii prevedeau cum va fi vremea în ziua sau în săptămâna ce urma, numai după cum apunea sau răsărea soarele? Putem ști prin ce *mecanism* și cu ce forță, strămoșii noștri au construit lucrurile durabile care ne încântă și azi? Ce spirit și ce energie aveau ei, ca după atâtea munci câmpenești, în condiții vitrege, să-și mențină sărbătorile, cântând, jucând și veselindu-se câte trei zile și trei nopți?

În cele ce urmează, voi traversa puntea de legătură între cele două lumi (lumea arhaică și lumea de azi) exemplificând în ce măsură percepem și respectăm sărbătoarea și obiceiul. Totodată, voi puncta aspecte ale importanței mitului și ritului, ca forme de păstrare și perpetuare a tradiției noastre românești.

În lucrarea sa, *Obiceiuri tradiționale românești* (1978), etnologul român, laureat al premiului Herder, Mihai Pop, realizează o fină observație a obiceiului tradițional românesc din punct de vedere științific, numindu-l „act de cultură populară”. Pentru prima oară, un cercetător vorbește din punct de vedere științific despre termenii: *sens, semne, simboluri, obicei, datină, ceremonie, rit.*

Mihai Pop observă și analizează

unele obiceiuri tradiționale românești sub aspectul unor funcții primordiale pe care obiceiurile le-au avut cândva și măsura în care aceste obiceiuri mai păstrează funcțiile rituale și azi, ori au devenit întru totul doar *ceremoniale*. Mihai Pop, afirmă că obiceiurile explică viața socială a comunităților umane. Obiceiurile sunt creatoare de cultură și formează un sistem de interrelații, ele mereu ne „spun” ceva despre purtător care trebuie analizat sub toate acțiunile sale: viață cotidiană, muncă, raporturi cu natura. Din acest punct de vedere, cercetătorul consideră că obiceiurile merită să fie cunoscute în profunzimea lor, nu numai pentru pitorescul aflat la suprafață, ci și pentru valențele umane pe care un obicei le poartă întrucât ele oferă echilibru unei comunități. Este vorba despre o comunicare ce se realizează atât prin limbaj muzical, coregrafic, gestic, mimică (de aceea și analiza faptelor de limbă este vitală pentru studiul obiceiurilor) cât și prin semne și contexte sociale. Acestea laolaltă formează un *act de comunicare cultural*, obiceiurile ducând astfel, către schimburi culturale între oameni. Prin urmare, un obicei depinde mai ales de fapte, de oameni și de perioade, deci de un context social și cultural. Și atâta timp cât oamenii nu rămân izolați, ci interacționează, se produc *mutații*. Mutațiile, în viziunea lui Mihai Pop, sunt realități istorice, adică schimburi culturale între oameni din regiuni diferite. De aici rezultă un nou fenomen: *înnoirea tradiției*. Mutațiile există și reprezintă prin urmare, un fenomen dinamic. Totodată, cercetătorul exemplifică pierderea *sensului*, adică a funcției primordiale a unor obiceiuri: la nuntă, de exemplu, există și astăzi obiceiul tradițional al jucatului bradului mirelui după cununie, în fața casei. În unele locuri, în timp ce se joacă bradul, încă se presară în jurul horei, firimituri

de cozonac și se toarnă picături de vin. Odinioară, cele două elemente (pâinea și vinul) aveau funcție sacră, religioasă, cu trimitere la imaginea biblică a Cinei celei de Taină, iar cei care îl practicau, îi știau semnificația. Astfel, presărând cele două elemente pe marginea horei, se crea un cerc magic, o energie pozitivă menită să apere nunta de forțele răului. Astăzi, sensul străvechi al acestui obicei (ca și al multor altora) s-a pierdut, deși ceremonialul a rămas sub deviza că „este bine să se facă așa” căci „așa s-a pomenit din bătrâni și așa trebuie făcut” fără a se mai ști *de ce* „este bine să se facă așa”. Obiceiurile încheau o comunitate, îi ofereau unitate, dar trebuiau îndeplinite *corect*, prin urmare, odată cu dispariția *sensului sacru* al acestui crezământ, a dispărut și funcția sa de bază. Acest fenomen de pierdere a funcției ritualice, este denumit de Mihai Pop, fenomen de *deritualizare*. Vârsta oamenilor este definitorie în procesul acestui fenomen și fiecare om receptează diferit realitatea, la fiecare etate. Astfel, e posibil ca unele funcții sacre să nu fie pierdute definitiv, ci să fie latente (adică nereactualizate).

Tradiția și obiceiul reprezintă așadar, o înlanțuire de mentalități, experiențe și spații geografice, unite sub forma unei *hore* culturale care adună oameni cu același ritm spiritual și, cum orice joc e atractiv prin definiție, tradițiile și obiceiurile devin treptat, un mod de viață, un mijloc de comunicare și exprimare. Oricât ne-am dori, tradiția nu rămâne neschimbată, ci se reinventează și se adaptează prezentului. Pentru menținerea și perpetuarea tradiției, este necesară reactualizarea culturii acesteia. O datorie morală, le revine atât părinților cât și profesorilor, care, prin bunăvoință și viziune în educație, își îndrumă copiii pe acest drum spiritual. Străvechea ladă de zestre este infinit mai valoroasă în casa strănepoților ei, prin povestea pe

care o poartă și care nu este de vânzare; prin urmare, după cum spunea filosoful Constantin Noica, *stări de spirit, asta trebuie dat altora; nu conținuturi, nu sfaturi, nu învățături*.

Ce înseamnă tradiție și obicei, datină, ceremonial, rit?

Mihai Pop face o distincție între acestea, definindu-le astfel: *Datină* reprezintă tot ceea ce se practică după anumite reguli de demult; *Obiceiul* cuprinde ansamblul manifestărilor folclorice legate de un anumit eveniment sau de o anumită dată; *Ceremonia* este o parte a obiceiului constituită dintr-o secvență de acte solemne, îndătinute, cu conotații primordiale; *Ritul* este un element al obiceiului în care intervin reprezentări mitologice, deci cu funcție sacră. Toate obiceiurile sunt transmise prin tradiție, așadar, tradiția este un mijloc puternic de transmitere. Un rol la fel de important este atribuit *credințelor superstițioase* pe care o comunitate le are, credințe care au creat o forță păstrătoare. De aceea anumite obiceiuri s-au păstrat chiar și după ce și-au schimbat sensul. Existase, spune Mihai Pop, „un respect al tradiției” și cine-l ignora, se autoexclusea din comunitatea în care trăia. De exemplu, semnificația aruncării cu grâu sau ovăz de Anul Nou sau la nuntă. Străvechi obicei, altădată ritualic, menit să provoace belșug, roade bogate și fertilitate, el și-a pierdut sensul inițial, revenind astăzi „în trend” având rol pur ceremonialic, întrucât se aruncă cu boabe de ghips sau confetti pentru a-i amuza pe cei prezenți la eveniment. În concluzie, iată cum, obiceiurile pot să-și piardă sau să-și schimbe sensul.

Referindu-se la originea obiceiurilor, Mihai Pop afirmă că e posibil să nu ajungem niciodată să le cunoaștem tuturor originea, însă cele de pe teritoriul nostru, au origini agrare sau provin din mituri străvechi.

Filosoful și etnologul francez, Jean Cuisenier, dezvoltă în lucrarea sa, *Tradiția populară*, formele pe care le îmbracă tradiția: tradiția exprimării orale, exprimării muzicale, vocale, coregrafice și instrumentale și nu în ultimul rând, tradiția exprimării prin îmbrăcăminte și înfățișare. Căci, spune el, „nu există un singur loc al corpului omenesc pe care tradiția populară să nu se fi înstăpânit, pentru a-l face să semnifice.”

BIBLIOGRAFIE:

Calendar Creștin Ortodox, 2014, realizat de departamentele Arhiepiscopiei Craiovei, Editura Mitropolia Olteniei.

Cuisenier, Jean, *Tradiția populară*, trad. de Nora Rebreanu-Sava, Editura Casa Cărții de știință,

Cluj-Napoca, 2005.

Eliade, Mircea, *Sacrul și profanul*, Humanitas, București, 1995..

Noica, Constantin, *Jurnal filozofic*, Ed. a 3-a, Editura Humanitas, București, 2002.

Pop, Mihai, *Obiceiuri tradiționale românești*, Editura Univers, București, 1999.

Vulcănescu, Romulus, *Mitologie română*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1987.

Dicționare:

Dicționarul explicativ al limbii române, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1975.

Micul dicționar academic - (vol.I-II), lucrare realizată de colectivul de lexicografie și lexicologie al Institutului de Lingvistică „Iorgu Iordan”, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2010.

Bonte, Pierre, Izard Michel (coord.), *Dicționar de etnologie și antropologie*, traducere coordonată de Smaranda Vultur și Radu Răutu, Ed. Polirom, Iași, 2001.

Ghinoiu, Ion, *Obiceiuri populare de peste an: dicționar*, Editura Fundației Culturale, București, 1997.

BARBA LUI DUMNEZEU

Claudia Balaș

Patrimoniul de rituri și obiceiuri agrare diferă de la popor la popor, atât sub raport cantitativ cât și calitativ, ca închegare într-un sistem, relație cu mitologia, în raport de vechimea și de ponderea pe care a avut-o în trecutul fiecăruia dintre ele cultivarea pământului. Fiecare operațiune agrară: aratul, semănatul, recoltatul, a cumulat atributele unei intense vieți spirituale, transpuse în practici și obiceiuri ale căror semnificații au fost mai mult sau mai puțin descifrate.

Referitor la tradiția folclorică românească, una din constatările principale pe care le prilejuiește cercetarea riturilor și a obiceiurilor este că cele agrare domină net, în comparație cu toate celelalte. Acest lucru confirmă vârsta respectabilă pe care o au riturile agrare în tradiția noastră populară, constituind și un indiciu despre modul de viață sedentar, deplin așezat, pe care l-a dus în trecut poporul român, singurul care permite dezvoltarea unei agriculturi capabile să genereze asemenea manifestări.

Există, de altfel, o perfectă concordanță între realitatea ce o dezvăluie riturile și obiceiurile, pe de o parte, și terminologia agricolă, împreună cu cea referitoare la casa și gospodăria țaranului român, pe de altă parte. Pe teritorii

județului Olt, agricultura s-a practicat din vremuri preistorice și a rămas ocupația de bază a locuitorilor, până aproape de zilele noastre. Satele de plugari și crescători de animale de pe aceste meleaguri au alcătuit un mediu folcloric în care rituri și obiceiuri agrare au putut înflori în toată splendoarea lor.

În satul tradițional, cele mai multe obiceiuri erau legate de ciclul agrar care juca un rol important în viața comunității, ilustrând într-o mare măsură legătura strânsă, de veacuri, dintre om și natură. Aidoma omului, natura, zeul acesteia, are o viață, el se naște, crește și se maturizează, ca să îmbătrânească

și să moară în cele din urmă. Numai că moartea aceasta nu reprezintă decât un pas în veșnicie, încheierea unui ciclu al existenței care coincide cu punctul de plecare al unui nou ciclu vital.

Toate riturile și obiceiurile agrare au ca țel suprem rodirea pământului, belșugul culturilor. Unele obiceiuri erau ritualuri de fertilizare, de prevenire și de apărare împotriva unor dezastre naturale, iar altele constituiau o ofrandă adusă divinității în semn de mulțumire pentru produsele obținute. „Munca agricolă este un ritual” spunea Mircea Eliade, iar gesturile pe care le îndeplinea agricultorul la începutul fiecărei lucrări agricole (arat, semănat, strânsul recoltei) pentru realizarea purității rituale (se spăla, îmbrăca o cămașă nouă) aveau scopul de a asigura abundența recoltei.

Grâul a fost cereala preferată a locuitorilor acestor locuri, iar pâinea din grâu nu a lipsit din alimentația lor. Chiar dacă în anumite epoci, în hrana zilnică s-a recurs la panificarea altor cereale (mei, secară, orz, sau, mai târziu, porumb), pâinea din grâu sau alte produse din aluat au fost permanent prezente în ocaziile festive sau ceremoniale.

Dintre obiceiurile tradiționale nelegate de o dată fixă, dependente însă de desfășurarea muncilor agricole, sărbătoarea terminării secerișului ocupă, datorită bogatelor manifestări folclorice, un loc aparte. Începerea secerișului privea întreaga comunitate. Conducătorii satului, sfatul care conducea colectivitatea constata starea holdelor și apoi hotăra începerea secerișului, stabilind și partea de hotar de unde să înceapă. Abia după aceea gospodarii porneau la muncă.

Oamenii se asociau și se ajutau

reciproc la secerat. Astfel au apărut asocierile pe baza legăturilor de familie, a vecinătăților sau pe baza altor relații sociale, într-un cuvânt, așa a apărut seceratul în clacă, care era și o sărbătoare, dar de mai mică amploare.

Secerișul începea în zorii zilei, atunci când grâul era plin de rouă, și pierderile prin scuturare erau cât mai mici. O echipă formată din 10 până la 20 de oameni secera, lega în snopi și clădea în clăi grâul secerat de pe două pogoane (aproape 1 ha). Până nu demult, claca avea un caracter festiv. Femeile pregăteau mâncăruri specifice, ca la nuntă. Ziua pentru secerat era stabilită dinainte și cei care urmau să participe la clacă erau anunțați cu o seară înaintea. În dimineața zilei de clacă ei se adunau la casa gospodarului, rar se întâmpla să plece direct la locul de muncă. Interesul era să participe cât mai multe persoane, pentru ca seceratul să se termine într-o singură zi. Ceata clăcașilor pleca la câmp având în frunte gospodarul, apoi feciorii cu coasele și fetele cu secerile.

Grâul secerat era legat în snopi de către flăcăi, care făceau și clăile, prin așezarea snopilor în sensul rotației soarelui. La vârf se punea un snop așezat cu spicele în jos. Gazda oferea clăcașilor, la amiază, mâncare, țuică și vin.

La încheierea secerișului, se lăsau neculese ultimele spice de grâu, pentru Barba lui Dumnezeu (Barba Ogorului, Barba Pământului, cum mai sunt denumite în Câmpia Română). Se presupunea că în aceste spice neculese se adăpostește spiritul grâului din fața secerii sau coasei Morții, pentru a rodi și anul viitor. Totodată, Barba lui Dumnezeu era și o ofrandă adusă divinității pentru

recoltă. Spicele acestea lăsate neculese erau legate cu fir roșu, după care se rostea o rugăciune, pentru a-l ajuta pe gospodar și în anul următor.

Principalele faze ale îndelungatului proces de muncă al agricultorului erau însoțite în mod simbolic de prototipul efectului final al muncii – pâinea, în credința influențării magico-rituale a rodniciei pământului. Încheierea secerișului avea drept simbol o pâine. În Oltenia, când se făcea prima dată pâine de grâu nou se prepara un colăcel sau o pâine de care se lega busuioc, sporiș sau alte flori. Erau scufundate în fântână, după care se dădeau copiilor să le mănânce, în credința că „grâul va fi spornic și curat”.

În satele din județul Olt, din făina obținută din recolta anului respectiv, o femeie iertată de cele lumești frământa unul sau doi colaci, așezând deasupra lor câte o cruce din aluat. Când colacii erau gata, femeile mergeau la o fântână din sat, unde chemau mai mulți copii,

scoteau apă proaspătă și aruncau colacii în găleată, închinându-i lui Dumnezeu, maicii Domnului și Sfinților Arhangheli. Înainte de a rupe colacii în atâtea bucăți câți copii erau adunați la fântână, femeile scoteau crucea de pe colac. Crucea era păstrată la icoană până în primăvara anului următor, când era sfărâmată și pusă peste grâul de semănat, având rolul de a fertiliza magic recolta viitoare. Deducem astfel că simbolismul străvechi al pâinii este cel de bucurie, regenerare, rodnicie, bunăstare, fertilitate.

Prezența pâinii și a reprezentărilor din aluat de pâine (colacii), cu o accentuată valoare de simbol în riturile și obiceiurile legate de muncile agricole, se înscrie în seria acelor elemente cu marcante posibilități doveditoare ale permanenței acestui popor de agricultori, pentru care prepararea și folosirea pâinii, verigă de legătură între două cicluri agrare, este un atribut al sedentarismului său milenar pe aceste meleaguri.

Abir Ioana Ivănuș

PLOUĂ

Freamătul ultimului răcnet s-a stins ușor pe buzele-mi uscate
Și tac. Ploaia-mi îneacă inima încet – ea nu mai bate,
Dar tu te miști spre ușă cu multă-agilitate.
Ieri, și azi, și maine tot așa – eu stau ș-ascult doar ploaia de pe urma ta.

Mi-s ochii grei de ceața viselor din nopți neliniștite,
Dar las dulcea ta lumină sa imi ghideze tristețile acute.
Am plans cu lacrimi grele timp și viață;
Pe tine înca te mai plâng și-acum.
Îți plâng lumina, a ta ploaie, îți plâng și timp și viață
„Stai”, parcă am spus eu, suspinând.

Cenușă-i tot ce ai lăsat în drumul tău;
Prin păr, pe pleoape și pe albii mei pomeți e totul zgură.
Și nici chiar ploaia ta de întuneric nu ma scutura.

Îți văd și pașii pe covor, prin dormitor, spre ușa de pe coridor
Îi număr sec, fără de glas, și îți șoptesc „De-ai fi rămas...”

Îți simt prezența vaporeasă ca un fum.
Covorul a rămas pătat de scrum și e plin de găuri.
Deschid fereastra și-ți las lumina să se risipească ca un parfum
Aici erai chiar adineaori, acum ești iar pe drum.

IUBIRI ȘI ÎNVĂȚĂMINTE LA EL ESCORIAL

Silviu Gorjan

Multe lucruri care înseamnă ceva, odată lăsate în părăsire, ajung să nu mai însemne nimica; Iar altele, care nu erau nimica; de îndată ce sunt luate în seamă, ajung să dobândească însemnătate.

B. Gracián

L'a El Escorial, îndemânarea și imaginația s-au împletit în ceva care a ieșit de mult de sub tutela unui popor, generalizările sunt aici permise ca și concretețea cea mai exactă. Devenit patrimoniu al omenirii, acest ansamblu alveolar se constituie ca o expresie a sensurilor pe care omul le poate da trecerii sale prin timp; aici au creat artiști inconfundabili; fiecare, la umbra talentului său, și-a edificat gloria, lucrând uneori în genunchi, s-a acționat și în grup restrâns, iar alteori totul s-a răsfirat într-o participare masivă, nimic nu mai era secret, totul devenise public și mândria de a se realiza ceva unic plutea peste întreaga peninsulă.

Filip al II-lea amesteca orgoliul cu grija pentru ca totul să iasă bine; se construia cu grija durabilității; artistul era clientul istoriei pe care o făurea; artiștii fac schimb de idei, se anulează; când singularitatea are șanse, ea este apanajul genilor. Nu departe era Italia, iar în nord Franța; voit sau nu, își asumau rolul de modele.

Mecena și artiștii formează din El Escorial un tot; acțiunea istoriei se extinde asupra lor, cuprinzându-i într-o

sumă din care se naște istoria; deși aceasta exista, concordia se mai depărta uneori și mai apăreau fisuri; artiștii înfruntau sau răsturnau comenzile primite; cei mai puternici chemau pe alții fie să-i sfătuiască, fie să primească comenzile refuzate de ei; orgoliul nu se odihnea pentru că era însăși starea de spirit pe care Spania o trăia atunci. El Escorial avea o finalitate precisă; trebuia să fie austeritatea pe care catolicismul nu trebuia s-o piardă odată cu Reforma; arta, arhitectura în genere, trec peste menirea lor imediată, decorativă sau confortabilă, devenind atât de importante, încât nu mai au în grijă o idee, ci devin formă de manifestare prin materie a catolicismului.

Cultura greco-latină, mitologia, înțelepciunea lui Horațiu, tristețile lui Ovidiu, acordurile pastorale din poezia latină sunt chemate în ajutor; regii și granzii Spaniei se înconjurau de înțelepți erudiți; oamenilor de rând le-au fost aduși mai aproape sfinții pentru ca faptele lor să semene cât mai mult cu cele pe care ei le-ar fi putut împlini; se crea sentimentul vecinătății omului simplu cu sfinții; iubindu-i pe sfinți, omul simplu se modela, învăța să devină dacă nu virtuos, măcar mai rezistent în fața tuturor câte

avea să i le aducă viața.

El Escorial este un exemplu de elan ideologic; pentru că fanteziile sunt de nestăpânit în anumite părți ale ansamblului – se poate spune că ne aflăm în fața unei ideologii flexibile; spiritul inventează direcționat de fantezie, iar detaliile dau viață; ideea este de multe ori aceeași, dar pare o altă pentru că se modifică perspectiva din care este abordată. Aici, arta, arhitectura, spațiile devin instrumente ale comunicării, dar și martori ai istoriei; istoria, încăpută pe mâna unui artist genial și trecută prin filtrele artei, aspiră să devină mit; artiștii au iubit antropomorfismul din dragoste pentru zei, din respect pentru regi sau din libertate pentru frumusețea creației. Fenomenul artistic și eul politic se suprapun și acestui aspect îi corespund alegoriile; numai ele surprind tendințe; elanuri ale spiritului și ale minții care altfel s-ar fi risipit în vânt. Se știe că imitația și invenția au fost dintotdeauna cele două produse complementare ale activității umane; prin imitație artiștii care au creat la El Escorial și-au perfecționat tehnicile, iar prin invenție și-au asumat individualitatea. În atmosfera de aici, cercul simbolurilor și al valorilor s-a lărgit neconținut. Fanteziile cele mai arbitrare sunt produsul imaginației care, deși este pe deplin individuală, se impune prin exploatarea unei abilități manuale pentru a exprima un sentiment sau o idee minuțios gândită în simbolurile ei. Aici, sentimentul, ideea sau chiar capriciul, repudiat deseori din laboratorul artistului, sunt masca unei realități istorice și sociale. La El Escorial, arta acționează, ajutând la cunoaștere, iar tehnica face ceea ce arta propune; rezultatul aparține istoriei pentru că ea îl generează prin mesagerul ei care este artistul. El Escorial apare și ca un produs al gândului; acesta a devenit identic, iar Filip al II-lea în calitate de

Mecena, s-a transformat în realitate; este o realitate expresivă, care nu s-a sfârșit odată cu moartea regelui; i-au trebuit aproape patru secole ca ea să devină ceea ce și-a visat să fie: emblema spirituală a unui popor.

Filip al II-lea a pornit de la o realitate aridă: ceva provincial plutea cam peste tot, iar Europa socotise, uneori, că acolo se află marginile ei; aici se scurseseră două secole de războaie între localnici și mauri; se întâmplase un amestec violent de rase, limbi, obiceiuri și tradiții; pământul brăzdat de văi, podișurile inaccesibile, munții stâncoși, pustiurile de piatră fuseseră tot atât de multe impedimente pentru a nu se putea defini complet un suflet colectiv. Spania fusese un creuzet în care arhitectura romană, arabă, romanică, apoi franceză și italiană născuseră împliniri greu de definit. Santiago de Compostela era de multă vreme loc de pelerinaj, dar nu neapărat îndrăzneala arhitectonică o consacrase ca atare, ci fervoarea aptă să mențină conștiința miracolelor într-o lume bântuită de zădărnicii. Unitatea politică este aceea care face ca Spania să se descopere pe ea însăși ca spirit colectiv; individualismul european fusese însă mai vrednic și acționase de mai înainte cu sprijinul chiar al unor meșteri localnici; datorită acțiunii acestuia, Spania începuse, în acorduri din ce în ce mai personale, să-și elibereze energiile brutale și subtile; și avea acum și de unde să le elibereze, căci ele stătuseră închise în firea ei fără s-o știe. Timp de câteva secole, capetele încoronate din nord apelau la arhitecți din Franța și Burgundia ca să-și construiască și să-și decoreze castelele; din Toulouse, unde era o puternică școală de sculptură, maeștrii răspundeau chemărilor de a lucra și în Castilia, Navarra, Galicia sau Catalonia. Toți cei sosiți aici, arhitecți, pictori sau sculptori, descopereau o lume cu o

verticalitate a spiritului greu de abătut din firescul cu care se născuse: iubirea de opoziții brutale între lumină și umbră. În plus avea și fire de poet, chemare către poezie, căci se încânta de toate efectele pitorești; caracterul exuberant o făcea să fie luminoasă în orice vorbă de duh și să se întristeze la orice suspin venit de aiurea. O lume cu asemenea caracter nu putea gândi decât exuberant, linia arhitectonică trăia prin abundență, iar detaliul se umplea întotdeauna de un anume dramatism greu de întâlnit mai sus de Pirinei. În tot ce se construise până acum stăruise cu ostentație imaginea Infernului; catedralele și bisericile erau decorate în interior și în exterior cu creaturi monstruoase, ca finalități pentru o viață petrecută în afara preceptelor biblice; pentru orice bucurie păgână amenința dezlănțuirea unei fiare. În contact cu rafinamentul artei de dincolo de munți au învățat însă domolirea unor atari porniri imaginative și au început să sculpteze sfinți și fecioare; se năștea o nouă stare de spirit, dar amintirea durerilor n-avea cum să dispară; la sărbători scoteau statuile afară și le plimbau prin cetate: pe umerii lor purtau statuile concepute în naturalismul cel mai crud, cu lacrimi și gesturi deznădăjduite, iar ei făceau totul să sufere la fel; febra mistică nu putea să-i părăsească și nu i-a părăsit nici până astăzi; tăbăcarii, armurierii, giuvaergii care învățaseră meseria de la arabi, au început să cizeleze piatra ca pe un metal topit, dar însoțindu-se în munca lor de ceva crud, frenetic și înflăcărat; istoria trăită se distila acum în stări de spirit pe care le împrumuta materiei; totul începe să se răsucescă în arabescuri care vor să zboare; goticul se înalță contorsionat, arcul arab se frânge, iar cel ogival se ondulează; rațiunea pare să fie întrecută de pașune.

Într-o atare stare de efervescență

se întâmplă un moment tragic: are loc despărțirea dintre instinctul grandios al mulțimilor care acceptau toate simbolurile și rațiunea unor indivizi care încep să se afirme, mai întâi punând în discuție aceste simboluri; se dorea pătrunderea misterului naturii. Ideea catolică nu mai era primită cu sălbăticie crudă, ci medita la finalitățile ei. Încetul cu încetul credința începe să devină prilej de meditație. Omul înțelege că de la natură este îmboldit către înălțimi; va ști, de acum încolo, că sensul vieții lui este acela de a urca. Istoria îl așteaptă și mai ales, de peste mări, îl cheamă pământuri pe care să le ia în stăpânire. Sosise vremea cuceririlor; cortina timpului se trăsese în lături; pe scena istoriei trebuiau să-și facă apariția evenimente epocale. Spania devenea orgolioasă; statutul ei de mare putere se voia privit cu alți ochi; acest lucru l-a determinat și l-a obligat totodată pe Filip al II-lea să cucerească un loc și în arhitectura lumii.

Când a început să gândească serios asupra a ceea ce avea să fie El Escorial, Filip al II-lea și-a repudiat toate capriciile; o realizare gigantică și prelungită trebuia împlinită; rostul ei era să imobilizeze în marmură, bronz și piatră decorul unei istorii pe care o făuriseră înaintașii și, pe care, la rândul său, după propriile puteri, el o continua. Încă de la începuturile sale, El Escorial a fost creator; lucrurile grozave care se împlineau, frescele, tablourile, decorațiunile nu îngropau vieți și nu alungau epoci în uitare. Cuvântul de ordine era revanșa pe care Spania trebuia s-o dea atâtor secole de tăcere. Există apoi și o rațiune contemporană: rosturile catolicismului în Europa erau amenințate și aici trebuia să fie un bastion unde vântul Reformei nu trebuia să tulbure nimic.

În arhitectură nu a dominat idealul roman - ci se ivește o mixtură între hispano-burgund; de altfel, ecurile

Burgundiei jubilau în Spania de câteva secole; arhitecții le urmau, iar seniorii aspirau la un trai mai confortabil în dimensiunile și formele de-acum bine împătimate. El Escorial se realizează într-o arhitectură visată; mulți dintre cei care construiesc umblaseră prin Europa, cunoscuseră Toscana sau Roma, Portugalia și Țările de Jos.

Tentativa lui Filip al II-lea a fost să identifice întreaga construcție cu sinele său complex și contradictoriu și a reușit. Ateliere de pictură de pretutindeni vor împodobi edificiul. Se picta pentru spanioli și parcă ceva metafizic, o tensiune se alia operei conferindu-i caracterul pe care îl solicita regele. Aici s-a cultivat ca în puține locuri din Europa, cultul pentru valori; meșteșugarii și diletanții n-au avut acces aici, căci nu era apreciat decât talentul. Regele n-a strivit programele particulare și nici n-a demolat spiritele luminoase din jurul său; aici totul a avut unitate pentru că a dominat unitatea fermă a comenzii; regele nu-și socotea dorințele împlinite doar dacă, în ceea ce i se prezenta, el recunoștea o foarte bună calitate; calitatea îi dădea certitudinea trăinicieii. În plus, complexul care se edifica primea o și mai mare forță de stabilitate prin unirea armonioasă cu decorul splendid, dar deloc fragil.

După marile descoperiri geografice și o dată cu alungarea definitivă a maurilor de pe pământurile sale, Spania întinsese tentacule spirituale peste tot; la Paris, Florența și Roma doamnele obișnuiau ca, în unele ocazii să se îmbrace după moda spaniolă. La Perpignan, Figeac sau Carcassone se realizau sculpturi pline de fiorul dramatic al Spaniei; acesta mulțumea gusturi și stimula imaginații; romanele cavalierești ale spaniolilor erau lectura preferată la multe curți europene; Corneille și-a împlinit gloria și prin gustul său de a hispaniza; chiar clasicismul

francez, așa cum uneori s-a spus, nu s-a format prin opoziție, ci mai mult prin deviație de la modelele internaționale și, printre acestea, filonul hispanic era de primă importanță. Spania, așadar, nu era un loc în care se întâlneau numai influențe venite din alte părți; devenise ea însăși o forță care-și trimitea cu succes spiritul și gusturile apte nu numai să mulțumească, dar să și întemeieze școli sau curente.

Tot ce vine la El Escorial din altă parte se altoiește pe gustul spaniol; materia brută însăși are ceva ce aparține numai Spaniei - duritatea și frumusețea șlefuirii; francezii care veneau aici și construiau aveau patima transformării, iar italienii pe cea a justeii poziționări din care izvora un lirism cald, odihnitor; totul era îndreptat și corectat astfel încât să fie spaniol. Francezii și italienii, corectând și îndreptând alături de spanioli, au trecut în cariera lor printr-o etapă hispanică. Deși la El Escorial se utilizează aceleași materiale care se utilizaseră în toată Spania de până atunci, acum se pun bazele unui nou sistem de relații și o nouă ierarhie de valori se edifică, în consecință, în dialogul cu tehnica; încă nu sosise vremea ca aceasta să existe separat. În timpul când s-a edificat în mare parte El Escorial, Spania a creat nu numai câteva din marile ei valori materiale și morale, dar a găsit pentru fiecare dintre ele simboluri adecvate. Crearea simbolurilor pentru valorile materiale și morale este una din treptele superioare ale artei dintotdeauna. Tot aici, arta și-a asumat, uneori cu ostentație, mijloacele sau sensurile existenței sale: este mijloc de trai, mijloc de expresie, și nu în cele din urmă, mijloc de propagandă; ce-i drept propaganda a slujit și ca mijloc de dominație.

UN VERITABIL GHID PRACTIC DE LIMBA ROMÂNĂ ACTUALĂ

Maria Ionică

Așa ar putea fi considerată *Like gramatica*, cartea recent publicată de cunoscutul profesor-scriitor oltean C. VOINESCU, la Editura Hoffman. Sub acest titlu, incitant, luăm act de unele aspecte, îndeosebi carențe, ale exprimării curente în limbă română de către utilizatori mai mult sau mai puțin școliți.

Originalul *Argument (...și ne iartă nouă greșalele noastre...)* precizează, *sine ira et studio*, că agreabila cărticică este rodul observațiilor la postări ale *facebookiștilor*, urmărite numai în decursul unei jumătăți de an. Cu nedisimulată modestie, fără a-și aroga vreun rol *ex cathedra* și nedorind să fie antrenat în polemici sterile, autorul mulțumește „trecătorilor” de prin pagina sa de facebook, cărora „gramatica le este recunoscătoare”.

De la un paragraf la altul, cititorii sunt antrenați în atractive incursiuni în istoria limbii și a lexicografiei (începând cu *Lexiconul de la Buda*, trecând prin dicționarele unor erudiți ca Scriban, Șăineanu ș.a.), dar și în istoria literaturii - cu citate din Miron Costin, Nicolae Filimon, Grigore Alexandrescu, Ion Creangă (v. și elementul introductiv *zice*), Mihai Eminescu, Ion Luca Caragiale (frecvent apelat, firește, cu personajele sale!), Geo Bogza, Andrei Pleșu, *un proverb*

ș.a.m.d. Scormonind, ca un redevabil lingvist, la originea unor cuvinte/expresii și urmărind firele, uneori încâlcite, alteori tainice, ale etimologiei (de la sensurile de bază, la cele figurate, punctând și conotațiile peiorative dobândite în timp), C. Voinescu demonstrează temeinice cunoștințe despre principalele limbi europene, începând, firește, cu latina, continuând cu franceza, engleza,

germana, greaca, turca, maghiara ș.a.

Există trimeri la multe alte subiecte din sfera culturii și civilizației, însă obiectivul prioritar al cărții rămâne corectitudinea exprimării în limba română de azi. Chiar dacă specialistul recurge, inevitabil, la o serie de termeni științifici (*anacolut, antonim, apozitie dezvoltată, derivare regresivă, calchiere, clișee lexicale, contradicție în termeni, omofone, regent* etc.), explicațiile sunt clar argumentate și convingător exemplificate.

Greșelile înregistrate (explicate și corectate) în această lucrare se pot clasifica. În prima categorie sunt cele privitoare la grafie, cum ar fi scrierea cuvintelor compuse (cu cratimă/sudate/separate), dublarea, respectiv, triplarea lui *i*- unde s-ar cuveni (*copii-copiii*) sau unde n-ar trebui (*a știți, ai noștrii*), schimbarea nejustificată a unor sunete (*al cincelea¹, președenție*) etc.

„Republica Facebook se situează, uneori, între Farfuridi și Platon, între ridicol și sublim“, depistându-se aici erori comise, din păcate, „chiar de intelectuali care țin la condiția lor“, observă, cu evident regret, autorul.

Pe *i* (din *ie*) unii, care scriu *iie*, „simt nevoia să-l consolideze“ cu încă un *i*², alții utilizează anapoda apostroful, iar cei mai mulți postează mesaje burdușite

1 Sigur că uneori și DOOM-urile pot deruta: v. observația despre „îngăduința“ (zice autorul) DOOM-ului 2 față de „rostirea în tempo rapid“ a numeralelor cincisprezece, cincizeci, deși nu este de acord cu scrierea cincisprezece, cinzeci. Cei ce se vor documenta cu dextonline vor afla cu surprindere că forma *cînsprezece* este considerată „variantă regională“ (!), alături de *cîncisprece, cînsprece* ...

2 Mai ales sub influența pluralului și a formei de Genitiv-Dativ: *iilor*

cu greșeli, se exprimă „strivind barbar gramatica sub bocanci“.

O binemeritată atenție este acordată respectării noilor norme ortografice: *sunt/suntem* și scrierea cu *â/î* (v. și năucitoarea grafieră *sânt*). În era calculatorului și a periculoasei avalanșe de anglicisme (de unde și argoticul *romgleză*), un real pericol pentru limba noastră națională îl reprezintă renunțarea la specificele semne diacritice, fără de care *pana* ia locul lui *până*, *râd* devine *rad* ș.a.m.d. Se poate observa o năucitoare discordanță între cei ce respectă prevederile (mini)reforme ortografice din 1993 și „frondiștii“ care, considerându-le aberante, le ignoră cu ostentație (v. și „România literară“).

Pe de altă parte, problemele „spinoase“ pot fi urmărite pe clase lexicogramaticale: substantive (*ou*, pl.- *ouă*, art. *ouăle*, G.D.- *ouălor*; formele multiple de plural ca la *nivel-nivele-niveluri*), adjective (invariabile) și adverbe care nu admit grade de comparație (*cel mai gri / cel mai best!*), bâjbâiala între verbele de conjugare a II-a/de conjugare a III-a (având consecințe de tipul *a făcea-a tace*; „verbul *a trebui* este impersonal ca înțeles și unipersonal ca formă“, deci nu *trebuiește să...*) etc.

Se repune „pe tapet“ apriga dispută pentru *anticameră* (termen venit prin filieră franco-italiană) sau *antecameră* (preferata celor „însetați“ de... hipercorectitudine). În ceea ce privește paharul de vin / cu vin, explicațiile articulate cu inspirate exemplificări conduc treptat la altă concluzie ajutătoare, cu „determinat și determinant identice: *ceașcă de cafea*, înțelegându-se *pentru* sau *cu*. Alminteri vom ajunge să rostim *Porțile*

*din Fier sau Arcul pentru Triumf*³.

Este schițată originea îndepărtată și deloc simplă a unor cuvinte cum este Crăciunul, cu semnificația sărbătorii religioase și tradițiile care au acompaniat-o în timp, până la actualul „aspect comercial, desacralizat, al Târgurilor de Crăciun”. De asemenea, după istoricul numelui *Ion*, atât de popular în onomastica românească, se justifică mulțimea derivatelor (*Ionel*, *Ionică*, *Nelu*, *Nilă* ș.a.): „la noi, *Ion* n-a rezistat alintărilor”.

Situațiile mai complexe necesită lămuriri în serie, drept care se elucidează pas cu pas originea erorii, susținându-se cu enunțuri adecvate ortograme de tipul *careva / care va / care v-a...*; *ia-verb* sau interjecție / *i-a-pronume+verb* ș.a.

Sunt atinse și chestiuni de mare finețe. Așa-numiții *postaci* comit uneori greșeli parcă „în oglindă”, evitând aglomerările de consoane, preferându-le însă unde nu trebuie: *asfel/promte/simpte*. Cititorului i se reamintește că adverbul *decât* este în primul rând comparativ, admitând sensul de excepție doar acompaniat de negativul *nu*; cum e cu prepoziția simplă *după* (casă) și prepoziția compusă *de pe* (birou); substantivul *adaos* nu are legătură directă cu forma actuală a verbului *a adăuga*, ci cu un vechi participiu substantivizat al latinescului *adaugere*; vechilor exemple de etimologie populară (*arcoladă*, *bolclinică*, *stomacologie* etc.) le-au luat locul altele (*broschete*, *încrustații*, *monstră* ș.a.), după cum și sintagme ca *Avansați înainte!*, *Coborâți jos!* au fost detronate de pleonasm mai puțin strident/sesizabile: „defileu îngust”,

3 În ajutorul cititorului vine și modalitatea de a sublinia prin boldire formele incorecte.

„vreme revolută”.

Un fapt îmbucurător: a murit *deci-tic* verbal național până mai an. Între structurile excesiv întrebuințate în limba română actuală (vorbită și scrisă), apar alte stereotipii lingvistice: *ceva de genul...* „Doctul” a da bine la imagine se atribuie „unui oier de la Parlament”⁴...

Sigur că viitorul *DOOM*, sub influența franțuzescului *maquillage*, va accepta și pronunția *ma-chiaj*, actualmente fiind corect *ma-chi-aj* (dacă nu va fi definitiv învins de anglicismul *make-up*, pe care îl putem găsi scris într-un cuvânt, în două, cu sau fără cratimă⁵).

Explicațiile abaterilor sunt pe înțelesul tuturor (v. „*persoana non grata*”), nefiind ocolite confuziile semantice, nuanțele paronimelor (*investi/investi, insera/însera*), imprecizia generată de acorduri sau accentuări anapoda (una e să ceri *Vă rugăm, dați-vă puțin în lături*, altceva ... *dați-vă puțin în lături*), de unele „siluiri” ale topicii și logicii (v. / *din cauză și datorită*). Expriimarea eliptică poate avea efecte hilar-grotești, mai ales dacă și topica este „în suferință”: *cărucior copil rabatabil (sic!)*⁶.

4 Ar putea fi socotite aluzive și alte rânduri: „conjuncția specializată *fie* pretinde să o folosim numai în pereche: *fie...*, *fie*. Așadar: *Fie* că fură, *fie* că mint, lor le merge bine”.

5 Începând cu DEX '98 este, totuși, înregistrat verbul *a conștientiza* și poate că în viitoarele ediții vor fi incluse a *downloada*, a *share-ui*, a *becaliza* și cine mai știe ce altele...

6 Desigur că postacii-„urechiști” au și alte ezitări, cum ar fi scrierea cu *x/cs*. Și unele reclame ar merita o analiză pe text, mai ales că se repetă obsesiv și multe frizează penibilul (v. *Umerii sunt făcuți pentru măreție, nu pentru mătreață*. Parcă-l și vezi pe Atlas demitizat!). Nici presa scrisă nu este „lipsită de păcate”, despre cea locală nu mai vorbim.

Uneori se ajunge la imprevizibile „feste semantice”: „una e să ieși în stradă pentru libertate și alta – pentru... *libertinaj*”, conchide, mucalit, autorul.

Parafrazându-i pe strămoșii romani, *ridendo castigat* nu doar moravurile! Mostrele culese de pe facebook și modul cum sunt interpretate adevăresc înclinația autorului de a savura expresivitatea limbii române. Făcând haz de necaz, exagerând uneori, ironic și, poate, vizionar-preventiv (*Hair stylist* – „frizeri mai găsim doar în dicționarul cu arhaisme”), C. Voinescu ne oferă o lectură atractivă și, totodată, utilă, instructivă. Astfel, grafia poate fi „cam schiloadă”, romgleza „are rădăcinile bine înfipite în străvechea și irepresibila noastră fandoseală” (considerație urmată de un *zice Coana Chirița*), „varianta *cartaboș* este doar neliterară. La gust nu se deosebește de forma literară *caltaboș*” ș.a.m.d. Oscilațiile din succesivele DOOM-uri prilejuiesc adevărate slalomuri printre DEX-uri, dar uneori „vorbitorii au ținut-o pe-a lor [...], iar dicționarele – iată!/- n-au avut încotro!”.

Parcurend aceste file, savurezi din nou ironia, vioiciunea/jovialitatea expresiei autorului, materializată în numeroasele articole și-n cele nouă volume beletristice publicate până în prezent (v. și titluri ca *Dau cuvântul și stau jos*, *Teleleu prin Europa*). Despre această a zecea apariție editorială a lui C. Voinescu se poate spune că este, într-adevăr, o carte de nota 10. Sau, parafrazând o celebră colecție: *Gramatica fără profesor*, întocmită însă de un profesor, de un pasionat slujitor al limbii române, care se adresează tuturor celor interesați de utilizarea corectă a limbii materne.

Căci interesul pentru o asemenea lucrare poate depăși sfera unei caste profesionale, dat fiind faptul că mass-media agasează frecvent cu dezacorduri, cacofonii, nemivorbind de fluxul debordant al citirii de pe prompter, de stupizenia unor emisiuni vizând prioritar ratingul, în general, de agramatismele și ignoranța care te uluiesc zilnic.

Înspirat de un prieten, medic, mâhnit să dea peste „prea multă izmeneală” pe contul său de facebook, autorul concluzionează: „dacă la teatru – un spațiu public cultural – nu se duce nimeni în halat și papuci, nici pe Facebook – alt spațiu public cultural⁷ – n-ar trebui să iasă nimeni în izmene”⁸.

Încheierea este apoteotică, cu o mostră abracadabrantă de text fără diacritice, fără majuscule, fără punctuație, ceea ce duce la absurdități precum cele „două *paturi* (î.l.d. *pături*) în care s-au învelit” / „sa-ti zic ce fete au făcut când lea-m aratat fesele sterile na” ș.a.m.d. De altfel, de la periculoasele tendințe compromițând claritatea exprimării a pornit, pare-se, revolta, constructivă, a autorului cu ceva ani serioși de școală și alte deprinderi de exprimare verbală și scrisă.

Căci „libertatea de a posta pe facebook orice îți trece prin cap, prin camera foto, prin tigaie sau prin pat poate însemna – de ce nu?- libertinaj”. Subscriu.

7 După cele de mai sus, la acest din urmă epitet ne vor fi îngăduite unele dubii...

8 Poate amicul scriitorului nu a aflat de un fel de argou al internauților, un limbaj cifrat, în care cmf=*ce mai faci?*, lma=*La mulți ani!* ș.a.

CONTELE DE ZAHĂR ARS

Silvia Bitere

1.

Prima parte

Povestea începe într-un castel și tot acolo se și termină.

Bătut în cap de soare, Contele de Zahăr Ars se plimba agale prin porumb, căci lanul de porumb se afla foarte aproape de castel. Cât era ziua de mare, număra știuleții și ofta: „Ah, mi-aș da calul pentru o femeie dacă s-ar putea...” Nimeni, însă, nu îi răspundea.

Într-o zi, veni ca din senin, o furtună mare. Smulse din rădăcini recolta. Tare se mai întristă contele. Dar iată că suspinele îi fură ascultate de Dumnezeu. O ploaie cu pietre se năspusti asupra-i, izbindu-l pe conte la pământ. Din cer se scoborî o lumină mare, pe care el o numi, imediat, fulger. Dar fulgerul avea chip și forme voluptoase de zeiță.

Pe cine să cheme, pe cine să strige de bucurie, se gândi. Sunt singur, Doamne. Eu și cu tine și pe această gloabă o am – privind în zare către cal.

Acum, știu! Mi-ai luat tot ce aveam mai drag: porumbul; dar mi-ai ascultat ruga și, iată, ce minunăție de făptură mi-ai zămislit din ceruri.

Era adevărat, căci lumina avea solduri de femeie, doar capul îi era pătrat.

Se cutremură contele de-ndată și se puse pe urlat. Nu cunoscuse dragostea

niciodată, nu hoinărise pe alte meleaguri pentru a-și găsi fericirea.

— Nu mai plânge, îi șopti ea cu blândețe, că mă dizolvi.

— Atunci, ce să fac eu cu tine dacă nu te pot atinge?

— Voi, oamenii, nu știți să prețuiți ceea ce vă este dat de la bunul Dumnezeu. Ai avut lanul de porumb și ți-ai bătut joc de el.

— Nu este adevărat, ripostă contele. Nu eu am adus furtuna și nici pietrele nu au fost ale mele!

— Ești destul de isteț pentru un amărât. Dar, uite ce-i, i se adresează lumina. Nu am venit pentru tine, ci pentru calul tău. Acum, fii bun și cheamă-l către tine. Nu vreau necazuri în cer, așa că, ai face mai bine, să mi-l oferi chiar tu, cadou, în semn de prețuire că ți-a fost dat să vezi o muiere. Contele deveni, deodată, deosebit de serios. Își rupse hainele de pe el în semn de protest și se pregăti să-i țină piept luminii. Nici lui nu-i venea a crede că face asta.

— O să te întorci de unde ai venit. Și ia-ți și formele cu tine. Nu am nevoie de lumina ta sau de Dumnezeuul tău. O să plătești pentru asta, că ai scoborât fulgerul din ceruri ca să mă prăpădești. Dar eu sunt conte! Am un castel numai al meu. Aici eu sunt Dumnezeu!

Lumina rămase nemișcată, pe gânduri, mută, preț de o clipă, apoi începu să se fofileze pe sub pielea contelui.

— Dacă erai deștept, ți-ai fi lăsat trențele pe tine. Acum, nu-mi rămâne decât să te absorb din interior spre exterior. Cum spuneai că te numești?

2.

Ultima parte

Contele de Zahăr Ars nu apucă să spună cum îl cheamă. Și nici lumina nu știa ce se întâmplă, când un nor de praf încins îi luă pe cei doi prin învăluire, ca mai apoi prin surprindere. Evident, nu

se așteptau la o astfel de întorsătură a lucrurilor. Lumina își pierdu echilibrul. Contele nu mai văzu nimic în jurul său.

Stop cadru.

Era calul care galopa ca un apucat, cerându-și dreptatea.

— „Acesta este războiul meu”! numai al meu – pufni din nări cu năduf, când ajunse în dreptul celor doi. Pot să aleg: să-mi găsesc un alt regat, dispărând pur și simplu din preajma voastră, ori să accept lupta alături de voi. Așadar, am ales: e războiul meu, mi-l asum!

La auzul acestor cuvinte înțelepte, lumina își reveni în fire. Își luă capul de pe umeri – căci numai ea putea, contele nu – și-i vorbi animalului:

— „A fi sau a nu fi”? Ei bine, fie! Ești un armăsar pe cînste. Înțeleg, acum, de ce m-au trimis după tine și nu după acest fătălău – uitându-se cu scârbă către conte. Să mă prezint.

— Numele meu este Demetreea, fiică a lui Urmuz și a unei femei, născută cu picioarele pe pământ.

Între timp, contele se dezmetici, își înfipse pumnii în pământ și țipă către lumină:

— „Dacă tu nu mă vrei, eu te vreau”! Lasă această iapă în pace și ia-mă pe mine, acum!

Și îl luă.

Mariana Cornea

tragerea obloanelor face parte din coșmar
topește până și imaginile
desfășurându-se manipulează lumina
cu accente ciudate-mi macină forțele
până și umbra-mi scurge același timp
de ieri
printre aceeași copaci
trupul nu mai contează doar mintea
tremură de frig
serpentinele de hârtie prin coridoare
nu țin de cald
să ies din coșmarul ăsta
poate e îndeajuns să le număr capetele
schimbându-mi unghiul schițez o schelă
până la miezul nopții mă traduc
mâini ascuțite pe tabela unei legi

poate n-am știut descifrarea verbului prin țăcănitul întâmplării
suntem singuri în fața înaltului
intr-o dimineață
oglinda n-a vrut să te mai păstreze
dispăruse
nu mai reprezenta pe nimeni
se pregătise să împrăștie pulberea
peste arabescurile pline de semne
cele din preajmă surâsul morții
nu mai alegea nici cuvintele nici sângele
era prea noapte și prea roșu cerul
carnea bătaie de clopote și
golul ca o scuză ne tace
străin de tot ce ai văzut negândit mori
tatuându-ți pe osul pieptului o filozofie sumbră
a fost prea puțină amânarea
trudă silită printre-nchinări și morți
pe dinăuntru și pe dinafară
miros de pământ și frunze uscate

sprijină aerul
și când te gândești că era o noapte de vară
înainte să te naști

ia malul rămas reflectă-te-n apă și umblă
teribil de înspăimântat
piciorul mi-alunecă pe colțul lunii răsuflare tăiată
parcă hotărâse să mă înghită de vie
printre mâini deschise cine știe unde voi trece neauzită
nu calc străzi adâncite mi le-am săpat pe-ale mele
micșorându-mă cu fiecare
nu e nevoie să elimin dorința
doar să reduc consumul
continui să-mi spui că așteptarea-i rotundă
o înfrângere a picioarelor
din când în când
doar apropierea vâmlor, inventarea religiilor rotirea spre adâncuri,
încolăcirea coapselor, sunetul cerului
deschide pieptul pietrei unde-s cei care nu m-au iubit
îți sunt undeva tăcere și un cui în tâmplă

muzica devenise din ce în ce mai lentă
incoerent ne ciocnim unul de celălalt
prin strângerea oricărei fibre fulger
dintr-o tâmplă în cealaltă
elimini selectiv lumina întunecându-mi stelele
când somn când trezire
când cald când rece
nu voi învăța niciodată
strângerea genunchilor la piept
sub atâtea picioare căzusem ca un om pe stradă la primul îngheț
dintr-un motiv sau altul
știam deja toate lucrurile astea
închisesem doar o parte din mine
unica certitudine dintr-o luni dimineață
de parcă nimic umpluse camera
nici măcar nu intrase nimeni
nu crede nimic

printre noi trecuse ceva nespus și greu
făcută din umbre din noapte
se mișca prin aer aluneca
împrăștiindu-se printre arbori pământ
mă răsuceam în mii
simțeam dureros pietrele pe care căzusem
înfingea mâna-n interiorul meu strivindu-mi fiecare celulă
nu mai respiram plămânii-mi muriseră
ea îmi respira tot aerul
îmi blestemam toate clipele vieții fusesem doar spectator
ieșisem din lumea aceea cețoasă amortită stâncă netedă
nu aveam nevoie de oxigen
neîncrederea devenise obișnuință
când eram cu ea priveam spre ușă
între îngerul de pe umărul drept și
urma aceea pe jumătate goală
parcă pluteau valuri intunecate

închid o ușă se deschide aripă
te-ai așezat absolut întâmplător
estompând cerul pe mână
ridicai o frunză ținând-o între noi
te rezemai de-un arbore și
căutai un nume
nu știai că-l pusesem pe mine în oglindă
înfășurată într-o foaie de cort
izbucneam un ceva fierbinte
oripilată-mi mușcam buza
mă încrețeam apă sub atingerea ta
era ușor să intru în ceva fără să ies niciodată
poate asta voiai sau poate așteptai
străpungându-mi somnul să șoptesc multe și
multe haine sunt între noi sângele prea mult zvâcnește
găsise două căi trecute de umeri
arcuiri deasupra ochilor
închiderea ușilor sau legănarea prin colțuri

CAPODOPERE DIN COLECȚIA MUZEULUI SIMU (II)

Florin Popescu

Captatio benevolentiae. Revenim cu această ocazie la prezentarea capodoperelor din colecțiile Muzeului Elena și Anastase Simu (Anastase Simu – IV). *Somnul* lui Constantin Brâncuși, Oltart, Slatina, anul III, nr. 3 (8), iulie-septembrie 2014, pp. 38-41) ca modalitate de subliniere a beneficiilor pe care soții Simu le-au adus culturii române, în principal prin ctitoria lor, inaugurată în 1910, donată statului în 1927 și demolată în 1964 de către comuniști. Justețea demersului propus este confirmată, printre altele, și de interesul din ce în ce mai crescut al criticilor și istoricilor de artă, ca și al publicului larg, față de această instituție. Ne limităm la a semnală prețioasa contribuție a d-lui Cosmin Ungureanu, *Culoare și timp*. Alfred Sisley, „Biserica din Moret”, „Historia”, an XVI, nr. 173, iunie 2016, pp. 48-49, dedicată prezentării unei alte capodopere din colecțiile Muzeului Simu, astăzi expusă la Muzeul Național de Artă al României. Autorul precizează că tabloul în discuție este „provenit din splendida colecție a lui Anastase Simu”, apreciere la care subscriem fără rezerve. O revenire necesară: *Somnul* lui Brâncuși. Capodopera *Somnul*, opera lui Brâncuși, cea care a constituit subiectul primei părți a demersului nostru, continuă să intereseze – și să surprindă, și nu neapărat ca efect al campaniei dedicate achiziționării *Cumințeniei pământului* (oricum cu efecte

Claude Monet, *Camille (Doamna în rochie verde)* deja substanțiale în privința receptării operei acestuia). Deși bibliografia dedicată lui Brâncuși este imensă și noi, și noi titluri se adaugă, astfel încât parcurgerea integrală a acestuia a devenit o utopie, găsim utilă și deopotrivă necesară semnalarea a două contribuții recente, devenite obligatorii pentru cei interesați de tema propusă: *O altă privire asupra unei mici capodopere. 30 de ani mai târziu* (articol scris de Radu Varia la o comandă privată; titlul trimite la monografia acestuia despre

Brâncuși, apărută la New York în 1986) și *Somnul* din care se deșteaptă modernitatea (comentariu la articolul citat, semnat de Sever Voinescu). Rezistând eroic tentației de a le reproduce integral, după cum ar merita (ceea ce ne-ar fi adus și confortul psihologic al beneficiului impunității: n-am fi fost în situația de a risca o acuzație de plagiat...), condensând informația oferită, să menționăm că Radu Varia identifică un ciclu brâncușian dedicat somnului, început cu *Repaus* (1906), continuat cu *Copil dormind* și cu *Somnul* (1908; spre această datare înclinăm și înainte de a cunoaște opinia celui mai avizat cercetător al operei lui Brâncuși) și încheindu-se cu capodopera *Muză dormind* (1910), ciclu subsumat ideii somnului drept calea spre adevăr și spre lumea interioară, profundă și nevăzută. Adăugând somnului copilăria, i.e. o stare neconfiscată pe de-a întregul de lumea din jur, „Brâncuși optează, direct, pentru starea sa pură, pentru esență”. O altă observație a lui Radu Varia e de o importanță ce greu poate fi subestimată: 1907 e pentru Brâncuși anul despărțirii de Rodin, dar pentru sculptură este anul ruperii de o întreagă tradiție plastică, bimilenară (în opinia autorilor citați, prin revenire la arta Egiptului antic, în care doar întregul dă măsura întregului). De aici, desigur, și titlul inspirat ales de Sever Voinescu (justificând încă o dată definirea lui A. Simu, cel care a colecționat, expus și popularizat *Somnul* brâncușian, drept „vector al modernității”...; de precizat că aceeași capodoperă fusese aleasă de Ion Ianoși pentru a figura pe coperta unei lucrări astăzi aproape uitate, apărută în 1987 în colecția „Curenți și sinteze” a Editurii Meridiane și intitulată *Sublimul în spiritualitatea românească*).

Cu siguranță, una dintre cele mai cunoscute opere din colecțiile Muzeului Simu este o variantă (copie) a unei picturi

semnate Claude Oscar Monet, *Camille (Doamna în rochie verde)* (impropriu numită uneori *Doamna în verde* sau *Doamna în rochie*), ulei pe pânză, 81,2 x 55,2 cm, lucrare care i-a adus, la 26 de ani, celebritate pictorului. Portretul reproduce chipul celei care-i va deveni soție, Camille Doncieux, pe care o cunoscuse într-un moment dificil al existenței sale terestre și artistice. Încercase să se afirme la diferite expoziții, însă creațiile sale fuseseră sistematic respinse de criticii de artă și organizatorii de expoziții, și nu lipsiseră nici câteva tentative de suicid. În această perioadă se stabilise la Honfleur, unde se consacrase peisajelor marine și bărcilor cu pescari. Camille (Doris) Doncieux îi va schimba din temelii existența și cariera. Căsătoria cu aceasta, încheiată în 1870, va pune capăt perioadei negre a lui Monet. Cea care-i va deveni soție va moșteni o avere impresionantă, de natură a asigura securitatea financiară și care le va permite să se mute într-o casă la Argenteuil, lângă Paris. Vor avea împreună doi fii: Jean și Michel. Camille se va stinge din viață în 1879, de tuberculoză, la doar 32 de ani, după ce-i oferise soțului un cămin... *Camille – Doamna în rochie verde* este pictată în doar câteva ședințe pentru Salonul din 1866, tabloul fiind menit a înlocui *Dejunul pe iarbă*, a cărui pânză avusese de suferit în urma proastei depozitări peste iarnă la Chailly. În 1866, Monet avea la activ doar două participări la expoziții: una, în urmă cu zece ani, era în fapt o prezență în rafturile magazinului de suveniruri unde lucra pentru a-și câștiga existența și consta într-o serie de caricaturi – portrete, purtând amprenta vârstei (16 ani), alta, cu doar un an în urmă, care consta într-o serie de scene marine și într-o galerie de portrete reprezentând personaje în picioare, prezentate pe fond simplu, întunecos, așezate într-un interior de cameră sau, mai rar, în natură. Monet

Însuși va mărturisi că această compoziție va impune nevoia unui ecleraj, o gradare a distribuției luminii (temă pe care deja o va resimți ca fiindu-i definitorie), în raport cu figura umană, cu pielea și hainele etc. E o constatare des uzitată în critica de artă cu referire la Monet, consacrat prin urmărirea tenace a senzualității senzorial-cromatice a câte unui motiv pictural (personaj, în acest caz) Stăpânirea mijloacelor artistice o rafinase ca ucenic în atelierul pictorului academic Gleyre, în care intrase în noiembrie 1862 (după alte opinii, la începutul anului următor) și pe care-l părăsise la scurtă vreme, în căutarea propriului drum și pentru a nu-și altera propria viziune artistică (de remarcat că în acest atelier i-au fost colegi și i-au devenit companioni Bazile, Sisley, Renoir...). Expus la Salon, tabloul e imediat remarcat: „Da, iată un temperament, iată un bărbat într-o grămadă de eunuci. Priviți pânzele din jurul său și veți vedea ce figură plină de milă fac lângă această fereastră deschisă către natură (...) Priviți rochia, ea e suplă și solidă, ea se târăște molatic, ea trăiește, ea spune în gura mare cine este această femeie”. Pentru alți interpreți, povestea acestui tablou este despre legătura dintre impresionisti și modă... Interpretarea acestui tablou (ca și ale multor opere ale lui Monet) ca o poveste este încurajată de Monet însuși, pentru care pânza spune o poveste despre adevăr și energie – și despre iubire în egală măsură, doar iubirea oferind cheia înțelegerii operei sale. Reluând în acest punct o observație din prima parte a acestei prezentări, potrivit căreia operele de artă achiziționate de Anastase Simu dau mărturie despre omul Simu, despre sentimentele și angoasele sale, despre certitudini și regrete, suntem tentați să vedem în achiziționarea acestui tablou o dovadă de dragoste (a lui Simu pentru soția sa, Elena), deci de empatie

cu Monet (pentru care esențial era „transferul caracteristicilor psihologice ale personajului”)! Complexitatea psihologică a modelului, extrem de ofertantă pentru artistul Monet, l-a făcut pe acesta s-o folosească pe Camille Doncieux (devenită Monet în 1870) în diverse tablouri, dintre care amintim *Femeile în grădină* (1867), *Doamna cu o umbrelă* (*Doamna Monet și fiul ei*) (1875), *Doamna japoneză* (1876). Revenind la *Camille* (*Doamna în rochie verde*), lucrarea expusă la Salon a fost remarcată și de un colecționar american, care îi mai comandă artistului o replică de dimensiuni reduse. Pictura de la Salon a fost cumpărată în 1868 de către Arsene Houssaye (astăzi, în Muzeul Kunsthalle din Berlin), iar replica a rămas neridicată în atelierul artistului, de unde a fost achiziționată în 1876 de către dr. Georges de Bellio, după care a intrat în colecția dr. Ștefan Bellu. Ulterior a fost cumpărată de dr. Nicolae Măldărescu, de la care Anastase Simu a achiziționat-o în 1914, pentru a o expune în muzeul său (reamintim: inaugurat oficial în 1910). Naționalizată odată cu Muzeul și cu toate colecțiile sale de către comuniști, pictura se poate admira azi la Muzeul Național de Artă al României. Emile Zola formula efectul întâlnirii cu pânzele lui Monet, Pissaro sau Renoir: „Pe vremuri, atunci când o pânză de aceștia se afla agățată într-o sală, ea făcea o gaură de lumină printre celelalte pânze (...) Era fereastra deschisă spre natură, faimosul aer liber care intra”. Și așa cum prin ușa deschisă a studioului în care Camille îi poza soțului intrau aer proaspăt și o lumină însoțind-o cu fidelitate, prin fereastra deschisă de *Camille* (*Doamna în rochie verde*) în Muzeul Simu intră curenții modernității în întreaga cultură română, și acest aer îl respirăm acum.

O prezență recurentă la Simu și în cultura română. După cum s-a remarcat,

primul proprietar al replicii *Camille (Doamna în rochie verde)* a fost dr. Georges de Bellio, personaj fascinant (din păcate, ne-a fost inaccesibilă o lucrare apărută în 1964, semnată de Remus Niculescu și sugestiv intitulată *Georges de Bellio, prietenul impresioniștilor*, a cărei consultare ne-ar fi adus cu siguranță clarificări – și noi piste de cercetare). Ne atrage în mod deosebit originea aromână a acestuia, și simțim nevoia unei confidențe. Cititorul atent al Oltart își amintește, poate, că în contribuțiile anterioare dedicate lui Anastase Simu și găzduite de revista noastră am încercat să identificăm sursele evergetismului acestuia (și înțelegeam prin evergetism filantropia programatică, donația către stat a unor sume, bunuri și resurse creatoare de instituții, ca și de spirit public), dedicându-le câte un articol: „moștenirea” lui Nicolae Mavros (a cărui colecție arheologică, numismatică și epigrafică a stat la baza înființării Muzeului Național de Antichități) și rivalitatea cu Iancu Kalinderu (cofondator al Muzeului cu același nume, și dintr-o familie având proprietatea cea mai importantă, Tecuci, astăzi sat în comuna Balaci, județul Teleorman, vecină cu moșia proprietate a lui Simu, Tufeni, azi în județul Olt). Un alt articol urma să identifice o altă sursă a acestui evergetism în tradiția aromânilor în domeniu, provenită și prin familia soției sale, Elena, de origine aromână (născută Dumba), câtă vreme originea etnică a familiei Simu rămâne încă obiect de dispută (fără a se exclude posibila origine aromână). Dosarul filantropiei aromânilor este unul cât se poate de vast. Tocmai abundența informațiilor în materie a amânat finalizarea articolului cu tema influența evergetismului aromânilor la Elena Simu. Tema însă rămâne actuală – și vom reveni asupra acestei influențe de fiecare dată când vom avea ocazia, ca un laitmotiv. De la Gheorghe Averof (sponsor

olimpic, donația sa cuprinzând Stadionul Olimpic din Atena) la Gheorghe Mocioni, Andrei Șaguna și Emanoil Gojdu (pentru unii istorici donațiile acestora în mediul românilor ardeleni „au făcut Unirea cu puțință” prin educarea intelectualității române din Transilvania în spirit național!), de la Evanghelie Zappa (a cărui donație de 5000 de galbeni, în 1860, pentru realizarea unui dicționar al limbii române, a unei gramatici și a unor traduceri este considerată a sta la baza înființării Academiei Române, sau care este, a demonstrat-o recent Horia Alexandrescu, cel care a redescoperit Jocurile Olimpice) la Konstantin Dumba (în semn de grațitudine pentru mecenatul acestuia, Johann Strauss i-a putut dedica celebrul vals *Valurile Dunării*), de la Sina la Darvari, de la Belu la Maruzzi, de la episcopul Moga la omniprezentul (astăzi) Becali, „toți lasă”. La Atena și la București, la Viena și la Iași, la Paris sau la Tufeni, la Pesta sau în toată Peninsula Balcanică, „toți lasă”. „Toți lasă”. Fermentul aromân se regăsește în mai toate actele de filantropie programatică, de evergetism. O istorie a evergetismului în spațiul românesc nu-i va putea ocoli. Și poate aceasta va amenda o afirmație a lui Neagu Djuvara: „De altfel, fanarioții au adus o tradiție de evergeți, adică de donatori pentru binele obștesc, în special pentru îngrijirea bolnavilor. În vremea lor s-au întemeiat mai multe spitale, gerate de efortii înzestrate cu întinse moșii – lucruri admirate de călătorii occidentali”. Desigur, e de presupus că o parte cel puțin a acestor fanarioți vor fi fost aromâni, mai mult sau mai puțin elenizați, însă meritul lui Neagu Djuvara este acela de a fi invocat necesitatea unei istorii a evergetismului în spațiul românesc, istorie din care aromânii, Simu, dr. Georges de Bellio sau Ștefan Bellu nu vor lipsi. Și, prin ei, deși poate părea straniu, nici Claude Monet – și a sa *Camille (Doamna în rochie verde)*.

Daniela Ouatu

Poemă duminicală

Duminica poezia se scrie singură,
Poeții dau din aripi princiare
n-au voie să șteargă surâsul Giocondei
din fereastră...
Duminica mai molcomă-i secunda.
Dinspre cartierul din Rai
toate drumurile duc spre inima ta
și sângele cărții se vindecă...
Duminica nu mai intru-n poveste
să culeg mere de aur
pentru că
Duminica
mă poți zări în aburul de cafea
sau în această corabie de hârtie
când vâsla se pregătește să-nșele...

Eliberare

De când ai plecat
te-a vizitat alt timp
nimic nu mai e la locul lui
nici trupul, nici aerul, casa...
Cum tropăie pe scări prima rază
nu mă recunoaște
și se-ndepărtează
cum mușcă singurătatea din prag
cât te-a înălțat, cât te-a durut
că Versul cel Rău te-a făcut
încolăcit stă la masă
-nu fi în transă-
e un fel de șarpe de casă
așa că fă-ți curaj
descalță-te de tine
și intră

Ploaie zăludă

Ploaie maidaneză, ploaie hoțomană,
De ne muști din raze, te pun la uscat...
Tot bați veșnicia și o dai de-a dura...
Câți te vor purta-n sezonul celălalt?

Spargi bâlciul tăcerii, zburzi pe-
acoperișuri,
Mă tot strigi la poart-umbrela să-ți
deschid...
Ploaie pisăloagă, câți te duc în spate,
Te ascund sub streșini, viața-mi aburind?

Ploaie de noiembrie, Veneție-eternă,
Zâmbetu-ți zburlești, fulgii prin
unghere,
Cine te repară, ploaie tot mai rară
Când ne râzi în barbă, rătăcind prin
gene?

În poem miroase-a jilave cuvinte...
 Ne ții raze-n casă captive-n cutii,
 Ne umpli cu picuri sufletele rupte...
 Ploaie inspirată, ce versuri îmi scrii?

Ropotul ți-l cară câți în geamantane
 Despovărând pe Atlas, câte ștergi din
 hău...
 Ploaie hăituită de Versul cel Rău,
 Moartea speriată se afundă-n zare...

Hai, tinerețe!

Hai, tinerețe, suflet de câmp
 Zeiță-mbrăcată-n candoare
 La intersecții de ani
 Să păcălim semafoare!

Și-ncetinind pasul clipei
 Să facem naveta spre zări
 Pe roți tocite de-azur
 Să lenevim în visări...

Până se mai cuminește
 Vântul cu tălpile goale
 Lunece luntrea iubirii
 Spre nemuriri foșnitoare...

Până obosește lumina
 Ne ținem de-un fir de ploaie
 Să fermecăm câte-o stea
 Cu-mbrățișări de petale...

Cât înverzită-i aripa
 Înflorim în nisip poezii
Versul cel Rău parfumându-ne clipa
 Ne-mparte din tortul zilei felii...

.....
 Dar pleci, tinerețe, plâng geamantane,
 Developând imagini neclare
 La intersecții de ani
 Ne-or stăpâni semafoare...

Abandonare

Când se dezlănțuie Versul cel Rău
 umbra ta se izbește în câte-o fereastră
 din ochiul meu stâng,
 smulge limbile ceasului ofensate
 (s-avem grijă să nu cadă
 soarele din raft)
 împrăștie anotimpurile
 desplețiți de surâs
 să -ncercăm să salvăm
 măcar primăvara
 să-mpărțim feliile răvășite de rouă
 că -uite -abandonat de călăuză
 poemul acesta cui mai aparține ?...

La nunta primăverii

La nunta primăverii-ți scriu
 Cu petale de chiparos
 Când zarzării ne împrumută
 Viața lor roz...

Știi c-a-nflorit peste noapte
 În vitrina din colț
 Jumătate de eternitate ?...
 Te-ascunzi în petale să te miros...

La nunta primăverii
 Ne-adunăm, apoi – fiecare să vedem
 Cine prinde ca pe buchetul miresei
 Luna căzătoare...

(din volumul în pregătire
Invocații pentru Versul cel Rău)

FEBRUARIE

1 februarie 1902 – s-a născut, la Slatina, compozitorul THEODOR GEORGESCU (m. 20. 08. 1985)

1 februarie 1928 – s-a născut, la Balș, publicistul și epigramistul VALENTIN SMARAND POPESCU

2 februarie 1955 – s-a născut, la Berzovia (Caraș-Severin), prozatorul și actorul VISI (ZEFIR BERZOVIS) GHENCEA (m. – 23. 12. 2009, București)

5 februarie 1948 – s-a născut, la Slatina, poetul și publicistul NICOLAE DOROBANȚU

5 februarie 1953 – s-a născut, la Sâmburești, poetul și publicistul GEORGE VAIMAN (m. 18. 12. 2015, Slatina)

7 februarie 1891 – s-a născut, la Caracal, pictorul GHEORGHE TEODORESCU-ROMANAȚI (m. 20. 04. 1980, București)

7 februarie 1984 – a murit, la București, compozitorul RADU ERBAN (n. 1. 12. 1927, Caracal)

9 februarie 1949 – s-a născut, la Dobrețu, pictorul, sculptorul și desenatorul NICOLAE TRUȚĂ (m. 16. 08. 2010, Slatina)

13 februarie 1967 – s-a născut, la Sprâncenata, poeta LIUȚA SCARLAT

14 februarie 1954 – s-a născut, la Nicolae Titulescu, prozatorul și eseistul MARIAN-VICTOR BUCIU

14 februarie 1981 – a murit, la București, istoricul VASILE MACIU (n. 30. 12. 1904, Caracal)

15 februarie 1948 – s-a născut, la Potcoava, criticul, istoricul literar și omul de radio CONSTANTIN DUMITRACHE (m. 21. 11. 2001, Craiova)

15 februarie 1956 – s-a născut, la Caracal, poetul, eseistul și gazetarul AURELIAN TITU DUMITRESCU

18 februarie 1975 – a murit, la Caracal, publicistul și editorul REMUS FLORICEL SCARLAT (n. 16. 08. 1913)

20 februarie 1889 – s-a născut, la Slătioara, GRIGORE (NIFON) CRIVEANU, primul mitropolit al Olteniei (m. 14. 06. 1970, București)

20 februarie 1967 – s-a născut, la Amărăștii de Jos (Dolj), poeta și prozatoarea MARIDOR, pe numele adevărat MARIANA DIDU

25 februarie 1889 – s-a născut, la Slatina, sculptorul THEODOR BURCĂ (m. 1950, București)

25 februarie 1943 – s-a născut, la Ponoarele, Mehedinți, scriitorul DAN EUGEN DUMITRESCU

25 februarie 1953 – s-a născut, la Osica de Sus, poetul, publicistul și editorul MARIAN DRĂGHICI

27 februarie 1852 – s-a născut, la Slatina, MARIN ANDREIAN, fondatorul primei biblioteci publice din oraș (m. - ?)

27 februarie 1967 – s-a născut, la Cârlogani, poetul SILVIU VIOREL PĂCALĂ

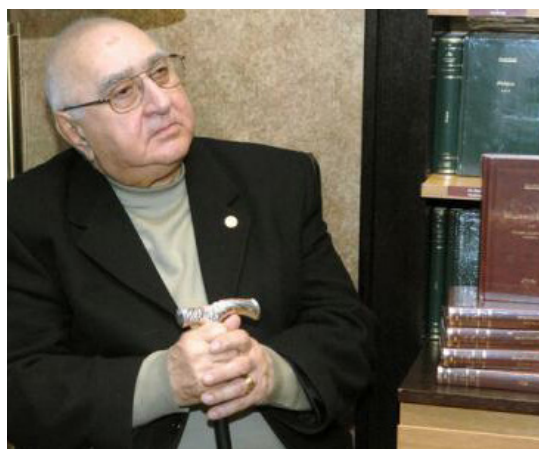
OMAGIU UNUI CTITOR DINU SĂRARU 85

Alexandru Fifoiu Delaseaca

Scriitorul Dinu Săraru, supranumit de mulți, și pe bună dreptate, *Patriarhul de la Slătioara*, este unul dintre numele grele ale culturii române, binecunoscut tuturor celor care au cel puțin graniță cu cultură. Respectat și temut cronicar de teatru la începuturi, dintotdeauna povestitor înăscut, din familia marilor *povestași* sud-americani care dau tonul în literatură actuală a lumii, a scris la îndemnul marilor săi prieteni Adrian Păunescu și Eugen Barbu și a publicat în 1974 un român-testament, capodoperă a literaturii române – *Niște Țărani* –, încununat cu Premiul Academiei Române. A fost momentul de răscruce ale vieții și carierei sale, pentru că de-atunci încolo și-a închinat viață și operă total, definitiv și necondiționat cauzei țărănești, luptei pentru apărarea valorilor satului românesc tradițional și țaranului român căruia i-a rămas pentru totdeauna *un fericit prizonier*.

E dificil să prinzi în câteva rânduri, chiar și în datele esențiale, o activitate prodigioasă de dimensiunile cele a Maestrului Săraru. Pentru că acesta a făcut istorie și că director de teatru; la Teatrul Mic, din care a făcut un teatru de valoare mondială, și la Teatrul Foarte Mic al cărui ctitor a fost, că și la TNB, în perioadă să de directorat (2001-2004), pe care l-a relansat, a întemeiat trupă de tineri actori a acestuia, expresie a grijii sale pentru viitorul teatrului românesc.

Tot acolo a realizat galeria directorilor primei scene a țării de la începuturi până la zi și a reînființat muzeul teatrului. Că un rege Midas modern a transformat în aur tot ce a atins.

Esența de oltean, omul de cultură Dinu Săraru este și patronul spiritual al Festivalului Național de Teatru Școlar *Niște Țărani*, aflat la XII-a ediție, care se desfășoară din 2006, an de an la Vălenii de Olt, vechi centru al culturii țărănești tradiționale, unde există un climat propice și susținerea financiară necesară, în organizarea liceului din localitate.

Suflet mare, viitorul patron spiritual al festivalului nostru a acceptat în februarie 2006 solicitarea initiatorilor acestui act cultural de a da festivalului numele celebrului sau român, felicitându-i pentru inițiativă și dându-

le tot sprijinul. În această direcție, prin osârdia sa, în fiecare an avem la Văleni că invitați pentru jurizare nume mari ale scenei și filmului românesc: Geo Saizescu, Grigore Gonta, Carmen Trocan, Eugenia Maci, Nae Cosmescu, Adriana Schiopu (soția marelui Dem Rădulescu), că și mai tinerii Anca Sigartău, Gabriel Fătu, Irina Rădulescu ș.a. De asemenea, există și un Premiu al Fundației *Niște Țărani*, acordat an de an.

În semn de prețuire, pe adresă inițiatorilor festivalului sosește pentru *Centrul de Documentare și Informare Dinu Săraru* o nouă revistă marca Dinu Săraru, *CLIPĂ* – un magazin al actualității cultural-artistice românești, editată de Fundație în colaborare cu Arhiepiscopia Râmnicului, care se distribuie gratuit în foarte multe centre culturale din țară. Dacă e mult, sau puțin, asta doar viitorul o va spune.

Oricum, o viață că un român, plină de realizări, dar și dezamăgiri. Între acestea din urmă, *descăunarea* de la Teatrul Mic din 8 ianuarie 1990, când a fost izgonit din direcția teatrului prin votul (88 pentru și numai doi împotriva – Valeria Seciu și Ștefan Iordache) celor pe care i-a condus la glorie. O rană nevindecată și nevindecabilă. „Din ziua aceea de 8 ianuarie 1990 n-am mai putut să calc niciodată până astăzi pe Sărindar și era cea mai iubită de mine stradă din

București, Sărindarul presei democratice românești(...) Dar nostalgia care mă învăluie azi pe mine izvorăște din clădirea cu numărul 16 unde se află Teatrul Mic, cu interminabilele lui atunci cozi la un loc măcar pentru *Omul, continuați să puneți întrebări, Să îmbrăcăm pe cei goi, Efectul razelor gamma asupra anemonelor, Nebună din Chaillot, Nu sunt Turnul Eiffel, Evul mediu întâmplător, Maestrul și Margareta*, pentru « Niște Țărani », pentru « Diavolul și bunul Dumnezeu », pentru « Că frunză dudului din răi », pentru « Richard III », pentru « Ivonna, principesa Burgundiei »... (Dinu Săraru)

Dacă e mult, sau puțin, asta doar viitorul o va spune.

Acum, la 85 de ani în 30 ianuarie a.c., omul de mare și aleasă cultură Dinu Săraru este iubit, prețuit, chiar venerat de toți cei care trăiesc și simț românește, dar și pe nedrept contestat vehement, cu o ură viscerală, de niște indivizi fără trecut și fără viitor, niște neică-nimeni din drum, care în felul acesta se bagă în seamă și încearcă să se facă remarcați dând cu pietre în pomul cu roade.

Convinși că prin tot ceea ce faceți pentru Ideea de Românism veți avea mult mai mult decât o *CLIPĂ* de eternitate, va urăm, Excelență, un sincer și afectuos La Mulți Ani cu multă Sănătate spre binele cultural al Nației.

Piergiorgio Viti

PIERGIORGIO VITI s-a născut în data de 21 iunie 1978. Scrie – după propria afirmație – de când se știe și a obținut peste patruzeci de distincții naționale și internaționale.

În anul 2011 publică prima sa culegere de versuri – ACCORGIMENTI/ INTUIȚII (L'arcolaio editore, Forlì), care obține un succes excepțional, fiind prezentată în mai multe localități italiene.

Viti e și autor de eseuri critice. De asemenea, îngrijește o ediție critică a catalogului operei pictorului Pietro Annigoni, tradusă și în chineză mandarină.

În 2011 traduce din franceză PRELUDIILE lui Alphonse de Lamartine pentru Festivalul „Armoniile Serii”, iar în 2012, pentru avanpremierea aceluiași festival, scrie LA FIABOLA DI VIRGINIO E VIRGILIO/ MICUL BASM AL LUI VIRGINIU ȘI AL LUI VIRGILIU, interpretat de cântăreața și actrița Tiziana Tosca Donati.

În 2013 semnează spectacolul I SOGNI DI RAY/ VISURILE LUI RAY, interpretat de Carlo di Maio, la Casa de Cultură din Roma.

În 2015 îi apare culegerea SE LE COSE STANNO COSÌ/ DACĂ AȘA STAU LUCRURILE, publicată la editura Italic din Ancona și recenzată în cotidiene naționale precum „Corriere della Sera”, „Il Messaggero”, „La città” ș. a.

Poeziile sale au fost traduse în spaniolă și în română.

(Prezentare și traducere: George Nina ELIAN)

RÂDE VALENTINA, RÂDE.../ RIDE VALENTINA, RIDE...

Râde Valentina, râde
 așezată pe divan,
 zice că are câte-o perucă
 pentru fiecare prilej, că mâinile
 uneori nu pot apuca obiectele.
 „Parestezie se cheamă”, dar, în fond, lucrurile
 stau bine-acolo unde stau și, la
 nevoie, are îngeri păzitori
 în tot cartierul. În concluzie,
 cancerul e mană cerească, cred,
 în timp ce, aprinzându-și o țigară,
 arată niște fotografii și e fericită.
 „Trebuie să mor de cancer,
 nicidecum de depresie” – apoi
 povestește despre ciudatele lichide
 care-i ies din picioare
 ori de câte ori merge la toxicolog.

„Ești aproape Iisus”, îi zic, „îți lipsește
o Magdalenă să te șteargă
pe picioarele-alea”, în vreme ce ea râde întruna.
Râde Valentina, râde,
nu știe că ochii ei sunt mai luminoși

decât o-ntreagă după-amiază la Roma.

NOI TE-AM LĂSAT PE UN PAT.../ TI ABBIAMO LASCIATO SU UN LETTO...

Noi te-am lăsat pe un pat
și tot pe un pat te-am găsit, mamă,
cu ochii-nchiși ca-ntr-un somn
ce te-a furat pe vecie.
Nădărduiam să te ridici din coșciug
zicându-ne: „Dar ce faceți aici? Mi-e bine, hai,
a fost doar o glumă!”, dar n-ai făcut-o
și erai albă, albă colilie, ca un cearșaf
proaspăt spălat, când te-au îmbrăcat
cu hainele noi, cumpărate de la mall,
fiindcă, da, veșminte aveai destule,
dar niciunul potrivit pentru prima-ntâlnire
cu Iisus.

Chiar și azi, când au trecut cinci luni,
știi, te mai caută câte ceva: Primăria, cei de la Gaze,
rudele mai distrase și, mai ales,
Asociația Fecioara din Fatima,
poate fiindcă nu știe că tu deja
ești lângă Fecioară și, de-acolo, de sus, încă ne mai privești
cu un zâmbet tandru și milostiv totodată
și-ai vrea să ne spui tuturor că ne-ai păcălit,
fiindcă acolo, sus, e mai bine și chiar și aerul
e mai curat.

FURTUNA DE IERI, DE PE MARE.../ LA MAREGGIATA DI IERI...

Furtuna de ieri, de pe mare,
a târât fără rușine la țarm
flacoane, tuburi, brichete.

Sunt chiar și niște blistere.

Sunt chiar și niște papuci
roși de distanțele pe care le parcurgem
în așteptarea cuiva care să vină și să spună:
„Mi-e dor de tine.”

Iar pe un lemn jupuit de valuri,
furnicile, în șir indian,
printr-o crăpătură cenozoică
se bifurcă, instantaneu, în formă de ipsilon,
inaugurând noi drumuri,
cu totul altele,
ca după un alt big bang.

SPUNE-MI DACĂ ASTA NU E IUBIRE.../ DIMMI SE NON È AMORE QUESTO...

Spune-mi dacă asta nu e iubire.
Acest fapt de-a te-ntâlni pe orice drum,
de-a te bănuî în toate lucrurile pe care le fac,
de-a te pierde și regăsi ca pe un cod
lunar, o turlă văzută și nevăzută
la celălalt capăt al orașului.
(sala de informatică, curs privind securitatea profesorilor)

UNUL DUPĂ ALTUL, SLIDE-URILE.../ RINCORRENDOSI, LE SLIDE...

Unul după altul, slide-urile
înregistrează obligații, sancțiuni,
riscuri specifice. Platoul
amorțit între somn și veghe,
temperează plictiseala inventând
dispnee. Aici, printre aceste bănci,
suntem ceva, un trecut
ce revine. Unde electromagnetice
dintr-un timp într-altul.

STRĂMOȘII REGELUI DAVID ȘI LOCUL NAȘTERII SALE

Nicolae Rogobete

Pe vremea când ținutul seminției lui Iuda era cârmuit de Marele Preot Eli, se instaurează o secetă cumplită și o foamete prelungită, ceea ce nu se mai cunoscuse vreodată pe acele locuri. Țarinele, ani la rând, nu au mai dat roade și lipsurile de tot felul creșteau de la o zi la alta. O arșiță ucigătoare distrusese totul, izvoarele secaseră și turme întregi înfometate rătăceau prin deșert sau mureau de foame și de sete. Numai pe țărmurile Mediteranei și pe valea Iordanului, se mai găseau pășuni, dar se ocupaseră de către primii sosiți cu turmele.

În aceste condiții aspre a avut loc un mare exod de populație și locuitorii Betleemului lui Iuda au fost nevoiți să-și părăsească casele, să ia din avutul lor atât cât puteau să ducă pe asini, îndreptându-se spre ținuturi vecine mult mai prospere.

Elimelec, om de vază și bogat din seminția lui Iuda împreună cu femeia sa, Noemina și cu cei doi fii, Mahlon și Chilion, efrateni din cetatea lui Iuda, părăsesc casa și se stabilesc în șesul Moabiților, ocolit de secetă și mult mai bogat. Triburile semitice moabite ocupau ținutul muntos transiordanian, cu înălțimi de 700-800 m., o regiune fertilă care se întindea de la Zoar la râul Amon, în partea răsăriteană a Marii Moarte și a râului Iordan, vecine cu

amoniții și edomiții.

La puțin timp Elimelec e lovit de o molimă și moare, iar Noemina rămâne singură să aibă grijă de cei doi feciori. Ea muncește din greu să le asigure cele necesare traiului și să nu simtă lipsa tatălui.

Când vine vremea să însoare feciorii, Noemina s-a orientat spre fete moabite, căci erau vrednice și cinstite; însoară pe Chilion cu Orfa și pe Mahlon cu Rut. După zece ani i-au murit și feciorii, pe rând la distanțe mici, iar ea a rămas împreună cu nurerile, care nu o părăsesc.

După o vreme Noemina nu a mai putut suporta durerea pierderii barbatului și a feciorilor, viața grea printre străini și dorul de patrie, motive care o determină să se întoarcă în ținuturile străbunilor săi, unde vremea se schimbase și țara devenise mult mai prosperă.

Și a chemat Noemina la ea pe nurerile sale anunțându-le că vrea să le vorbească și au venit nurerile de îndată, au făcut închinăciunea înaintea soacrei după datina străbună, apoi au șezut alături așteptând zicerile ei. Ea le-a vorbit despre traiul aspru printre străini, de dorul cumplit după locurile natale, unde a învățat să vorbească și unde se găsesc mormintele strămoșilor. Le-a spus că de-acum este bătrână și nu se va mai mărita

să aibă urmași, iar ele să-i aștepte să crească pentru a le deveni bărbați. Rămase singure, fără bărbații lor, vor munci din greu și vor simți durerea despărțirii de locurile natale.

Și atunci, a zis Noemina nurorilor sale: „Duceți-vă și vă întoarceți fiecare la casa ei părintească, și să facă Domnul milă cu voi, așa cum și voi ați făcut cu cei morți și cu mine; să vă dea Domnul să aveți odihnă, fiecare în casa bărbatului ei!” (Cartea Rut, 1: 8, 9).

Orfa a ascultat cuvântul soacrei sale, s-au îmbrățișat plângând, s-au sărutat, apoi a plecat la casa părintească, căci odată cu sărutarea de despărțire primește dezlegarea de a se recăsători. Prin cuvintele spuse nurorilor sale, Noemina se referea la căsătoria de levirat, stabilită după legile lui Moise, căci în virtutea acestor legi, fratele soțului mort avea obligația de a se căsători cu femeia văduvă a fratelui său, iar primul copil născut purta numele celui decedat, și avea dreptul de moștenire al acestuia.

La aceste cuvinte, Rut i-a răspuns soacrei: „Depart de mine gândul de a te părăsi sau de a mă întoarce de lângă tine; unde vei merge tu, voi merge și eu; unde te vei așeza tu, mă voi așeza și eu; poporul tău va fi poporul meu, iar Dumnezeuul tău va fi Dumnezeuul meu; și unde vei muri tu, voi muri și eu, și acolo mă voi îngropa. Așa să-mi facă mie Domnul, și chiar mai mult; că numai moartea mă va despărți de tine” (op. cit. 1: 16-17).

Și văzând Noemina că nora sa Rut refuză să se întoarcă la casa părintească, acceptă să o urmeze pe drumul de întoarcere la Betleem. Și s-a răspândit vestea în toată cetatea Betleemului că Noemina, femeia lui Elimelec, s-a întors

din șesul Moabului, împreună cu Rut moabiteanca, femeia fiului ei decedat, Mahlon. Era la vremea când începuse secerișul orzului.

Ele au fost primite în gazdă de Booz, fiul lui Salmon și Rahav, un om bogat din seminția lui Iuda și rudă cu Elimelec, bărbatul Noeminei.

Rut pleacă la adunatul spicelor de pe lanurile secerate

A doua zi Rut a cerut voie soacrei sale să meargă în țarină să adune spice de pe lanurile secerate, să aibă cu ce trăi. Există obiceiul moștenit din bătrâni la israeliți, menționat în Legea lui Moise, ca săracii să fie lăsați să adune spicele rămase în urma secerătorilor, dar având bunăvoința proprietarului țarinei. Din întâmplare, Rut ajunge pe o țarină unde se secerase orzul și aduna spicele rămase în urma secerătorilor și țarina aceea era a lui Booz, gazda sa.

Când Booz venea spre țarină a văzut o tânără femeie adunând spice de pe lanul său. El a întrebat vechilul care supraveghea secerătorii, dacă știe cine-i femeia care adună spice de pe țarina lui și dacă a primit încuviințare. Vechilul l-a asigurat că femeia a venit la el și i-a cerut s-o lase să adune spice, căci e săracă și nu are cu ce trăi și de când a venit de dimineață a adunat spice fără să se odihnească. Și a mai adăugat vechilul că această femeie e nora Noeminei, de neam moabit, venită cu ea din șesul moabiților, femeia fiului său decedat Mahlon, rudă a lui, pe care a primit-o în gazdă.

Booz o cheamă la el și o îmbrățișează pe tânăra femeie în amintirea bărbatului ei, îi urează binele în cetatea aleasă de

ea și poruncește vechilului s-o lase să adune spice; să-i dea și spice din snopi cât poate ea să ducă; să primească mâncare împreună cu secerătorii și slujnicele sale.

Când a auzit Rut cuvintele lui Booz a căzut la pământ cu închinăciune, mulțumindu-i pentru bunătatea lui, ea fiind o străină de neamul său. Booz i-a cerut să se ridice și i-a zis: „Mi s-au spus multe și de toate despre cum te-ai purtat tu cu soacra ta după ce ți-a murit bărbatul, despre cum i-ai lăsat tu pe tatăl tău și pe mama ta și țara-n care te-ai născut și ai venit la un popor pe care înainte nu l-ai știut...” (op. cit. 2: 11, 12).

Booz a zis vechilului s-o așeze pe femeie la masă cu secerătorii și să-i dea spice cât poate ea să ducă. Seara, când Rut s-a întors acasă, a bătut cu bâta spicele adunate și a scos o efă de orz, echivalentul a 38,80 litri. Ea i-a adus soacrei sale și o bucată din turta de orz păstrată de la masa de prânz, și i-a povestit cele petrecute, iar pe omul care are țarina de pe care a adunat spicele și i-a dat orzul îl cheamă Booz. Soacra a liniștit-o, spunându-i că Booz, fiind rudă cu bărbatul ei, Elimelec, îi va purta de grijă în amintirea bărbatului său decedat, Mahlon.

Când a început înserarea un vânt rece adia dinspre munți prielnic pentru vânturatul orzului. Booz a vânturat orzul, căci în curând începea treieratul grâului, și după ce a terminat a mâncat și a băut, apoi s-a culcat la arie lângă un stog de paie. Soacra a sfătuit-o pe Rut să meargă, pe furiș, când Booz e adormit și să se culce la picioarele lui, ceea ce ea a făcut.

Târziu în noapte, când Booz s-a trezit, a observant că o femeie dormea lângă picioarele sale. La întrebarea lui cine e, Rut i-a răspuns: „Eu sunt Rut,

slujnica ta; întinde-ți aripa peste slujnica ta, că-mi ești rudă” (op. cit. 3: 9), prin asemenea răspuns Rut îi aducea aminte lui Booz că fiindu-i rudă poate să devină soția lui, potrivit legii leviratului, și ca semn că acceptă trebuia să-și întindă poala mantiei, cu care era învelit, și s-o acopere și pe ea, astfel bărbatul devenea ocrotitorul femeii, căsătoria căpăta o conotație divină.

Booz i-a urat lui Rut să fie binecuvântată de Domnul pentru sufletul ei curat, că n-a căutat bărbat străin, este o femeie vrednică și tot neamul lui știe și că sunt rude. Dar exista o rudă mai apropiată a lui Elimelec și potrivit aceleiași legi, acesta trebuia să fie întrebat, dacă are pretenții la moștenirea rămasă de pe urma lui Mahlon, bărbatul său, iar dacă acesta nu va accepta moștenirea și să o ia ca femeie a lui, atunci va fi femeia sa.

Booz nu s-a apropiat de Rut, căci nu se cuvenea să facă o asemenea faptă și a lăsat-o să doarmă în continuare, dar a rugat-o să plece dimineața înainte de a veni secerătorii, să nu afle nimeni că ea a dormit la arie alături de el.

La plecare i-a zis Booz lui Rut să dezbrace haina și i-a pus în ea șase măsuri de orz, să nu meargă la soacra sa cu mâinile goale. Când s-a întors acasă Rut a povestit soacrei sale cele întâmplate, iar aceasta i-a spus că Booz fiind om drept și cinstit va rezolva situația rudeniei cât mai curând.

Rut s-a înțeles bine cu tinerele slujnice ale lui Booz, a mâncat la masa de prânz împreună și a adunat spice până s-a terminat secerișul orzului și al grâului.

În ziua următoare a ieșit Booz din casa lui, luând cu el zece oameni dintre bătrânii poporului său și împreună

au șezut la poarta cetății. Când a trecut pe acolo ruda lui Elimelec pe care o așteptau, Booz l-a rugat să zăbovească puțin și să se așeze alături de ei, apoi i-a vorbit: „Noemina, care s-a întors din câmpia Moabului, vrea să vândă partea de țarină care este a fratelui nostru Elimelec. Și am zis că te voi înștiința, zicând: Răscumpăr-o în fața celor ce sunt așezați aici și în fața bătrânilor poporului meu...” (op. cit., 4: 3-4). Auzind cuvintele rostite de Booz, acela s-a învoit de moment, să cumpere țarina, dar trebuia ca pe lângă țarină s-o ia și pe văduva Rut, moabiteanca, să-i fie femeie, ca să păstreze numele defunctului ei bărbat și moștenirea sa, care se va transmite viitorului fiu. Când a auzit că trebuie să o ia și pe Rut de femeie a sa, atunci s-a retras, pentru că, el avea femeie și copii și i-a zis lui Booz: „Cumpără pentru tine dreptul meu” (op. cit., 4: 8).

După obiceiul străbun a fost adusă Rut, care a descălțat ruda de sandaua sa și a dat-o lui Booz în semn că el primea dreptul de rudă apropiată față de Noemina. Prin gestul său Rut își arata disprețul față de ruda care nu a vrut s-o ia de nevastă în numele bărbatului ei defunct, spre a păstra moștenirea sa. Acest obicei vechi a existat multă vreme în Israel, când una dintre rude își descălța sandaua și o da celui alt, acesta primind dreptul de rudă apropiată, și-n același timp dreptul de proprietate asupra bunurilor rămase de pe urma defunctului.

Booz s-a adresat bătrânilor: „Sunteți astăzi martori că am cumpărat din mâna Noeminei tot ceea ce era al lui Elimelec și tot ceea ce era al lui Chilion și tot ceea ce era al lui Mahlon. Mai mult, și pe Rut Moabiteanca, femeia lui Mahlon, am răscumpărat-o spre a-mi fi soție, pentru

ca eu să ridic numele celui răposat în moștenirea lui și să nu piară numele mortului dintre frații lui și din spița poporului său...” (op. cit., 4: 9-10).

Bătrânii i-au urât lui Booz, care nu avusese o altă femeie, ca Rut, femeia care îi intră în casa lui să fie ca Rahela și Lia, soțiile lui Israel, care au făcut cinste casei sale, să câștige avere în Efrata și numele să-i fie cinstit în tot Betleemul lui Iuda. Casa lui Booz să fie precum casa strămoșului său, Fares cu Tamara, o căsătorie de levirat mult cinstită în Israel.

Și a binecuvântat-o Booz pe Rut în numele Domnului și au binecuvântat-o și bătrânii poporului, că nu a umblat după bărbat străin și a cinstit memoria bărbatului său Mahlon.

Și a luat-o Booz de femeie pe Rut, și atunci a intrat în camera ei și a cunoscut-o, și la timpul sorocit ea a dat naștere unui fiu și i-au pus numele Obed. Și l-a luat Noemina sub protecția sa, cu drag să-l crească mare, fiindu-i ca o doică. La rândul său Obed a avut pe Iesei, tatăl lui David. Astfel că, Noemina devine bunica regelui David și strămoașa a lui Iisus.

În Vechiul Testament, Betleemul era cunoscut și sub numele de Efrata, un sat mic al cărui locuitori se ocupau cu agricultura și cu păstoritul. Aici s-a născut regele David, din seminția lui Iuda și era cel mai mic dintre feciorii lui Iesei. Pe frații săi îi chema Eliab, fratele cel mare, apoi urmau, Aminadab, Șama, Natanael, Radai și Oțem, iar surori a avut pe Ţeruia care avea trei fii, și anume: Ioab, Abișai și Asael și Abigail care avea pe Amasa, tatăl ei fiind Ieter Ismaelitul (I Paralipomena, 2: 13-17).

David a crescut alături de frații săi și atunci când a ajuns mare a luat în primire

turmele tatălui, rătăcind prin deșert căutând oaze de iarbă. Repede e remarcat de păstorii din acele ținuturi, admirându-i hărnicia, puterea sa deosebită și harul dat de Domnul de a mânui cu iscusință harpa. El își confecționase o harpă cu mâinile sale la care cânta. „Mâinile mele au făcut o harpă și degetele mele au alcătuit o psaltire” – se mărturisește David în Psalmul 151, considerat necanonic, extranumerar, dar care este inclus în Septuaginta.

Când David începea să cânte din harpă, păstorii rămâneau pe loc cu turmele și îl ascultau cu plăcere. Și s-a dus vestea în tot Betleemul de iscusința cu care mânua harpa fiul cel mic al lui Iesei. Și se mai spunea că, odată prin deșert

colindând cu turma, a fost atacat de un leu și răpindu-i o oaie, David l-a urmărit, i-a scos oaia din gură și când a vrut să-l atace l-a prins de coamă lovindu-l de pământ până l-a omorât.

Copilăria lui David se pierde în negura istoriei și avem puține date scrise rămase din acea vreme, iar adevărata biografie începe din momentul când a intrat în slujba regelui Saul și apoi a fost ales rege peste fiii lui Israel.

Ales de Domnul prin profetul Samuel și uns rege al Israelului, David și-a marcat domnia cu numeroase și răsunătoare victorii asupra vrăjmașilor, și a lăsat în urmă un stat foarte bogat și puternic, iar urmașii săi au ocupat tronul regesc până la a douăzeci și una spiță.

STELIAN VASILESCU (1927-2003)

Iulian Negrilă

Un om cu un sentiment de prietenie nemaipomenit și plin de bunătate. La rândul său îți impunea un respect indiscutabil, neforțat izvorât din firescul lucrurilor.

Era venit din Alexandria, unde s-a născut. S-a stabilit la Oradea, fiind publicist, dramaturg și folclorist. A terminat Facultatea de Filologie, secția română – istorie, la București.

A lucrat la „Crișana”, secretar literar la Teatrul de Stat, la săptămânalul „Bihorul”, la „Țara Crișurilor” etc., și mai ales redactor la „Familia”.

A debutat în 1948 la ziarul „Lupta Ardealului” din Cluj cu o cronică de film, iar editorial, în 1970, cu monografia etnofolclorică **Nunta în Bihor**. A semnat și cu pseudonimele: Cactus, Cornel Banu, Stelian Banu, Cristian Oană, Ion Păduraru, V. Stelian și Cornel Barbăneagră.

După volumul de debut au urmat altele, dintre care amintim: *Cred în teatru*, 1975, *Publiciști precursori ai Marii Uniri*, 1988, *Iancu, moșul din Apuseni*, 1998, *50 de ani printre scriitori și artiști*, 2000, *Eminescu student la Viena*, 2000, *Oameni din Bihor, 1940 – 2000. Dicționar sentimental*, 2002.

✱

În vremea cât a fost redactor la „Familia” am avut o frumoasă colaborare la revistă și am ținut legătura cu Stelică, prin mai multe scrisori.

Mai întâi, o scrisoare nedată, prin care sunt rugat să distribui elevilor mei un număr de exemplare din „Familia”:

Dragă prietene,

Poate ne ajuți și la acest număr cu 100 – 200 bucăți.

Sper să ne vedem marți – miercuri.

Deci S.O.S. Am primit coletul. Vom discuta.

Sărutări de mâini Doamnei.

Pregătește o palincă bună pentru miercuri !

Salut, Stelică

Correspondența continuă cu probleme legate de colaborarea mea la „Familia”:

Oradea, 4 VIII 1982

Dragă Iulică,

În pagină era trecută și recenzia. Cei de la București însă ne-au cerut să nu apară în același număr.

Deci, într-unul din numerele viitoare va apărea.

Salutări,

Stelian Vasilescu

Scrisorile lui Stelian Vasilescu sunt scurte și precise, aproape ca niște sentințe cu unele mici explicații:

Oradea, 24 decembrie 1985

Am fost la tipografie.

N-am nimic în plus.

Mi s-a spus că de-abia au scos numerele comandate. Așa că neavând altă soluție am

băut eu palinca. Zi-mi: să-ți fie de bine !

Apare recenzia în acest număr (cu care avem probleme la București; nici acum, 24 decembrie n-am primit viza).

Voi scrie și eu la „Tribuna”

Sărbători fericite,

Stelică

În 2 octombrie 1986 primesc la școală o adresă de la revista „Familia”, semnată de Dumitru Chirilă, redactor șef adjunct și Stelian Vasilescu, redactor responsabil, în care se scrie:

Stimate tovarășe director,

Revista „Familia” va publica – supliment la numărul din octombrie 1986 – un orar școlar. Deoarece acest orar este destinat școlilor din afara județului Bihor el va avea pe pagina a 2-a în locul textului din modelul alăturat, o listă cu lecturi literare obligatorii suplimentare pentru clasele V-XII, conform cu ultimele cerințe din Programă de limba și literatura română.

Vă rugăm să colaborați la această acțiune a noastră, solicitând pentru școala dumneavoastră un număr de exemplare din revista în care este inclus orarul. Prețul – 5 lei (revista + orarul).

Așteptăm răspunsul dumneavoastră până la data de 12 octombrie.

Cu mulțumiri

Dumitru Chirilă

O altă scrisoare vine să explice conținutul acestei adrese:

5.XI.1984

Dragă Iulică,

Adormit cum eram, n-am discutat cu directorul tău – aranjează tu.

Avem mare nevoie de această notă

de comandă pentru administrație, deci expediaz-o cât poți de repede.

Salut, ura!

Stelică Vasilescu

P.S. Vom pune la fiecare revistă și-un exemplar din orar.

O ultimă scrisoare din setul aflat în biblioteca personală se referă la cartea mea Ziarul Românul și Marea Unire:

Oradea, 10 ianuarie 1989

La mulți ani cu sănătate, bucurii și... cărți.

Te felicit din inimă pentru excelentul tău volum cu „Românul”. Nu știam că-l pregătești (înseamnă că nu ne-am mai văzut de mult). A fost o foarte frumoasă surpriză când l-am văzut într-o librărie din Oradea. Mie îmi va fi de mare folos la următoarele mele cărți despre o istorie a presei din Transilvania, pe care o văd în 5 volume. Primul volum a și apărut, cred că l-ai văzut (Publiciști precursori ai Marii Uniri).

Ce mai faci, la ce mai lucrezi ? (căci oameni ca tine – și ca mine – nu pot sta fără să lucreze, asta în ciuda dușmanilor pe care-i avem – slavă Domnului – din belșug).

Când voi veni la Arad, te voi căuta. Până atunci, încă o dată, felicitări și un bravo din inimă !

Sărutări de mâini doamnei tale, salutări pruncului.

Cu prietenie, Stelian Vasilescu

P.S. Voi vorbi cu Tuțu Chirilă să scrie la „Familia” despre „Românul” tău.

(Scrisorile se află în biblioteca personală)

Laura Cătălina Dragomir

Între cei care iubesc nu se poate trăi
sunt curați
ca o boală mare așteptând viitorul
cu sânii intacti și spatele descumpănit
de treaba asta bine făcută
aproape zilnică.
Nu poți pune măcar două pietre
să nu-și facă rău
într-o casă de pământ.
Ei fac alte lucruri, noi suntem
linii care-și dau seama
cunoscuți, vecini, lume.

Zborul în care ai repetat sămânța
învinge carnea
chiar dacă furiei îi e frică
vertical, de la dinți
fără ruina împrăștiată a vocii.
Omul rupt într-o singură pasăre
începe mai multe primăveri deodată
și toate la lumina nopții
n-o să se oprească pentru atât
la câțiva metri de țările calde
aglomerat și nesigur în sus
de la câteva lacrimi.

Vorbesc despre așezarea cu fața
în drumuri scurte, de foame
peregrinarea dresată a sexului de ocupație
dens și foarte jos

ca norii în țările cu intemperii kilometrice
împărțirea descendenților pe tablele pubisului
și continuitatea în arc
ca semnul razboiului, clară
ajutând timpului de recoltă.

Daca ar exista Dumnezeu
(că nu există)
trei zile a murit fara sa-l vada nimeni
mort cat sa sufere
cu bunastarea caderii sperata
tu nu l-ai cunoscut
(doar i te-ai pus pe mana)
visa cu oameni, de asta l-au luat,
oboseala uscata a orbilor ii macera rostul
la trocul cu fum il indrazneau toti
cum era de asteptat, nu putea merge
cu ei, niciunde
in egalitate de sexe, orfani
copii de carpe.
Intr-o camera mica
inca pescuieste, vaneaza.

Fericirea începe imediat
cum anumiți copaci cresc
rude îndepărtate de care abia se vorbește.
Nimeni nu scapă de piatră
disprețuind-o într-un om fără regi
până nu mai rămâne.
Abundența tăcerii respirând
în zile de poze, transparentă
fericirea începe.

Eu mai stiu cum erai
cel mai bogat mort copil
singurul în casa căruia mergeam
toți desculți
oricum dădea spre sud ca și ochii
ai tăi erau toți numai bromură și bomboane mici

te scuturau de cuțit la coapsa de lapte
și te coborau la noi
(tu nu ai fi coborât)
îți puneau picioarele pe pământ
să nu se legene, ca de ram,necuratul.
mai știi că ploua lung
mereu eram cu gura plină prin apă
și că la ușa voastră
fierul se sărase de umblet:
tu erai primul mort copil de pe stradă
și noi ne bucuram
ca de o haină nouă.

Așteptarea cuiva, știa mama
după cum lovea în pantalonii de bărbat
ai cui mă făcuse copil pentru ea
e o supărare importantă
în cruce roșie pusă cu sfinții
de umeri drepti
unde dă Dumnezeu și ne udă.
Numai eu arătam cu mâna murdară
locul gol de la masă, femeia
de când cu istoria vămilor
nici îmbrăcată n-ar fi putut de amândoi
de sărăcia asta nu o cruță nimeni
îmi zicea, nu-i semăn,
și întindea la pliuri peste coapsele zăcute.
Pune cu lut și adu-l acasă
măcar în zilele în care nu dorm
nu zi că ai fost
scăpată prunc fără tată.
Când plecau la mai cald
oamenii lăsau lumina aprinsă, se pare.

MARTIE

- 1 martie 1955 – s-a născut, la Icoana, poeta și publicista ELENA CRUCERU
- 4 martie 1919 – s-a născut, la Slatina, poetul și gazetarul MIHAI STĂNESCU (m. - ?)
- 6 martie 1944 – s-a născut, la Timișoara, prozatorul și criticul C. VOINESCU
- 7 martie 1940 – s-a născut, la Brâncoveni, compozitorul și dirijorul JEAN LUPU
- 10 martie 1879 – s-a născut, la Slatina, criticul, istoricul literar și folcloristul DUMITRU CARACOSTEA (m. 2. 06. 1964, București)
- 10 martie 1975 – s-a născut, la Slatina, poetul și prozatorul GABRIEL TĂNĂSESCU
- 11 martie 1997 – a murit, la Slatina, poeta ILEANA BIJU-CORILĂ (n. 18. 10. 1922)
- 15 martie 1971 – s-a născut, la Slatina, poeta și pictorița LUMINIȚA POPESCU
- 16 martie 1945 – s-a născut, la Slatina, muzicologul și dirijorul ALEXANDRU-CHIRILĂ STANCIU
- 18 martie 1952 – s-a născut, la Balș, pictorul PAUL TUDOR-BALȘ
- 20 martie 1941 – s-a născut, la Vișina Nouă, istoricul literar SONIA CUCIUREANU
- 20 martie 1959 – s-a născut, la Slatina, soprana FELICIA FILIP
- 21 martie 1957 – s-a născut, la Izvoru (Argeș), poetul și eseistul CORNEL NICULAE
- 22 martie 1960 – s-a născut, la Albești-Poboru, poeta MARIA CALCIU
- 24 martie 1821 – s-a născut, la Leu (Dolj), intelectualul și luptătorul pașoptist NICOLAE BARBU LOCUSTEANU (m. – 1900)
- 25 martie 1986 – a murit, la București, istoricul MARIN FLORESCU (n. 6. 07. 1939, Strejești de Sus)
- 26 martie 1961 – a murit, la Madrid, istoricul de artă, eseistul, poetul și publicistul ALEXANDRU BUSUIOCEANU (n. 10. 06. 1896, Slatina)
- 26 martie 2009 – a murit, la Slatina, gazetarul și eseistul FLORIN (FLOREA) NICULESCU (n. 17. 11. 1954, Spineni)
- 28 martie, 2008 – a murit, la București, istoricul și arheologul CONSTANTIN PREDA (n. 1. 11. 1925, Morunești-Morunglav, Olt)
- 28 martie 1994 – a murit, la Paris, dramaturgul, eseistul, poetul și publicistul EUGEN IONESCU (n. 13/26. 11. 1909, Slatina)
- 29 martie 1908 – s-a născut, la Caracal, poetul VIRGIL CARIANOPOL (m. 06. 04. 1984, București)
- 31 martie 1971 – a murit, la București, pictorul MARIUS BUNESCU (n. 15. 05. 1881, Caracal)

*Nu se cunosc cu exactitate datele nașterii, respectiv morții, ci numai anul.

NASUL LUI TĂNASE

Dumitru Botar

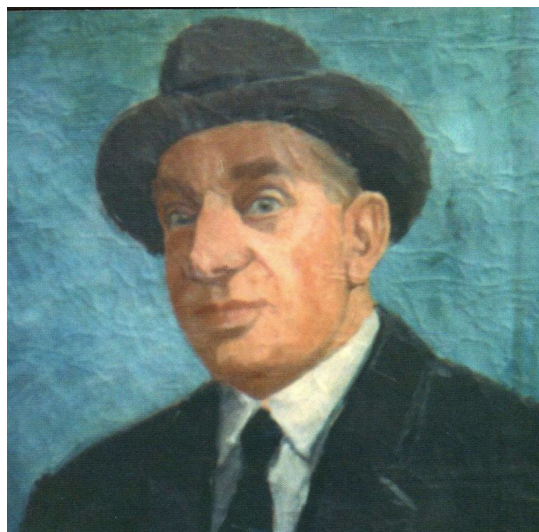
Nasuri celebre au existat și, desigur, există, numeroase personalități rămase în istorie nu doar pentru faptele lor, dar și pentru unele curiozități fizice.

Este cazul împăratului *Rudolf I de Habsburg*, al cărui nas era așa de mare încât cu greu un pictor l-ar fi putut reda la adevărata sa valoare sau, mai aproape de noi, nasul generalului *De Gaulle*, care privit din profil seamănă cu harta Franței. Îl amintim și pe vestitul general englez *Wellington*, numit și „Bătrânul nas”, despre care o santinelă spunea că atunci când l-a văzut noaptea, inspectând linia frontului, l-ar fi putut împușca, dar i-a recunoscut nasul și a luat poziția de drepti.

La noi, incontestabil, nasul lui *Constantin Tănase* a fost ceva deosebit, faima lui depășind chiar granițele țării. Astfel, în aprilie 1933, la Paris are loc un concurs inedit de nasuri unde este invitat și celebrul actor, care a câștigat fără probleme.

Evenimentul a avut loc într-un bar de lângă *Place de la Madeleine*, fiind prezente cele mai selecte nasuri europene, iar juriul alcătuit din faimoase vedete de cinema, a avut o sarcină extrem de dificilă. S-a admirat, s-a măsurat cu precizie și în final, în unanimitate, a fost declarat câștigător nasul lui Tănase, care măsura zece centimetri și jumătate.

Interesant este că acest succes parizian, obținut de marele actor român, a fost jubiliar, anul 1933 consemnând 25

de ani de la debut, când Tănase (culmea!) a rostit un cuplet ce a făcut epocă:

„Aoleu, Tănase, ce nas noduros/
Spune, măi băiete, de unde l-ai scos!”.

De reținut și faptul că, prin 1943, după un spectacol la Teatrul Alhambra, unde Maria Tănase a cântat și a dansat extraordinar, un ziarist l-a întrebat:

— D-le Tănase, ați auzit de succesul Măriei Tănase? Nu vă este teamă de concurența ei, mai ales că poartă același nume cu dumneavoastră?

Tinere – i-a răspuns Tănase – nu mă tem de nicio concurență. Nu aduce glasul, ce aduce nasul.

ION CATRINA – LUMEA UNUI SUFLET – SUFLETUL UNEI LUMI

Codruța Viișoreanu

Orice moment din dezvoltarea universală a literaturii își găsește corespondentul lui în operele scriitorilor noștri. Astfel, în rândul romancierilor de prestigiu din ultima vreme se înscrie cu insistență și numele lui Ion Catrina, autorul unor romane de referință din literatura română contemporană.

Născut la 30 august 1943, cel de-al cincilea fiu al lui Alexandru și al Teotinei Catrina a copilărit pe meleagurile idilice, legendare, încărcate de istorie și de cultură ale județului Vâlcea, în comuna Costești, unde a urmat și cursurile gimnaziale. A urmat liceul la Brașov și a absolvit la zi cursurile Facultății de Filologie din cadrul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, secția Rusă-română. Preocupându-se permanent, încă din anii de studenție, de activități literare și științifice, mai ales în domeniul literaturii ruse, publicând lucrări în diverse reviste de specialitate, profesorul, traducătorul și jurnalistul Ion Catrina, a avut un destin literar de excepție ce nu a urmat întotdeauna traiectorii convenționale, el debutând în literatura beletristică la vârsta deplinei maturități cu romanul polemic „Potecile destinului”, care a captat încă de la început atenția cititorilor și a criticilor de specialitate.

Romanul constituie o adevărată revelație, un tărâm cucerit pentru

satisfacția sa spirituală, unde printre meandrele destinului unor personaje s-a regăsit pe sine. Visătorul, pornit din mediul lui idilic de acasă, este contrariat de o societate ale cărei tradiții nu le poate servi. Conceput cu o structură polifonică, romanul sintetizează în eroii săi un singur destin. Autorul declanșează un mecanism ce acționează machiavelic, conturând o atmosferă ocultă în care omul așteaptă neputincios să fie strivit. Prin semnificația sa, romanul depășește simpla relatare a unui destin uman în vremurile terifiante ale regimului polițienesc, el prefigurând traiectoria unei generații de sacrificiu,

tragedia și distrugerea ei.

Cel de-al doilea roman „Tărâmul umbrelor” decurge pe două planuri, având atât semnificația simplă a lumii de dincolo bântuită de sufletele celor duși dintre noi, dar și aceea a tărâmului ademenitor și misterios în care este invitat eroul pentru a-și începe călătoria inițiativă în împlinirea menirii pentru care a fost trimis în această lume.

Linia deschisă de aceste două apariții este continuată de volumul „Pământul îngerilor” și se constituie într-o adevărată frescă a societății românești din ultima jumătate a secolului XX, veritabilă cronică a unor destine umane complexe. În creionarea personajelor sale, autorul este atras de atmosfera onirică, fantastică, procedee ce-i permit să descopere mai bine laturile întunecate ale existenței umane și să pună în evidență situațiile extreme la care omul este supus. Este întruparea fantastică a principiului care îl nefericește, dar care, în același timp, îi susține energia vieții. Duce o negrăită luptă cu sine, dar când suprimă una din puterile acestei încordări, el trebuie să se desfacă în sine și să se risipească. E un blestemat care nu poate trăi fără blestemul său. În tot romanul respiră acest tragic suflu de fatalitate. Autorul conturează aici o tristețe nemângăiată într-o halucinantă viziune care îndepărtează cu mult marginile scrisului său de până acum și-i adaugă un aspect nou și neașteptat.

Cel de-al patrulea roman, intitulat „Cerule infernului”, impresionează „prin consistență și masivitate, prin profunzimea introspecțiilor psihologice, prin bogăția și amploarea narațiunii, prin forța descrierilor și veridicitatea personajelor”, așa cum menționa în prefața romanului prof. Veturia Adina Colceag. Scriitorul își

construiește narațiunea pe elemente reale, cognoscibile care guvernează suferința umană împinsă la extrem. Pentru orice însemnare a evenimentelor, la orice popas al povestirii, naratorul intervine pentru a nota atmosfera în care faptele se petrec, iar această atmosferă este, în mod misterios, în concordanță cu întâmplările și cu stările sufletești ale oamenilor. Narațiunea se dezvoltă cuprinzând alternativ personajele veridice și câștigând astfel un dinamism surprinzător, foarte modern, adecvat dinamicii înseși a vieții eroilor săi. La temeliile temperamentului de scriitor al domnului Ion Catrina se poate recunoaște, mai degrabă, o anumită tristețe și înflăcărare pentru căutarea unor soluții pe care să le ofere cu o energie fantastică. Precizia expunerii, acuratețea observațiilor, darul analizei, puterea de a umple spațiile vide ale narațiunii, densitatea realismului psihologic fac romanul deosebit de atractiv și de actual.

Romanul „Urmasul”, conceput ca „roman de deschidere pentru un ciclul ce avea să abordeze problema acută, aceea a disoluției gospodăriei țărănești în ultima sută de ani, întregește acea verigă lipsă de la care a pornit totul”. Scriitorul a fost încă de la început preocupat de situația omului simplu, primar, obligat să trăiască în condiții vitrege, să presteze o muncă brută și să ducă o luptă aprigă pentru supraviețuire cu dușmani de tot felul și nu de puține ori, chiar cu el însuși.

Talentul de mare povestitor al autorului nuse dezmințenici în următoarea apariție literară intitulată în mod sugestiv „Păpușa de sticlă”. Scriitorul ne invită să accesăm zone abisale ale conștiinței umane, conturând abil tipologia unui intelectual de prestigiu aflat în căutarea unei stabilități psihice. Folosind o tehnică

modernă, cea a oglinzilor, care prezintă fațete ale aceluiași personaj, autorul se dovedește stăpân pe arta creării unor personaje de referință, cu un caracter dominant, solid conturate. El le conduce prin labirintul existenței cotidiene, le înțelege ezitățile și este alături de ele în încercările de tot felul la care sunt supuse. Este poate ceva convențional în aceste manifestări în care psihologia oamenilor pare subordonată unei teme etice, deși dibăcia literară și lipsa oricărui pedantism moral intervine fericit chiar și în cele mai dificile momente. „Demersul narativ al acestui roman se definește ca o scriere autentică, de un realism psihologic după modelul Mircea Eliade”, așa cum afirma prof. univ.dr. Marian Barbu într-o analiză detaliată, publicată în revista AGERO, din Stuttgart (PROZATORI CU ȘTAIF-ION CATRINA)

Prolifcă serie a creațiilor literare de valoare ale acestui mare romancier continuă cu volumul „Castele de nisip” în care ne oferă deliciul unei lecturi inedite și spectaculoase. Pornind de la întâmplări reale, autorul conturează destine umane, pe care le dezvoltă după precepte morale personale, dar pertinente. Subiectul e simplu, dar captivant prin imprevizibilul situațiilor. Sensibilitatea este pusă în vibrație de atingerea societății, autorul vădind înclinație și consimțământ pentru viața citadină. Societatea devine problemă abia pentru acela care nu poate lua parte la viața ei. Tehnica observațiilor interne se aplică acum lumii din jur cu aceleași rezultate în surprinderea detaliului psihologic. Scriitorul își reprimă bucuria și revelația peisajului, concentrând acțiunea în scene interioare, într-un univers înăbușit, greoi și artificial corelat cu intransigența sa morală, deoarece

niciunul dintre personaje nu-și găsește izbăvirea din calea fluxului nimicitor al vieții, verdictul fiind autoritar și implacabil.

Ultima apariție de valoare și, cu siguranță, nu ultima, este romanul „Întoarcerea” în care autorul revine la tema sa predilectă, disoluția proprietății individuale în condițiile vitrege ale anilor secolului trecut, temă abordată cu succes în unele din lucrările sale anterioare. Acțiunea gravitează în jurul unor grave probleme sociale care au afectat viața oamenilor atât în timpul războiului, cât și în perioada care a urmat. Eroii cărții suferă nedreptățile regimului, deși nu se fac cu nimic vinovați față de acesta. La baza romanului stau fapte reale, documente autentice, discuții directe cu martori oculari, fapt ce creează personaje credibile, veridice. Cartea reprezintă un document evocativ și demascator, recreând frânturi din viața de altădată a orașului, ușor de recunoscut. Așa cum se întâmplă în toate scrierile lui Ion Catrina, cititorul este atras de succesiunea tablourilor narate, de vocabularul sugestiv al personajelor, de bogăția descrierilor și e captivat de ritmul alert al povestirii. Fin analist, autorul ne face să trăim alături de personajele sale, bucuriile, tristețile, reușitele și eșecurile, spaimile trăirilor sufletești ale acestora.

Personalitatea sa complexă, completată de o înțelepciune superioară, expresie a unui intelectualism rafinat, puternic, stă la baza talentului său scriitoricesc, oferindu-ne creații originale și complexe izvorâte din profunda experiență de viață a domniei sale. Ion Catrina este, cu alte cuvinte, un spirit creator, un factor de stabilitate, echilibru și armonie, un aristocrat.

LIKE GRAMATICA

C. Voinescu

În limba română, scrierea cu diacritice este necesară și obligatorie chiar și pe facebook. Ignorarea acestei norme înseamnă lipsă de respect față de sine, față de limba română, față de cititorii cărora le este adresat textul. Doar cinci litere impun diacritice: minusculele ă, â, î, ș, ț și majusculele lor Ă, Â, Î, Ș, Ț. Cuvintele din seria *tata* (tată), *tața* (tață), *țâța* (țâță) sunt diferențiate semantic tocmai de semnele diacritice proprii. Cum ar suna fără diacritice enunțul: *Ieri a născut tața?* Sau *Pacientului i s-au bandajat rănilor cu feșe sterile*. Exercițiul lexical poate continua și cu alți termeni: *fețe/fete* (Fețele de pe masă erau pătate.), *față/fată* (La aflarea veștii, a făcut o față de nerecunoscut.), *viță/vită*, (Toamna vița ruginește.), *șiță/sită* (Și-a acoperit casa cu șiță.), *țipar/țipar*, *țel/tel*, *țânc/țânc*, *tanc*, *șoc/soc*, *român/roman* etc.

Lma! Dv, cf? Ne vdm pls sa vb?
Pm! Ms! Xoxo! Carevasăzică: la mulți ani!
Dumneavoastră ce faceți? Ne vedem, vă rog, să vorbim? Trimiteți un mesaj privat!
Mulțumesc! Pupici! E limpede că nu de limba română este vorba, ci de un cod, de un limbaj cifrat numit messenger sau

mesagereza. Dar și de romgleză, de vreme ce *dv.* (dumneavoastră) și *pl* (please) locuiesc în același enunț. DOOM2 îi oferă pronumelui de politețe de persoana a II-a plural trei posibilități de abreviere: *dv.* (cu punct), *dvs.* (cu punct) și *d-voastră*, fără punct, pentru că păstrează în prescurtare ultima literă. Chiar și în rostirea codificată *dv cf?* – *dv.* tot subiect este. Motiv temeinic să nu-l izolăm prin virgulă de predicat. *Fyi!*

Când am citit, pe facebook, că *cineva a fost cu nasul la un cabinet dentar*, n-am înțeles ce căuta la stomatolog cu organul respirației și al mirosului, aflat în competența medicală a unui O.R.L.-ist. Să i-l extragă, ca pe o măsea, sau să-i plombeze vreo nară? Poate că de implant era, totuși, vorba, de implantul unui semn diacritic, căruia vechii greci îi ziceau *diakritokós* – distinctiv. Ca să înțelegem și noi că omul l-a însoțit, de fapt, pe *nașul* său la stomatolog. Parcă-i văd *fata*, acum, când citește. Pardon, *fața!*

Libertatea de a posta pe facebook orice îți trece prin cap, prin

camera foto, prin tigare sau prin pat poate însemna – de ce nu? – libertinaj. Nimeni nu este obligat să-și deoaie lacunele gramaticale doar pentru că, vrând-nevrând, facebook-ul îți cere să scrii. Există, în acest caz, două posibilități, una mai onorantă decât cealaltă: abținerea sau documentarea. Un coleg de facebook scrie *d'omne*, ca și cum ar scrie *D'Artagnan*. Nu, dom'le, apostroful, singurul semn exclusiv de ortografie, notează căderea accidentală a unei consoane (*al'fel*), a unei vocale (*pân' la...*) sau a mai multor sunete sau silabe (*dom'le!*). Mai este întâlnit în substantive comune neadaptate fonetismului românesc (*five o'clock*), în nume proprii străine de persoană (*O'Neill*), în nume de firme străine conținând *genitivul saxon* (*McDonald's*).

Bănuiesc că textul – **radem noi...** – de pe facebook, titrând un videoclip comic, nu este reclama unui hair stylist (frizeri mai găsim doar în dicționarul cu arhaisme), ci consecința semantică păgubitoare a respingerii diacriticelor. ...dar nu e **rasul** nostru – continuă textul, îndemnându-ne să înțelegem că stilul, desigur, nu e al lor, ci al altora, fiindcă ei nu **rad** așa, ci altcum. Zice Creangă: *râzi tu de mine, râzi, Harap-Alb, ... dar mai bine ar fi să râzi de tine, căci nu știi ce păcat te paște!*

Geostrategic, Republica Facebook se situează, uneori între Farfuridi și Platon, între ridicol și sublim. **Scuza-ti** *daca deranjez*, scrie întocmai un utilizator, intrând într-o discuție pe teme culturale. Și continuă, strivind barbar gramatica sub bocanci: *Nu am dat numele personajului **care desii** l-am studiat...* Secvența următoare aduce în prim-plan un actant insolit prin replica sa de profunzime filozofico-gramaticală: *...incultura si prostia **nu are nici o culoare politica***. Tragi-comica scenetă este scoasă la mal de intervenția zeilor. Zice o cucoană: *La nivel personal, apreciez foarte mult oamenii care, inainte de cultura generala, pun mare accent pe gramatica limbii materne...* O, Zei! Dacă n-ar fi lipsit diacriticele, happy-endul era asigurat.

O gospodină ne indică, pe facebook, piața de unde a cumpărat cartofi noi, **en gro**, realizând astfel o economie echivalentă cu valoarea a două legături de usturoi. Printre neologismele adaptate, prin uz, fonetismului limbii române, se numără și franțuzescul *en gros*, devenit *angro* și dobândind o triplă valoare morfologică: de substantiv (*angroul/ angrourele; un angro/ niște angroure*), de adverb (vinde *angro*), dar și de adjectiv invariabil (mărfuri *angro*). Despre antonimul său, *mic-gros*, neadaptat fonetic, DOOM2 spune doar că este substantiv neutru. Derivatului *angrosist* i-a făcut concurență, într-o vreme, *toptangiu* (din turcescul *toptanci*), cel care vinde cu *toptanul*. Zice Vlahuță: *Drăghici era fiul unui toptangiu de pânzeturi*.